

25 LAT
GOSPODARKI
PRZESTRZENNEJ
NA UAM

KONFERENCJA JUBILEUSZOWA
25 lat GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
w INSTYTUCIE GEOGRAFII SPOŁECZNO-EKONOMICZNEJ
I GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
UNIwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

GOSPODARKA PRZESTRZENNA –
kluczowe problemy i koncepcje badawcze,
wyzwania praktyki,
profil i innowacyjność edukacji

Poznań
24-25 listopada 2016 r.

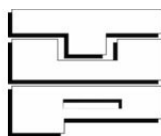
KONFERENCJA JUBILEUSZOWA
25 lat GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
w INSTYTUCIE GEOGRAFII SPOŁECZNO-EKONOMICZNEJ
I GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
UNIwersYTETU IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

GOSPODARKA PRZESTRZENNA
kluczowe problemy i koncepcje badawcze,
wyzwania praktyki,
profil i innowacyjność edukacji

PROGRAM
REFERATY SESJI JUBILEUSZOWEJ
KSIĄŻKA ABSTRAKTÓW

UNIwersYTET
IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

Unia Uczelni na Rzecz Rozwoju Kierunku Studiów
Gospodarka Przestrzenna

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej

ul. Bogumiła Krygowskiego 10, 61-680 Poznań
tel. 61 829 61 35, fax. 61 829 61 27

e-mail: igsegp@amu.edu.pl

<http://www.igsegp.amu.edu.pl/>

25 LAT
**GOSPODARKI
PRZESTRZENNEJ
NA UAM**

Opracowanie: *Robert Perdał*

KONFERENCJA JUBILEUSZOWA
25 lat GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
w INSTYTUCIE GEOGRAFII SPOŁECZNO-EKONOMICZNEJ I GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
UNIwersYTETU IM. ADAMA MICKIEWICZA W POZNANIU

GOSPODARKA PRZESTRZENNA
kluczowe problemy i koncepcje badawcze, wyzwania praktyki,
profil i innowacyjność edukacji

PATRONAT HONOROWY

Prof. dr hab. Andrzej Lesicki

JM Rektor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Prof. dr hab. Leszek Kasprzak

Dziekan Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM

Prof. dr hab. Marek Degórski

Przewodniczący Komitetu Nauk Geograficznych PAN

Prof. dr hab. Tadeusz Markowski

Przewodniczący Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN

Prof. dr hab. Tadeusz Kudłacz

*Przewodniczący Unii Uczelni na Rzecz Rozwoju Kierunku Studiów
Gospodarka Przestrzenna*

Prof. dr hab. inż. arch. Piotr Lorens

Prezes Towarzystwa Urbanistów Polskich

24-25 LISTOPADA 2016 r.

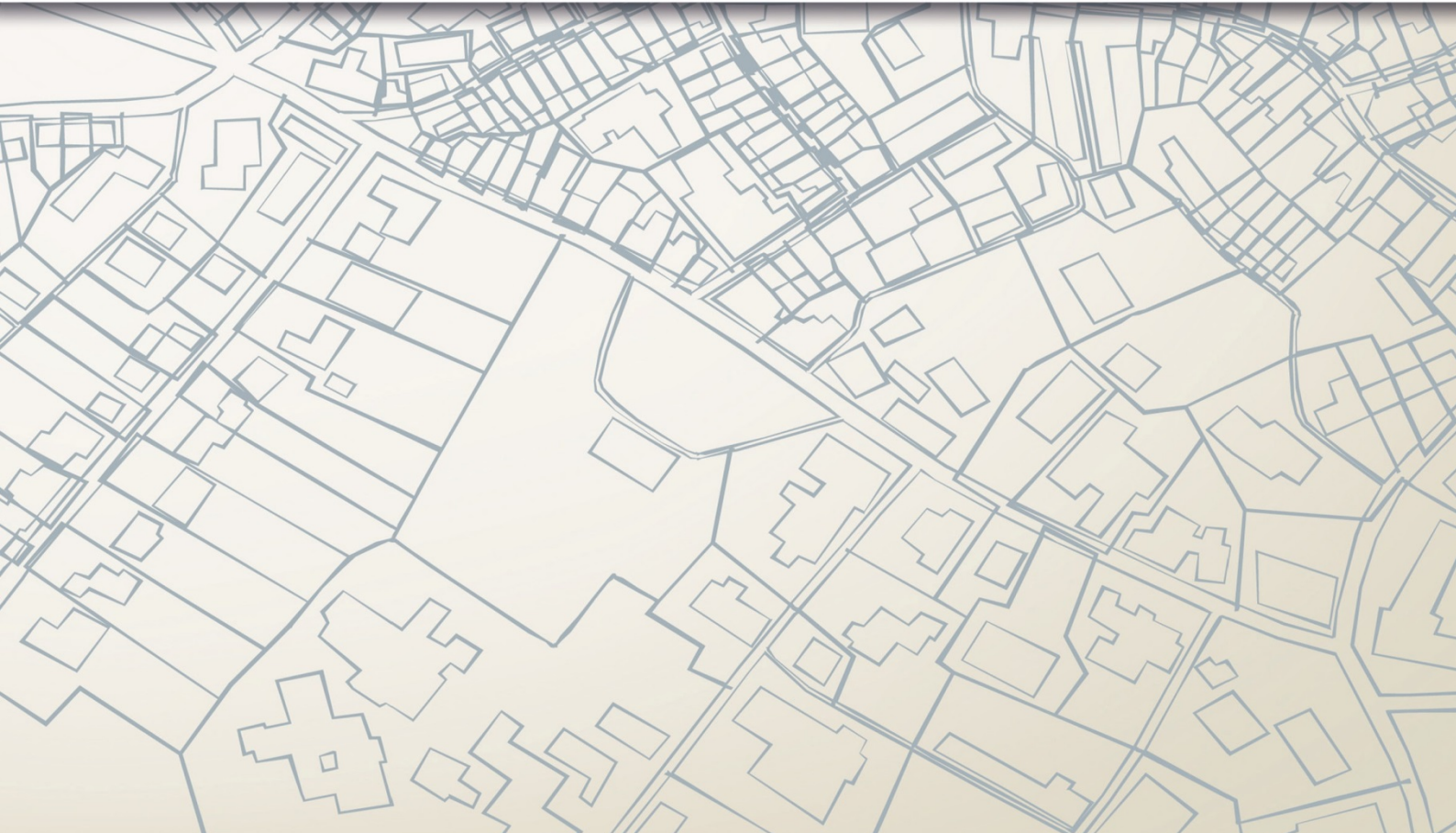
Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM
Collegium Geographicum im. Stanisława Pawłowskiego
ul. Bogumiła Krygowskiego 10

Poznań

PROGRAM

24 LISTOPADA 2016 r. (czwartek)

MIEJSCE OBRAD

Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM, Collegium Geographicum im. St. Pawłowskiego
ul. Bogumiła Krygowskiego 10 (dawniej ul. Dziegielowa 27)

Aula (nr 21) im. prof. Tadeusza Bartkowskiego

10:00 – 11:00 REJESTRACJA I BUFET KAWOWY

11:00 – 11:30 OTWARCIE OBRAD

11:30 – 14:00 SESJA JUBILEUSZOWA

moderatorzy sesji:

prof. dr hab. Ryszard Domański
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

prof. UAM dr hab. Paweł Churski
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

referaty jubileuszowe:

11:30 – 12:00 **prof. dr hab. Jerzy J. Parysek**
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

***Drugi do kształcenia w zakresie gospodarki przestrzennej
z perspektywy Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej
i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza
w Poznaniu***

12:00 – 12:30 **prof. dr hab. inż. arch. Tadeusz Zipser**
Politechnika Wrocławska

***Drugi do kształcenia w zakresie gospodarki przestrzennej
z perspektywy Katedry Planowania Przestrzennego Politechniki
Wrocławskiej***

12:30 – 13:00 **prof. dr hab. Tadeusz Stryjakiewicz**
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

***Główne kierunki badawcze gospodarki przestrzennej
na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu***

13:00 – 13:30 **dr Paweł Motek**
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

***Kształcenie na kierunku gospodarka przestrzenna
– 25 lat doświadczeń UAM w Poznaniu***

13:30 – 14:00 DYSKUSJA

14:00 – 15:00 OBIAD

15:00 – 18:30 **KIERUNKI BADAWCZE – DYDAKTYKA – PRAKTYKA
W GOSPODARCE PRZESTRZENNEJ**

15:00 – 16:30 **PANEL I
KIERUNKI BADAWCZE GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
A POTRZEBY PRAKTYKI**

moderator panelu:

prof. UAM dr hab. Paweł Churski
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

uczestnicy panelu:

Marek Bryl
Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego w Poznaniu

prof. dr hab. Marek Dutkowski
*Komitet Nauk Geograficznych PAN
Uniwersytet Szczeciński*

prof. dr hab. Tadeusz Markowski
*Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN
Uniwersytet Łódzki*

Andrzej Porawski
Związek Miast Polskich

prof. dr hab. Lucyna Wojtasiewicz
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

16:30 – 17:00 **BUFET KAWOWY**

15:00 – 18:30 **KIERUNKI BADAWCZE – DYDAKTYKA – PRAKTYKA
W GOSPODARCE PRZESTRZENNEJ**

17:00 – 18:30 **PANEL II
DYDAKTYKA GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
A POTRZEBY PRAKTYKI**

moderator panelu:

prof. UAM dr hab. Paweł Churski
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

uczestnicy panelu:

prof. dr hab. Wanda Gaczek
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

Elżbieta Janus
Miejska Pracownia Urbanistyczna w Poznaniu

prof. dr hab. Tadeusz Kudłacz
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

prof. dr hab. inż. arch. Piotr Lorens
*Towarzystwo Urbanistów Polskich
Politechnika Gdańska*

prof. dr hab. Alina Maciejewska
Politechnika Warszawska

18:30 – 19:30 **Spotkanie przedstawicieli Unii Uczelni na Rzecz Rozwoju Kierunku
Studiów Gospodarka Przestrzenna
sala 5**

19:30 **UROCZYSTA KOLACJA**

25 LISTOPADA 2016 r. (piątek)

MIEJSCE OBRAD

Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM, Collegium Geographicum im. St. Pawłowskiego
ul. Bogumiła Krygowskiego 10 (dawniej ul. Dziegielowa 27)

9:00 – 9:30 REJESTRACJA I BUFET KAWOWY

9:30 – 10:00 OTWARCIE SESJI POSTEROWEJ
hall przy REJESTRACJI

moderator sesji:

prof. UAM dr hab. inż. Sylwia Staszewska
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Sesja A

Gospodarka przestrzenna – współczesne problemy badawcze i wyzwania praktyki

- **mgr inż. Bartosz Wojtyra**
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Strategiczne rezerwy inwestycyjne jako innowacyjny element studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego
- **inż. Bartosz Labuhn, dr inż. arch. Gabriela Rembarz**
Politechnika Gdańska
Kwatera do wynajęcia. Przemiany struktur przestrzennych miejscowości turystycznych położonych nad Zatoką Pucką – studium przypadku
- **dr inż. Magdalena Szczepańska, dr Barbara Maćkiewicz, Anna Dziewiatowska**
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Tereny zielone a ceny nieruchomości mieszkaniowych w Poznaniu
- **mgr inż. arch. kraj. Iga Solecka, prof. dr hab. Beata Raszka, dr inż. Piotr Krajewski**
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu
Polityka przestrzenna gminy Popielów w kontekście jakości krajobrazu
- **mgr Paweł Franczak, mgr Karolina Listwan-Franczak, dr Jarosław Działek**
Uniwersytet Jagielloński
dr Wojciech Biernacki
Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie
Planowanie przestrzenne na obszarach zagrożonych powodziowo na terenach górskich

- **dr Magdalena Wdowicka, dr inż. arch. Bogusz Modrzewski**
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
***Odcinać czy łączyć – konflikty przestrzenne koncepcji Północno-Wschodniej
Obwodnicy Aglomeracji Poznańskiej***

- **dr inż. Wojciech Dyba**
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
***Relacje łączące Kępno z Poznaniem, Kaliszem i Wrocławiem w kontekście aktualnego
i dyskutowanego podziału administracyjnego kraju***

- **dr inż. Przemysław Ciesiółka, prof. UAM dr hab. inż. Sylwia Staszewska**
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
***Współpraca IGSEiGP UAM z sektorem publicznym w zakresie rewitalizacji miast
i odnowy wsi***

- **Paulina Sompolińska, dr Barbara Maćkiewicz, dr Emilia Bogacka**
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Hostele w przestrzeni Poznania

- **Igor Kopacki, dr Emilia Bogacka**
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
***Charakterystyka i dostępność komunikacyjna wybranych akademickich hal
sportowych w Poznaniu***

- **dr Emilia Bogacka, mgr inż. arch. Anna Siniecka**
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Graffiti jako przejaw działalności kibiców w przestrzeni miejskiej. Przykład Poznania

Sesja B

Gospodarka przestrzenna – innowacje dydaktyczne

- **mgr Magdalena Siwirska, dr Edyta Masierek**
Uniwersytet Łódzki
***Praktyczne kierunki kształcenia w ramach gospodarki przestrzennej związane
z rewitalizacją miast***

- **dr Bartłomiej Kołsut**
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
***Projekt „Geocentrum Doskonałości” jako szansa na podniesienie kompetencji
studentów gospodarki przestrzennej***

- **dr Bartłomiej Kołsut**
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Studencki projekt Strategii rozwoju gminy Lubniewice – siła wolontariatu i jego wymierne korzyści

- **dr hab. inż. arch. Adam Nadolny**
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Gospodarka przestrzenna a ochrona krajobrazu kulturowego z wykorzystaniem współczesnych narzędzi mobilnych. Studium przypadków

10:00 – 14:30 **SESJE REFERATOWE**

10:00 – 12:00 **SESJA I – sala 4**
WSPÓŁCZESNE WYZWANIA GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
W SFERZE TEORII I METODOLOGII

moderator sesji:

prof. UAM dr hab. Lidia Mierzejewska
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

10:00 – 10:15 **prof. dr hab. Marek Dutkowski**
Uniwersytet Szczeciński
Kultura, ideologia i klasy społeczne – źródła anarchii w gospodarce przestrzennej w Polsce

10:15 – 10:30 **dr Alexander Tölle**
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Uniwersytet Europejski Viadrina we Frankfurcie nad Odrą
Kultura planowania przestrzennego. Podejście normatywne czy konceptualne?

10:30 – 10:45 **dr Łukasz Mikuła**
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wyzwania dla gospodarki przestrzennej w świetle najnowszych zmian prawnych

10:45 – 11:00 **dr inż. arch. Grażyna Kodym-Kozaczko**
Politechnika Poznańska
Genius loci w planowaniu urbanistycznym w Poznaniu

11:00 – 11:15 **dr Artur Ochojski**
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
Model miasta inteligentnego – próba ujęcia ekonomicznego

11:15 – 11:30 **dr inż. Łukasz Kwaśny, dr inż. Dariusz Korpetta,**
dr inż. Michał Brach, dr inż. Joanna Budnicka-Kosior,
dr inż. Krzysztof Czyżyk
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
Wykorzystanie bezzałogowych statków powietrznych w gospodarce przestrzennej

11:30 – 12:00 **DYSKUSJA**

12:00 – 12:30 **BUFET KAWOWY**

10:00 – 14:30 SESJE REFERATOWE

**10:00 – 12:00 SESJA II – CZĘŚĆ 1 – sala 5
WSPÓŁCZESNE WYZWANIA GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
W SFERZE BADAŃ EMPIRYCZNYCH (część 1)**

moderator sesji:

prof. UAM dr hab. Roman Matykowski
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

10:00 – 10:15 prof. dr hab. Tomasz Kaczmarek
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Planowanie nieformalne wyzwaniem dla gospodarki przestrzennej – przesłanki, cele i instrumenty

10:15 – 10:30 prof. dr hab. Andrzej Mischczuk
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
Uwarunkowania gospodarki przestrzennej w regionach transgranicznych

10:30 – 10:45 prof. UAM dr hab. Anna Kołodziejczak
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wiejskie obszary funkcjonalne a koncepcja zintegrowanego rozwoju rolnictwa i wsi

10:45 – 11:00 mgr Adam Sebastian Górski
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
Interdyscyplinarne Badania Przestrzeni Miejskiej – Społeczny Obraz Miasta

11:00 – 11:15 prof. UG dr hab. Jarosław Tomasz Czochański
Uniwersytet Gdański
Asymetria informacji jako narzędzie gry o przestrzeń i jej znaczenie w gospodarowaniu przestrzenią

11:15 – 11:30 dr inż. arch. Alicja K. Zawadzka
Uniwersytet Gdański
Cittaslow i slow urbanism – alternatywne kierunki rozwoju przestrzennego współczesnych miast

11:30 – 12:00 DYSKUSJA

12:00 – 12:30 BUFET KAWOWY

10:00 – 14:30 SESJE REFERATOWE

**12:30 – 14:30 SESJA II – CZĘŚĆ 2 – sala 5
WSPÓŁCZESNE WYZWANIA GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
W SFERZE BADAŃ EMPIRYCZNYCH (część 2)**

moderator sesji:

prof. UAM dr hab. Roman Matykowski
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

12:30 – 12:45

dr Grzegorz Micek
Uniwersytet Jagielloński

Determinanty postrzegania znaczenia bliskości geograficznej dla przepływów wiedzy w przedsiębiorstwach sektora usług IT

12:45 – 13:00

prof. UW dr hab. Marek W. Kozak
Uniwersytet Warszawski

Wpływ Euro 2012 na przestrzeń miast

13:00 – 13:15

mgr Barbara Korwel-Lejkowska
Uniwersytet Gdański

Dostępność parków miejskich, jako elementów zielonej infrastruktury w Gdańsku

13:15 – 13:30

dr Wojciech Staszek
Uniwersytet Gdański

Wskaźniki udziału obszarów zieleni w wybranych miastach województwa pomorskiego jako podstawa działań programowych i planistycznych

13:30 – 13:45

dr Bernadetta Zawilińska
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Przyrodniczy obszar chroniony w lokalnym rozwoju gospodarczym

13:45 – 14:00

dr inż. arch. Mieczysław Kozaczko
Politechnika Poznańska

Efektywność komunikacyjna miasta zwarteo

14:00 – 14:15

mgr Weronika Dragan
Uniwersytet Śląski

Stan zachowania dworców kolejowych i perspektywy zmiany ich funkcji jako szansy rozwoju dawnych osad granicznych

14:15 – 14:30

DYSKUSJA

10:00 – 14:30 SESJE REFERATOWE

**12:30 – 14:30 SESJA III – sala 4
WSPÓŁCZESNE WYZWANIA DYDAKTYCZNE W GOSPODARCE
PRZESTRZENNEJ – NOWE SPECJALNOŚCI I KIERUNKI STUDIÓW**

moderator sesji:

prof. dr hab. Tadeusz Kudłacz
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

12:30 – 12:45 dr Wioletta Kilar, dr Tomasz Rachwał
Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie
***Wpływ badań absolwentów i interesariuszy zewnętrznych na zmiany
w planach studiów na kierunku gospodarka przestrzenna***

12:45 – 13:00 mgr Karolina Listwan-Franczak, dr Arkadiusz Kołoś
Uniwersytet Jagielloński
***Prawo w gospodarce przestrzennej, czy gospodarka przestrzenna
w prawie - casus prawny jako aktywizująca metoda nauczania
zagadnień prawnych w planowaniu przestrzennym***

**13:00 – 13:15 prof. UG dr hab. Anna Styszyńska, dr inż. arch. Karolina Krośnicka,
dr hab. inż. arch. Justyna Martyniuk-Pęczek**
Politechnika Gdańska
***„Urbanistyka” i „Zintegrowane zarządzanie strefą przybrzeżną” –
nowe specjalności na Gospodarce Przestrzennej w Politechnice
Gdańskiej***

13:15 – 13:30 dr Agnieszka Rzeńca
Uniwersytet Łódzki
Studia miejskie – wyzwania dla kształcenia

**13:30 – 13:45 dr inż. Dariusz Korpetta, mgr inż. Olga Kowalska,
prof. SGGW dr hab. Bolesław Porter**
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego
Rola studenckiego ruchu naukowego w procesie kształcenia

**13:45 – 14:00 dr inż. Przemysław Ciesiółka, Maciej Głowczyński,
Adam Wronkowski, Małgorzata Donderowicz**
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
***Działalność Akademickiego Koła Naukowego Gospodarki
Przestrzennej w Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu***

14:00 – 14:30 DYSKUSJA

14:30 – 15:00 **PODSUMOWANIE OBRAD
ZAMKNIĘCIE KONFERENCJI**
Aula im. prof. Tadeusza Bartkowskiego - nr 21

15:00 – 16:00 **OBIAD**

19:00 **BAL ABSOLWENTA**

**REFERATY
KSIĄŻKA
ABSTRAKTÓW**

REFERATY SESJI JUBILEUSZOWEJ

Jerzy J. Parysek, prof. dr hab.

Zakład Planowania Przestrzennego

Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Drogi do kształcenia w zakresie gospodarki przestrzennej z perspektywy Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu

1. Wstęp

Okres 25 lat funkcjonowania kierunku gospodarka przestrzenna w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu jest okazją do cofnięcia się pamięcią wstecz tj. do początków, kiedy to powstał zamiar takiego właśnie kształcenia i kiedy udało się ten cel, aczkolwiek nie bez problemów i nie od razu, zrealizować. Tak się jakoś szczęśliwie złożyło, że działania prowadzące do podjęcia kształcenia w zakresie gospodarki przestrzennej podjęto w tym samym czasie także na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej. Wspólne działania obu tych uczelni niewątpliwie sprawiły, że pierwsi absolwenci, odmiennie, w momencie rozpoczęcia kształcenia nazywanych kierunków studiów, mogli w roku 1996 uzyskać dyplomy magistrów gospodarki przestrzennej (we Wrocławiu magistrów inżynierów). Działania prowadzące do uruchomienia kształcenia w zakresie gospodarki przestrzennej podjęty w kolejnych latach inne uczelnie, w tym między innymi: obecny Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Politechnika Warszawska oraz Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, a następnie wiele innych uczelni publicznych i prywatnych.

Dziś kształcenie w zakresie gospodarki przestrzennej ma zatem miejsce w wielu polskich uczelniach, a wspólne działania jednostek w tym zakresie koordynuje „Unia Uczelni na rzecz rozwoju kierunku gospodarka przestrzenna”, współpracująca z Association of European Schools of Planning (AESOP). To kongres tej międzynarodowej organizacji (AESOP), zorganizowany w 1990 roku w Reggio Calabria (Włochy) zapoczątkował wspólne działania Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu (prof. J. Paryska) i Politechniki Wrocławskiej (prof. T. Zipsera), uświetnione 4 lata później, zatwierdzeniem przez ówczesny resort nauki i szkolnictwa wyższego, „gospodarki przestrzennej”, jako kierunku studiów magisterskich. Niestety, do dnia dzisiejszego, gospodarka przestrzenna nie została w Polsce uznana za dyscyplinę naukową (pozostający bez odpowiedzi do dnia dzisiejszego memoriał w tej sprawie złożyli na ręce pani minister prof. B. Kudryckiej osobiście inicjatorzy kształcenia: prof. T. Zipser i prof. J. Parysek, w obecności świadków (wśród których był prof. P. Churski). Może warto na nowo powrócić do podjęcia i rozwiązania tego problemu.

Na treść niniejszego artykułu składają się, w sumie krótką rekonstrukcja genezy i początków kształcenia w zakresie gospodarki przestrzennej w Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu oraz osobista refleksja dotycząca tego początkowego okresu, dokonana przez osobę mającą jakiś udział w tym przedsięwzięciu od początku podejmowanych działań do w miarę normalnego kształcenia. Zarówno rekonstrukcja jak i refleksja mają, co jest oczywiste, charakter subiektywny i dokonane zostały z perspektywy 25 lat. Dotyczą, co jest chyba oczywiste, biorąc pod uwagę autora tekstu, jedynie „poznańskiego” wątku działania w zakresie organizacji kształcenia na kierunku nazwanym finalnie gospodarką przestrzenna. Nie będą w tym opracowaniu w zasadzie poruszane kwestie organizacji i ewolucji programu nauczania, a także dorobku naukowego w tej dziedzinie, będące przedmiotem odrębnych publikacji.

2. Czynniki sprawcze

Cofając się pamięcią wstecz do genezy kształcenia w zakresie gospodarki przestrzennej w Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu można wskazać cztery, jak się wydaje, zasadnicze

czynnikami sprawcze podejmowanych działań, do których zaliczać ponad wszelką wątpliwość należy:

- (1) przemiany ustrojowe zapoczątkowane wynikami wyborów parlamentarnych w 1990 roku,
- (2) uchwalenie przez Sejm RP Ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie terytorialnym (obecnie o samorządzie gminnym),
- (3) orientacja problemowo-badawcza obecnego Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu oraz
- (4) udział dwóch pracowników wyżej wymienionego Instytutu (J. Paryska i R. Grobelnego) w samoorganizującym się w 1989 roku, ruchu na rzecz reaktywacji struktur samorządowych i urzeczywistnieniu idei kształcenia kadr dla mających powstać jednostek lokalnych samorządów terytorialnych.

Wybory parlamentarne z dnia 4 czerwca 1989 roku były początkiem przemian ustrojowych, które, nie wdając się w ocenę minionych 27 lat, przyniosły nową organizację, strukturę i funkcjonowanie państwa, społeczeństwa i gospodarki. Reaktywowane po wielu dziesiątkach lat nieobecności w życiu społecznym, struktury społeczeństwa obywatelskiego, które na początku okresu transformacji reprezentowane były przez samorządy gminne, rozpoczęły jednak swoją działalność dopiero po wyborach do rad gminnych w dniu 26 maja 1990 roku (na mocy Ustawy z dnia 8 marca 1990 roku). Niemal roczne opóźnienie wyborów do rad gminnych w stosunku do wyborów parlamentarnych wynikało przede wszystkim z braku przekonania ówczesnych władz państwowych co do celowości restytucji nieistniejących od 1950 roku, lokalnych struktur samorządowych oraz co do kompetencji, w jakie te struktury należałoby wyposażać. Sejm, jaki wybrany został w 1989 roku funkcjonował przeciw w tzw. strukturze kontraktowej, podobnie zresztą jak rząd premiera T. Mazowieckiego (por. Regulski 2014).

Wkrótce po wyborach parlamentarnych 1989 roku ukonstytuował się Obywatelski Klub Parlamentarny (OKP), zrzeszający posłów i senatorów wybranych z listy Komitetu Obywatelskiego utworzonego przy przewodniczącym NSZZ „Solidarność” - Lechu Wałęsie (260 osób w tym 161 posłów i 99 senatorów). Klub ten, obok struktury krajowej, prowadził działalność także w strukturach regionalnych, spośród których jedna zorganizowana została i funkcjonowała w Poznaniu. To w ramach tej struktury powstał i powodził działalność zespół samorządowy, w którym narodziła się idea kształcenia kadr dla potrzeb mających powstać, a następnie powstałych jednostek samorządu terytorialnego (Krzyżaniak 1995, Borkowska-Bagieńska 2005). Tam też, za sprawą udziału w wymienionym zespole pracowników Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej (J. Paryska i R. Grobelnego) zakiełkowała idea włączenia się tej jednostki uniwersytetu w proces kształcenia przyszłych pracowników samorządów gminnych w zakresie gospodarki lokalnej i planowania przestrzennego. Uzasadnieniem takiego pomysłu była przede wszystkim orientacja problemowo-badawcza Instytutu kierowanego przez prof. Z. Chojnickiego i związane z tym, możliwości sprostania takiemu zadaniu. Wiedza i doświadczenia zdobyte przez prof. Z. Chojnickiego, zwłaszcza podczas pobytu w USA nie były bez wpływu na podejmowanie, w ramach prowadzonych w Instytucie badań, zagadnień, nie tylko w zakresie nowatorsko pojmowanej geografii społeczno-ekonomicznej, ale także gospodarki regionalnej, lokalnej oraz planowania przestrzennego. Modelem dociekań teoretycznych i metodologicznych oraz badań empirycznych w sferze geografii był bowiem, nie wnikając w szczegóły, dynamiczny strukturalizm przestrzenny, a w zakresie gospodarki regionalnej, lokalnej i przestrzennej – *regional science* (Chojnicki 1999, 2010; Czyż 2012). Mając na uwadze proces kształcenia, sytuacja taka oznaczała faktyczną zdolność sporej liczby pracowników Instytutu do podjęcia się tego rodzaju działalności, jaką było kształcenie w zakresie gospodarki lokalnej i przestrzennej. Z tego też, między innymi powodu, przeniesiona z Komitetu Obywatelskiego na grunt Instytutu idea kształcenia spotkała się zdecydowanym poparciem prof. Z. Chojnickiego, dyrektora Instytutu oraz Rady Naukowej tej placówki. Była to jednak ciągle jedynie idea.

3. Geneza kształcenia

Choć kształcenie w zakresie gospodarki lokalnej i planowania przestrzennego podjęto w 1991 roku w Instytucie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu, to jednak nieformalny wpływ na urzeczywistnienie tej idei kształcenia oraz na podjęcie stosownej decyzji miało wiele jednostek i osób. Jak to już napisano, inicjatywa kształcenia pracowników na potrzeby samorządów lokalnych zrodziła się w 1989 roku w zespole samorządowym poznańskiego oddziału Komitetu Obywatelskiego, w skład którego wchodził, nie tylko wspomniani już pracownicy naukowo-dydaktyczni Instytutu (J. Parysek., R. Grobelny), ale także, a właściwie przede wszystkim, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu im. A. Mickiewicza oraz w mniejszym stopniu ówczesnej Akademii Ekonomicznej. Wspomnieć także należy o udziale w tym zespole osób pamiętających funkcjonowanie samorządów terytorialnych sprzed 1939 i po 1945 roku oraz nowo wybranych w 1990 roku przedstawicieli tych struktur. Idea kształcenia pracowników samorządów terytorialnych przyświecała także działaniom poznańskiego oddziału Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej, przekształconego następnie w Poznaniu, w Wielkopolski Ośrodek Kształcenia i Studiów Samorządowych (WOKISS), choć w obu tych organizacjach działały w większości te same osoby. Z inicjatywą podjęcia kształcenia kadr dla mających powstawać jednostek samorządu terytorialnego, konkretnie specjalistów w zakresie planowania przestrzennego, wystąpił w tym samym czasie, także poznański oddział Towarzystwa Urbanistów Polskich, kierujący odpowiednio pismo do Rektora Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, jednocześnie uznając, że Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM dysponuje potencjałem naukowo-dydaktycznym zdolnym sprostać wymaganiom kształcenia w zakresie planowania przestrzennego (Parysek 2001). Wkrótce wszystkie te inicjatywy, przeniesione na grunt Instytutu, zyskując pełne poparcie dyrektora Instytutu prof. Z. Chojnickiego oraz Rady Naukowej tej jednostki, stały się podstawą do podjęcia kolejnych, bardzo już konkretnych działań.

Fot. 1. Członkowie Zespołu Samorządowego Poznańskiego Komitetu Obywatelskiego w drodze powrotnej z pobytu studyjnego w Angers (Francja)

Źródło: zbiory Jerzego J. Paryska.

Zgodnie z obowiązującymi wtedy regulacjami prawnymi, należało wystąpić do Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z wnioskiem o wyrażenie zgody na uruchomienie kształcenia na planowanym kierunku, wtedy o nazwie „planowanie przestrzenne i gospodarka lokalna”. Wniosek taki,

przygotowany przez Instytut w marcu 1990 roku, musiał uzyskać poparcie Rady Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych, a następnie, zostać zaakceptowany przez Senat Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Spełnienie tych wymagań otwierało Rektorowi drogę do podjęcia odpowiednich działań na szczeblu resortowym. Nie było to jednak konieczne, bowiem jak się wkrótce okazało, zgodnie z postanowieniami uchwalonej ustawy o szkolnictwie wyższym (nowej), senaty wyższych uczelni uzyskały prawo powoływania nowych kierunków i specjalności studiów. Nic nie stało zatem na przeszkodzie temu, aby w roku akademickim 1991/1992, zgodnie z decyzją Senatu, rozpocząć kształcenie na wymienionym kierunku. Ogłoszono zatem rekrutację na ten nowy kierunek studiów, którego pionierski i prestiżowy charakter oraz znaczenie dla uczelni sprawiły, że egzamin wstępny (pisemny) odbył się w okazałej sali bpa Jana Lubrańskiego Collegium Minus, a procedurę egzaminacyjną zainicjował ówczesny Prorektor UAM Poznań prof. S. Jurga. Komisji rekrutacyjnej przewodniczył natomiast autor niniejszego opracowania.

Z początkiem nowego roku akademickiego 1991/1992, 38 studentów kierunku planowanie przestrzenne i gospodarka lokalna rozpoczęło swoje studia. Uruchomienie kształcenia w zakresie gospodarki przestrzennej stało się udziałem wielu osób, w tym zwłaszcza prof. S. Jurgi (najpierw prorektora na następnie rektora UAM), prof. S. Lorenca (prorektora), prof. Z. Chojnickiego (dyr. Instytutu), dziekanów i prodziekanów Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM: prof. A. Wosia, prof. A. Kostrzewskiego, prof. H. Rogackiego, prof. B. Głębockiego, współinicjatora działań w na rzecz kształcenia tym zakresie prof. J. Paryska (kierownika Zakładu Planowania Przestrzennego IGSEiGP) oraz wielu innych osób, którym bliskie było urzeczywistnienie idei kształcenia wysokiej jakości kadr dla potrzeb struktur samorządowych (Parysek 2012).

4. Walka o autonomiczny kierunek studiów

Rzeczywistość w której żyjemy jest jednak pełna niespodzianek generujących nowe wyzwania i problemy. Wprawdzie rozpoczęte kształcenie na kierunku „planowanie przestrzenne i gospodarka lokalna” przebiegało przez pierwsze trzy lata bez większych zakłóceń, to jednak wkrótce pojawił się bardzo istotny, a właściwie zasadniczy problem. Problemem tym była nazwa uruchomionego przed trzema laty kierunku studiów oraz jej odzwierciedlenie na dyplomie magisterskim. Wagę problemu podkreślało wtedy zbliżające się ukończenie studiów przez pierwsze roczniki, zarówno w Poznaniu jak i we Wrocławiu. Okazało się bowiem, że Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego ustaliła w międzyczasie listę 76 kierunków studiów, w ramach których prowadzić można i należy studia wyższe i nazwami tych kierunków opatrywać wydawane dyplomy magisterskie. Wśród kierunków zamieszczonych na liście Ministerstwa nie było ani kierunku „planowanie przestrzenne” ani „gospodarka lokalna”, które potraktowane łącznie, zgodnie z autonomią wyższych uczelni powołano w Poznaniu ani „planowanie przestrzenne”, które przedmiotem kształcenia w Politechnice Wrocławskiej. Władzom resortu nauki i szkolnictwa wyższego wydawało się wtedy, że w przypadku Poznania, istniała możliwość uznania studiów na kierunku „planowanie przestrzenne i gospodarka lokalna” za studia geograficzne, ekonomiczne lub w zakresie zarządzania (takie kierunki figurowały, wśród 76 wyszczególnionych na liście ministerialnej). Tego rodzaju rozwiązanie nie było jednak możliwe do przyjęcia – i to z dwóch zasadniczych powodów. Po pierwsze, celem podjętych po 1989 roku działań było, zgodnie z przyznaną uczelniom autonomią, uruchomienie nowych kierunków studiów o przyjętej wtedy nazwie, a po drugie, w ramach uruchomionego nowego kierunku studiów w Poznaniu nie kształcono ani geografów, ani ekonomistów ani specjalistów od zarządzania, a we Wrocławiu architektów. W obu uczelniach studia odbywały się według programów dostosowanych do nazwy nowoutworzonych kierunków. Zaproponowane rozwiązanie nie wchodziło zatem w rachubę bowiem przyszli absolwenci ani mogli zostać, w żadnym przypadku potraktowani jako specjaliści z zakresu geografii, ekonomii, zarządzania (Poznań) lub architektury (Wrocław). Ministerialni urzędnicy nie widzieli jednak w istniejącej sytuacji żadnego problemu i w związku ze zbliżającym się terminem ukończenia studiów jednoznacznie sugerowali, aby poznańscy absolwenci kierunku planowanie przestrzenne i gospodarka lokalna otrzymywali dyplom magistra geografii, a wrocławscy, magistra inżyniera architektury.

Fot. 2. Kadra nauczająca i studenci gospodarki przestrzennej podczas otwarcia Pierwszego Dnia Planisty na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych

Źródło: zbiory Jerzego J. Paryska.

Przy takim postawieniu sprawy przez resort nauki i szkolnictwa wyższego, poważnym zadaniem obu zainteresowanych uczelni stało się podjęcie działań celem wprowadzenia prowadzonych kierunków kształcenia na tzw. listę ministerialną kierunków kształcenia (78 zapisanych). Nie było to łatwe, choć pierwszy krok w tym względzie został poczyniony przy okazji uczestnictwa profesorów T. Zipsera i J. Paryska w wspomnianym już uprzednio, kongresie AESOP w Reggio Calabria w 1990 roku. To w tym kalabryjskim mieście dokonana została pierwsza wymiana informacji o zamiarze uruchomienia nowych kierunków studiów w poznańskim uniwersytecie i wrocławskiej politechnice oraz istniała możliwość zapoznania się z edukacją w tym zakresie, prowadzoną przez uniwersytety zachodnioeuropejskie. Zainicjowane w Kalabrii i kontynuowane następnie w kraju konsultacje i uzgodnienia doprowadziły do wypracowania takiego stanowiska, w myśl którego przyjęto, że nazwą kierunku dobrze dopasowaną do profilu kształcenia w obu uczelniach, pomi-

mo różnego charakteru obu tych jednostek i ich różnej specyfiki programowej, będzie „gospodarka przestrzenna” - i o uznanie tak określonego kierunku wystąpiono do Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Chcąc podjąć stosowną decyzję, ministerstwo zasięgnęło opinii przedstawicieli środowisk naukowych, głównie architektów, odnośnie celowości wprowadzenia na listę ministerialną nowego kierunku studiów o nazwie „gospodarka przestrzenna” i możliwości prowadzenia takiego kształcenia na Wydziale Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu oraz Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej. Pierwsze opinie nie były dla ubiegających się o wymienione kierunki studiów korzystne. Uważano bowiem, że planowaniem przestrzennym mogą zająć się, kształceni w wielu uczelniach technicznych architektki, a wydział nauk geograficznych nie ma w zasadzie kompetencji i kadrowych możliwości do podjęcia takich działań. Zainteresowane kształceniem strony uznały jednak przedstawiane przez konsultantów opinie za wyjątkowo subiektywne, jednostronne i nieprzekonujące, nie wnikające w istotę gospodarki przestrzennej i apelowały o zasięgnięcie opinii u kolejnych specjalistów, już nie architektów ale reprezentantów środowiska naukowego prowadzących badania w zakresie gospodarki przestrzennej (choć w Polsce nie była to ani zatwierdzona i uznawana dziedzina nauki ani kierunek kształcenia) oraz w środowisku zawodowym urbanistów i planistów. Zabieg ten przyniósł efekt w postaci dopisania „gospodarki przestrzennej” do listy prowadzonych w polskich uczelniach, kierunków studiów. Decydujący wpływ na taką właśnie decyzję miały prawdopodobnie opinie przygotowane przez prof. R. Domańskiego, członka PAN, wybitnego specjalisty z zakresu gospodarki przestrzennej, wieloletniego przewodniczącego Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN (KPZK PAN), prof. T. Markowskiego, aktywnego członka KPZK PAN (od 2001 roku do chwili obecnej, przewodniczącego KPZK PAN), Towarzystwa Urbanistów Polskich (przewodniczącego w latach 2006 - 2015) oraz AESOP (prezydenta stowarzyszenia w latach 1998 - 2000), a także opinie stowarzyszeń naukowych i zawodowych urbanistów (jednakże nie architektów).

Uznanie gospodarki przestrzennej za kierunek studiów wymagało jednak uprzedniego opracowania takiego ramowego programu studiów, które mogłyby być prowadzone na uniwersytetach oraz uczelniach technicznych, a także ekonomicznych. Zadanie takie postawiono przed zespołem ekspertów, w skład którego powołani zostali: prof. R. Domański (obecny Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu), jako przewodniczący oraz członkowie: prof. T. Zipser (Politechnika Wrocławska), prof. J. M. Chmielewski (Politechnika Warszawska), prof. A. Hopfer (obecny Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie) oraz prof. J. Parysek (Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu). Zespół ten dość szybko wypracował kompromisowy, ramowy program studiów, który obok przedmiotów wspólnych, otwierał możliwości wprowadzenia przedmiotów odzwierciedlających specyfikę poszczególnych typów uczelni, których przedstawicielami byli jego członkowie. Zatwierdzenie programu otwierało drogę do podejmowania przez kolejne polskie uczelnie kształcenia w zakresie gospodarki przestrzennej bowiem kierunek ten został, jak to już zaznaczono, dopisany do istniejących. Dla studiujących od 1991 roku w Poznaniu i Wrocławiu oznaczało to ukończenie studiów z dyplomem magistra (Poznań) i magistra inżyniera (Wrocław) gospodarki przestrzennej.

5. Uzupełnienie poznańskiego profilu edukacyjnego

Prowadzone w UAM Poznań studia w zakresie gospodarki przestrzennej przebiegały bez większych problemów, choć nieustannie trwał proces doskonalenia ich programu. Chodziło między innymi o coraz większy poziom upracticznienia studiów, a do czego przyczynić się miały zajęcia o charakterze projektowym. Niezależnie od tych działań, w 1999 roku narodziła się idea podjęcia specjalistycznego kształcenia w zakresie gospodarki przestrzennej, a konkretnie w zakresie rewitalizacji i rozwoju miast oraz osiedli wiejskich. Była to inicjatywa prof. S. Lorenca, ówczesnego prorektora Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, nadzorującego funkcjonowanie „Collegium Polonicum” w Słubicach, wspólnej, partnerskiej placówki naukowo – dydaktycznej UAM Poznań i Uniwersytetu „Viadrina” we Frankfurcie nad Odrą oraz dr. A. Billerta z Uniwersytetu

„Viadrina”, znanego i doświadczanego specjalisty z zakresu rewitalizacji. Konsultacje z A. Billertem w sprawie sfinalizowania wspomnianej idei miał z upoważnienia władz rektorskich UAM prowadzić i prowadził autor niniejszego opracowania. Wkrótce przystąpiono do rozmów i uzgodnień, w których Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM Poznań, obok prof. J. Paryska reprezentowali: dr Z. Kamiński i dr T. Kaczmarek (obecnie prof.), a Uniwersytet „Viadrina” dr A. Billert. W rozmowach natury organizacyjnej uczestniczył także dr K. Wojciechowski, dyrektor administracyjny „Collegium Polonicum”. Efektem wspólnych działań wymienionych osób było rozpoczęcie w roku akademickim 2000/2001, w ramach jednolitych studiów magisterskich z zakresu gospodarki przestrzennej, kształcenia na unikatowej w skali światowej specjalności „*rozwój i rewitalizacja miast oraz obszarów wiejskich*”. Specjalność ta wygasła w Słubicach w roku akademickim 2010/2011 wraz z wprowadzeniem kształcenia dwustopniowego, a tym samym wygaśnięciem jednolitych studiów magisterskich. Od roku akademickiego 2007/2008 prowadzono w Słubicach jedynie studia licencjackie z zakresu gospodarki przestrzennej, zakończone w roku akademickim 2013/2014. Z perspektywy wejścia w życie w 2015 roku „*Ustawy o rewitalizacji*” oraz możliwości uzyskania przez samorządy lokalne środków unijnych na realizację programów rewitalizacji, wyrazić należy żal, że dalsze kształcenie specjalistów w zakresie rewitalizacji i rozwoju miast i obszarów wiejskich, z różnych względów nie mogło być kontynuowane. W uruchomieniu kształcenia w zakresie wymienionej specjalności w „Collegium Polonicum” w Słubicach zasadniczą rolę odegrali: ówczesny Rektor UAM prof. S. Jurga i prorektor prof. S. Lorenc, autor pomysłu i zarysu programu kształcenia dr A. Billert (Uniwersytet „Viadrina” z Frankfurtu nad Odrą) oraz współpracujący z nim w tym zakresie prof. J. Parysek, dr Z. Kamiński oraz prof. T. Kaczmarek. W organizacji i koordynacji prowadzonego w Słubicach kształcenia ważną rolę odegrały ponadto, mieszkające w tym mieście, mgr inż. arch. L. Markindorf-Czarnecka i dr K. Kulczyńska. Warto przy tej okazji dodać, że we wspomnianej jednostce, latach 1999 – 2001 realizowany był międzynarodowy projekt edukacyjny „Tempus – Phare”- „*Nowoczesne zarządzanie rozwojem miast*”, w którym uczestniczyli reprezentanci struktur samorządów terytorialnych Ziemi Lubuskiej, a który był realizowany przez pracowników Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu i Uniwersytetu „Viadrina” we Frankfurcie nad Odrą, we współpracy z Uniwersytetem Technicznym w Delft (Holandia), Instytutem Rozwoju Regionalnego i Planowania Strukturalnego w Erkner (Niemcy), Instytutem Interdyscyplinarnych Badań Społecznych w Wiedniu, Towarzystwem Odnowy Miast w Berlinie, Urzędem Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast w Warszawie, Instytutem Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast we Frankfurcie nad Odrą oraz reprezentantami środowisk naukowych i praktyki planistycznej w Polsce i Niemiec. Na realizację projektu składały się wykłady, zajęcia o charakterze projektowym oraz ćwiczenia terenowe prowadzone na obszarze Polski, Niemiec, Austrii i Holandii (Billert 2001). Obok dr A. Billerta w pozyskaniu środków na wymieniony projekt oraz organizację procesu realizacyjnego zaangażowana była także mgr K. Kowala-Stamm.

Odnotować ponadto należy prowadzenie w latach 2008/ 2009 – 2013/2014 w ośrodku zamiejscowym Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Kościanie, studiów licencjackich w zakresie gospodarki przestrzennej, co było przede wszystkim zasługą prof. W. Ratajczaka, ówczesnego dyrektora Instytutu.

6. Inne ważniejsze wydarzenia późniejszych lat

Studia z zakresu gospodarki przestrzennej przebiegały, zwłaszcza w początkowym okresie dynamicznie. Każdego roku wiele setek maturzystów wyrażało wolę podjęcia studiów. Model finansowania edukacji akademickiej (pieniądze „*idące za studentem*”) sprawił jednak wkrótce, że na studia przyjmowano wszystkich chętnych, którzy spełniali stawiane, stosunkowo skromne warunki i co umożliwiały: stan kadrowy oraz sytuacja lokalowa Instytutu oraz Wydziału. Jednocześnie dostosowywano program studiów do zmieniających się warunków i biurokratycznych poczynań resortu Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Koordynację tych działań prowadzili, wraz z upływem czasu, kolejni dyrektorzy Instytutu tj. prof. Z. Chojnicki, prof. H. Rogacki, prof. T. Strykiewicz oraz prof. W. Ratajczak, przy współpracy z swoimi zastępcami ds. dydaktycznych.

Fot. 3. Studenci gospodarki przestrzennej podczas zagranicznych ćwiczeń terenowych w Danii (rezydencja królewska Fredensborg pod Kopenhagą)

Źródło: zbiory Jerzego J. Paryska.

Fot. 4. Studenci gospodarki przestrzennej podczas krajowych ćwiczeń terenowych w gminie Łobżenica (Górka Klasztorna)

Źródło: zbiory Jerzego J. Paryska.

W roku akademickim 2007/2008, zgodnie z tzw. „procesem bolońskim” wprowadzono dwustopniowy model studiów. Pierwsze trzy lata wypełniły studia licencjackie a dwa kolejne, po nowym naborze, studia magisterskie. Studia magisterskie od roku akademickiego 2009/2010 prowadzone są w ramach 4 specjalności, choć od roku 2007 funkcjonowała specjalność rozwój regionalny, związana z realizacją projektu dydaktycznego. Były to: (1) planowanie przestrzenne, (2) zarządzanie przestrzenne, (3) rozwój i rewitalizacja miast i obszarów wiejskich oraz (4) wspo-

mniany już rozwój regionalny. W opracowanie programów wymienionych specjalności zaangażowane było wiele osób, w tym szczególnie: prof. W. Ratajczak, prof. P. Churski, prof. J. Parysek oraz dr A. Tobolska, dr P. Motek. W przypadku specjalności „rewitalizacyjnej” korzystano z programu, jaki realizowano w poprzednich latach w Słubicach, w którego opracowaniu szczególny udział miał przede wszystkim dr A. Billert, ale także prof. J. Parysek, prof. T. Kaczmarek i dr Z. Kamiński. W późniejszych latach programy te ulegały pewnej modyfikacji. Praktyczne zorientowanie prowadzonych studiów zainicjowało dyskusję nad możliwościami organizacji studiów inżynierskich. Takie 7-mio semestralne studia uruchomiono w roku akademickim 2011/2012, do których program napisała dr A. Tobolska we współpracy z prof. S. Staszewską. Ideę tą wspierał i proces uruchomienia kształcenia inżynierskiego koordynował prof. W. Ratajczak, ówczesny dyrektor Instytutu.

Sporo zamieszania w prowadzeniu studiów spowodowały, najpierw, wspomniany już obowiązek wprowadzenia w życie tzw. „procesu bolońskiego”, co faktycznie oznaczało realizację programu kształcenia w ramach studiów dwustopniowych (od roku akademickiego 2006/2007), a następnie wprowadzenie tzw. Krajowych Ram Kwalifikacyjnych (w latach 2011 – 2014). Ten ostatni obowiązek oznaczał opracowanie i przyjęcie do realizacji tzw. efektów kształcenia. Był to obowiązek właściwie każdego nauczyciela akademickiego (opracowanie sylabusów), jednak w sposób szczególny dotyczył osób odpowiedzialnych za proces dydaktyczny. Wprowadzenie Krajowych Ram Kwalifikacyjnych było więc przede wszystkim zasługą dr A. Tobolskiej, dr P. Motka oraz prof. P. Churskiego. Efekty kształcenia podlegały w kolejnych latach modyfikacji i uzupełnieniom. Z perspektywy ponad 50 letnich kontaktów z nauczaniem akademickim wprowadzenie Krajowych Ram Kwalifikacji potraktować można jedynie jako przejaw systematycznego biurokratyzowania pracy dydaktycznej i naukowej wyższych uczelni oraz marnotrawstwa ciągle skąpych środków budżetowych. Tego rodzaju rozwiązanie nie mają bowiem nic wspólnego z podnoszeniem na wyższy poziom polskiej edukacji akademickiej oraz z dorównywaniem w poziomie kształcenia do tego, które prezentują uczelnie krajów Europy Zachodniej. Dla władz Wydziału, Instytutu oraz społeczności nauczycieli akademickich oznaczało to jednak wykonanie niezwykle pracochłonnych prac o wątpliwej wartości użytkowej. Było także poważnym ograniczeniem autonomii wyższych uczelni w dziedzinie określania profilu kształcenia oraz potraktowaniem pełnoletnich studentów jak prowadzonych za rękę uczniów (zbiorczych szkół gminnych, przy pełnym szacunku dla tych ostatnich placówek edukacyjnych). Procesowi dydaktycznemu nie sprzyjało także trwające do chwili obecnej, uzależnienie finansowania procesu dydaktycznego od liczby przyjmowanych studentów („pieniądze idą za studentem”). Taki model funkcjonowania dydaktyki praktycznie oznaczał rezygnację z jakościowych kryteriów rekrutacji i przyjmowanie takiej liczby studentów, jaką umożliwiał stan kadrowy i baza materialna kształcenia, na co już zwracano uwagę. Przyjmowanie tylko najlepszych studentów nosiłoby, w istniejących warunkach, znamiona finansowego samobójstwa. Mimo takiego, narzuconego kierunku funkcjonowania wyższych uczelni, studia z zakresu gospodarki przestrzennej mają się, jak się wydaje, w Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu nadal dobrze, o czym świadczy liczba kandydatów znacznie przekraczająca możliwe do przyjęcia limity. Niestety liczbę przyjętych stosunkowo rychło korygują kolejne sesje egzaminacyjne.

Realizacji programu kształcenia towarzyszy, co jest oczywiste, działalność naukowa z publikacyjną włącznie i co jest zasługą niemal wszystkich uczestników procesy dydaktycznego.

Fot. 5. Studenci gospodarki przestrzennej w gmachu Collegium Geographicum

Źródło: zbiory Jerzego J. Paryska.

7. Wartości dodane (efekty uboczne) prowadzonych studiów

Uruchomienie i prowadzenie studiów z zakresu gospodarki przestrzennej przyniosło wiele efektów ubocznych względnie, jak to się dziś popularnie mówi, wartości dodanych. Podjęcie opisanych uprzednio działań nie byłoby możliwe, gdyby nie odpowiednie ukształtowanie przez prof. Z. Chojnickiego oraz jego uczniów, profilu naukowego i dydaktycznego obecnego Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej. To właśnie zainteresowania naukowe oraz pozycja naukowa prof. Z. Chojnickiego zaowocowały jego powołaniem w skład tworzonego Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, którego był członkiem przez kilkadziesiąt lat. W Komitecie tym, wiele lat funkcję Zastępcy Przewodniczącego pełniła prof. T. Czyż, a od nowej kadencji (2016 roku) czyni to prof. P. Churski. Członkiem tego Komitetu był też prof. H. Rogacki. Prof. H. Rogacki, w latach 90 – tych współorganizował zespół współdziałania jednostek kształcących w zakresie gospodarki przestrzennej, przekształcony następnie w Unię Wyższych Uczelni na Rzecz Rozwoju Kierunku Studiów Gospodarka Przestrzenna, będąc pierwszym szefem tego samorganizującego się porozumienia. Dziś reprezentantem Instytutu w tym gremium oraz jego wiceprzewodniczącym jest prof. P. Churski, obecny dyrektor Instytutu.

Uruchomienie studiów z zakresu gospodarki przestrzennej było okazją do podjęcia (po kongresie AESOP w Reggio Calabria w 1990 roku), współpracy z międzynarodową organizacją Association of European Schools of Planning (AESOP), w której kolejnymi reprezentantami Instytutu byli prof. J. Parysek, prof. P. Churski, prof. J. Kotus i prof. L. Mierzejewska oraz ponownie prof. L. Mierzejewska i prof. T. Strykiewicz. Z AESOP stale współpracuje prof. P. Churski.

Ważne odnotowania jest także utworzenie z inicjatywy prof. W. Ratajczaka i przy jego wielkim zaangażowaniu (oficjalnie od 1 kwietnia 2012 roku), ogólnopolskiego stowarzyszenia „Gospodarka Przestrzenna”, zrzeszającego naukowców i praktyków tej dziedziny nauki i działalności praktycznej. mogącego pochwalić się znaczącym dorobkiem organizacyjnym (konferencje krajowe i międzynarodowe) i naukowym.

Z potencjałem naukowym oraz działalnością dydaktyczną Instytutu wiązać także należy, jak się wydaje, działalność kierowanego przez prof. T. Kaczmarską, Centrum Badań Metropolitalnych, placówki badawczej Uniwersytetu funkcjonującej od 1 marca 2009 roku. Członkiem Rady Programowej Konsorcjum Badań na Aglomerację Poznańską, pod egidą której działa Centrum jest z ra-

mienia uniwersytetu prof. J. Parysek.

Ważnym osiągnięciem organizacyjno-dydaktycznym Instytutu, nawiązującym do prowadzonych studiów w zakresie gospodarki przestrzennej była realizacja w latach 2007-2011 projektu: *Wspieranie i kształcenie kadr dla potrzeb rozwoju regionalnego na kierunku gospodarka przestrzenna*, którym od początku aż do jego zakończenia kierował prof. P. Churski. Innym przedsięwzięciem edukacyjnym były dwa cykle atrakcyjnych studiów podyplomowych pod nazwą *Przemysł kultury w polityce rozwoju miast i regionów* (powadzone w roku akademickim 2013/2014 i 2014/2015), których program opracował zespół w składzie profesorowie: T. Stryjakiewicz, P. Churski i T. Kaczmarek, doktorzy P. Motek, M. Męczyński, D. Pazder i Ł. Mikuła oraz mgr inż. M. Wieczorek. Program ten realizowali pracownicy Instytutu, nauczyciele akademicy krajowych i zagranicznych uczelni oraz pracownicy administracji terytorialnej i instytucji kultury, a koordynował prof. P. Churski.

Logiczną konsekwencją edukacji z zakresu gospodarki przestrzennej oraz badań w tym zakresie jest podejmowana działalność publikacyjna i edytorska. Obok publikowania prac monograficznych (doktoraty, habilitacje, publikacje będące podsumowaniem realizowanych projektów badawczych oraz organizowanych konferencji), od 2007 roku wydawane jest ogólnopolskie czasopismo, najpierw o tytule *Biuletyn Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu: Seria Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna* (16 numerów), a obecnie: *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*. Opisana powyżej inicjatywa wydawnicza miała swój związek z realizowanym w latach 2007 – 2011, wspomnianym już projektem edukacyjnym. Obecnie kontynuowana jest staraniem władz Instytutu.

Inicjatyw i działań, mających związek z powadzeniem studiów w zakresie gospodarki przestrzennej było zapewne wiele. W tym miejscu przedstawiono, jak się wydaje, jedynie najbardziej znaczące.

8. Zakończenie

Mimo kryzysu demograficznego i zmniejszającej się z roku na rok, liczby maturzystów, chętnych do studiowania gospodarki przestrzennej w Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu nie brakuje, choć podobne oferty edukacyjne prezentuje wiele uczelni państwowych i prywatnych. Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu jest bez wątpienia nie tylko prekursorem tego kierunku kształcenia ale także jednostką naukowo – dydaktyczną, dysponującą największym potencjałem wiedzy i doświadczenia. Działalność dydaktyczna jest bowiem integralnie powiązana z badaniami naukowymi, do czego zobowiązuje uniwersytecki status jednostki macierzystej. Osiągnięte sukcesy: naukowe, organizacyjne i dydaktyczne są dziełem wielu osób, spośród których, nazwiska tylko nielicznych znalazły się na stronach niniejszego artykułu. Wszystkim osobom zaangażowanym w kształcenie na kierunku gospodarka przestrzenna, w prowadzenie badań w tym zakresie oraz podejmowane inicjatywy i ich urzeczywistnienie należą się, w dniach tego srebrnego jubileuszu, serdeczne podziękowania. Dla osób młodszych wiekiem, kontynuowanie tradycji naukowo-badawczej i dydaktycznej na jeszcze wyższym poziomie i z jeszcze lepszymi rezultatami, jest natomiast wyzwaniem i zobowiązaniem na najbliższe 25 lat. To zadanie także dla tych w wieku średnim.

Podziękowania:

Autor składa serdecznie podziękowania tym wszystkim koleżankom i kolegom, którzy pomogły odświeżyć ulotną pamięć i właściwie w czasie umieścić mające miejsce wydarzenia. W sposób szczególny dziękuję: dr A. Tobolskiej, dr P. Motkowi, prof. P. Churskiemu oraz dyr. M. Kozikowi (WOKiSS).

Bibliografia

- Billert A. (red.), 2001. Nowoczesne zarządzanie rozwojem miast. Projekt Tempus-Phare. Słubice. Collegium Polonicum.
- Borkowska-Bagieńska E. 2005. Od inicjatywy obywatelskiej do stowarzyszenia gmin. Biuletyn Jubileuszu 15-lecia WOKiSS. Poznań. Wielkopolski Ośrodek Kształcenia i Studiów Samorządowych. s. 13-14.
- Chojnicki Z., 1999. Podstawy metodologiczne i teoretyczne geografii. Poznań. Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
- Chojnicki Z., 2010. Koncepcje i studia metodologiczne i teoretyczne w geografii. Poznań. Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
- Czyż T., 2012. Geografia społeczno-ekonomiczna (s. 179- 184 i 252 - 258) i Powstanie szkoły metodologii geografii (s. 185-198), (W:) Dzieje nauk geograficznych i geologicznych na uniwersytecie w Poznaniu. t. 1. Historia (praca zbiorowa). Poznań. Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
- Krzyżaniak J., 1995. Spojrzenie wstecz. Pismo Samorządowe - Biuletyn Jubileuszu 5-cio lecia WOKiSS. Poznań. Wielkopolski Ośrodek Kształcenia i Studiów Samorządowych. s. 3 – 4.
- Parysek J., 2001. Narodziny i rozwój kursu gospodarki przestrzennej na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu. „Wrocław 2000 Plus”. Studia nad strategią miasta. 1 (37), Wrocław. Urząd Miejski Wrocławia. Biuro Rozwoju Wrocławia. 64 – 73.
- Parysek J., 2012. Gospodarka przestrzenna: Kształcenie (s. 348 – 351), (W:) Dzieje nauk geograficznych i geologicznych na uniwersytecie w Poznaniu. t. 1. Historia (praca zbiorowa). Poznań. Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
- Parysek J., Rogacki H., 1996. Kształcenie w zakresie gospodarki przestrzennej w Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu. (W:) Kształcenie kadr dla gospodarki przestrzennej. (red. A. Hopfer). Biuletyn KPZK PAN Warszawa. 172. s. 81 - 94.
- Regulski J., 2014. Życie splecione z Historią. Wrocław. Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich.

Tadeusz Zipser, prof. dr hab. inż. arch.
Katedra Urbanistyki i Procesów Osadniczych
Wydział Architektury
Politechnika Wrocławska

Drogi do kształcenia w zakresie gospodarki przestrzennej z perspektywy Katedry Planowania Przestrzennego Politechniki Wrocławskiej

Zaproszony do wypowiedzi dotyczącej powstania 25 lat temu kierunku Gospodarka Przestrzenna chcę z góry przeprosić za mocno subiektywne ujęcie tematu, bo jest on głęboko i można powiedzieć od dwukrotnie dłuższego nawet okresu, wrosnięty w moje osobiste oceny i ukierunkowania. Sądzę również, że w pewnej mierze dotyczy to jeszcze pewnego grona osób zaangażowanych w sprawę kierunku na Politechnice Wrocławskiej. Starania o powołanie nowego kierunku studiów dla nas łączyło się wtedy zawsze z nazwą Planowanie Przestrzenne. W moim wypadku było ściśle związane z polem badawczym, z problematyką poznawczą, dla której dydaktyka była dalszym etapem i naturalną koniecznością.

Pamiętam, jak już pod koniec moich politechnicznych studiów na Wydziale Architektury we Wrocławiu najbardziej pociągała mnie kwestia przyszłości miast i urbanizacji w ogóle. Pamiętam nawet, w którym miejscu i w jakich okolicznościach zaświtała mi myśl o pewnym schemacie przestrzennym, który mógłby służyć do propozycji nowej struktury już nie poszczególnego miasta ale wręcz szeroko zakrojonych obszarów podlegających cywilizacyjnym przekształceniom trybu życia i funkcjonowania infrastruktury. W dużej mierze sprzyjała temu niemal obsesja mojego kolegi z roku, wiecznie obłożonego mapami Wacława Wdowiaka, który już jako student śledził na bieżąco wszystko co przyrastało z roku na rok do tego, co on nazywał „obszarami umiastowionymi”. Już na studiach wyobcowałem się w pewnej mierze od ściśle architektoniczno-kubaturowej rutyny, widząc w niej zaskakującą mnie podatność na przemijające poddmuchy mody i niczym nie uargumentowane tendencje współczesności. Zresztą akurat w tym czasie (początek lat 50.) ten porządek doznał szokowego wstrząsu. Nie zapomnę jak z dnia na dzień głęboka wiara w konstruktywizm, funkcjonalność i nie wiem co jeszcze, ustąpiła miejsca całkiem odmiennemu kultowi socrealizmu w ustach i wymaganiach tych samych wykładowców. I chociaż przekornie, przyznaję się do tego, doktryna socrealizmu kojarzyła się dla mnie akurat z większą swobodą tworzenia, umocniło to moje przekonanie, że to, czemu naprawdę warto się poświęcić to perspektywy obiektywnego i weryfikowanego funkcjonowania systemów osadniczych. Od stylowego zamętu i ambiwalencji doktryn uciekłem do swojego ośmioletniego azylu, którym było dla mnie zajmowanie się zasadami ekspozycji w nowoczesnym ogrodzie zoologicznym, co zakończyło się doktoratem pod tym samym tytułem. Mogłem teraz wrócić do tematyki miasta i jego przyszłych losów, zresztą już jako adiunkt w Katedrze Urbanistyki i w atmosferze, która, muszę przyznać, sprzyjała tam zarówno myśleniu o przyszłości, jak i podejściu konkretnemu, sprawdzalnemu i ogarnianemu ilościowo, wyniesionemu jeszcze z tradycji Politechniki Lwowskiej.

Szczyśliwy przypadek, który sprowadził właśnie do wrocławskiego ośrodka nauki w roku 1962 ogólnie już dostępną maszynę cyfrową- komputer Elliott 803 i że dzięki ukończonemu przeze mnie kursowi programowania (w języku Mark 2), pozwolił mi już na jesieni owego roku wykonać pierwsze własne obliczenia algorytmiczne dotyczące sytuacji w ruchu ulicznym, a staż w Biurze Rozwoju Amsterdamu w roku 1963 skonfrontował mnie bezpośrednio z żywymi problemami zagadnień transportowych urbanizacji na bardziej zaawansowanym poziomie niż wtedy u nas w kraju. Gdy w roku 1967., mając już ukończoną pracę habilitacyjną, wysłuchałem po raz pierwszy bezpośrednio, na pewnym ogólnopolskim zebraniu, obszernego referatu profesora Kazimierza

Dziwońskiego i mając również w pamięci moją amsterdamską misję towarzyszenia profesorowi Bolesławowi Maliszowi w czasie jego wizyty w Holandii, nie miałem już wątpliwości co do dwóch spraw.

Po pierwsze, że zabezpieczenie poważnych obiektywnych podstaw monitorowania i interpretacji oraz zabiegów racjonalizujących przebieg procesów osadniczych (a nie tylko oderwanych statycznych ich fragmentów) jest zadaniem kluczowym dla naszych czasów – zadaniem ponad podziałami politycznymi, ustrojowymi i militarnymi, wtedy tak silnie pod tym względem podzielonego świata. Po drugie zadania tego nie da się rozwiązać w ramach tradycyjnie rozkawałkowanego środowiska i aparatu formalnego nauki, bo jest to wyzwanie adresowane do wielu, dziś odrębnych dyscyplin wiedzy. I dlatego trzeba szukać nowego, uzasadnionego pilną potrzebą chwili rozwiązania organizującego naukowy interdyscyplinarny wysiłek poznawczy i dydaktyczny.

Nie było to przekonanie tylko moje i szybko dowodem tego stał się tak właśnie szeroko rozumiany strumień aktywności badawczej zorganizowany w ramach „Problemu Węzłowego 11.2.1.” Ten konsekwentnie koordynowany program ruszył w roku 1970. finansowany centralnie i w zasadzie zaczynający cykl dwudziestoletnich badań zanim zaadaptowany wraz z transformacją ustroju u nas grantowy wyścig szczurów tego nie rozdeptał. W roku 1970 w artykule omawiającym moją habilitację pisałem: „w roku 2050. ludność ziemi osiągnie kilkanaście miliardów. Socjologowie kreślą nam bardziej szczegółowy obraz: 90%, to jest na przykład – 13 miliardów ludzi będzie mieszkać w miastach (w tym spora część, bo ponad miliard, w miastach milionowych). Spróbujmy to sobie wyobrazić. Przyjmując jeden z najbardziej oszczędnych wskaźników europejskich – 200 metrów kwadratowych powierzchni ogólnomiejskiej na mieszkańca – otrzymamy około 2,5 miliona kilometrów kwadratowych nowej substancji urbanistycznej czyli tyle, ile wynosi powierzchnia Sudanu lub Grenlandii!”

Ta praca dotyczyła właśnie tego, że wobec tak gwałtownego przyboru demograficznej fali potrzebne jest poszukiwanie nowego wzorca struktury zagospodarowania miejskiego. Ta wizja kilkunastu miliardów jest zapewne nieco przesadzona. Do roku 2050 dzieli nas już mniej niż od roku kiedy napisałem tamte słowa, ale już dzisiaj możemy zauważyć, że właśnie mamy na świecie ponad 2 razy tyle mieszkańców niż wtedy gdy w roku 1967 opublikowałem swoją pracę habilitacyjną. A co do innego spojrzenia na przestrzenną strukturę w urbanizacji, to właściwie: - ani drgnęło! Ale zarówno dzisiaj jak i już wtedy, było trzeba o tym myśleć, a przynajmniej o wymogach, ograniczeniach i o progowych skokach wyczerpywania się rezerw. W roku 1969 objąłem kierownictwo Zakładu Urbanizacji i Planowania Przestrzennego, – właśnie Urbanizacji a nie Urbanistyki, aby podkreślić rolę procesów, dynamiki zmian i konieczności rozpoznawania mechanizmów rozwoju, wspomniane już wyżej zaangażowanie w badania problemu 11.2.1. otworzyły i możliwość, i potrzebę stworzenia w ramach tego Zakładu dużego zespołu interdyscyplinarnego złożonego z około 16 osób, a więc ponad liczbę ograniczoną pensum dydaktycznym. Oprócz stanowiących załóżkową obsadę urbanistów były to osoby, które ukończyły socjologię, geografię, matematykę, etnografię, rolnictwo, historię i elektronikę- cybernetykę techniczną. Do czego dodać trzeba uruchomienie studium doktoranckiego w ramach którego doktorat uzyskało czterech geografów, a poza studium kilka wymienionych wyżej osób z zespołu. Mój udział w pracach ośrodka badań prognostycznych przy Politechnice Wrocławskiej nakierowanych na międzynarodową współpracę przy formułowaniu modelu konsumpcji przyczynił się również do szybkiego i szerokiego wyjścia poza ramy wąskiej rutyny projektu urbanistycznego. Równocześnie od połowy lat 60. aż do początku 80. wykładając na studium podyplomowym z urbanistyki i planowania dla obcokrajowców spoza Europy (głównie z trzeciego świata) w Szczecinie, w którym odbywał się kurs spotykałem wśród jego słuchaczy ekonomistów, inżynierów budownictwa, geografów i socjologów. Dlatego już w połowie lat siedemdziesiątych wraz z profesorem Golachowskim i profesorem Winiarskim zabiegaliśmy o utworzenie przy Uniwersytecie Wrocławskim międzyuczelnianego Instytutu badań regionalnych do czego zresztą nie doszło. Zaraz potem, w czasie mego krótkiego rektoratu, w burzliwym okresie roku 1981 zabiegałem o uchwałę kolegium rektorów wyższych uczelni Wrocławia i Opola powołującego międzyuczelniane interdyscyplinarne studium problemów kształtowania środowiska argumentowałem potrzebę tego koniecznością po-

święcenia większej uwagi integrującemu naszą cywilizację przywiązaniu do przestrzeni jako wspólnego i coraz bardziej ograniczonego dobra, którego zaczyna brakować. Przekonałem szanowne grono. Uchwała zapadła niestety parę dni przed ogłoszeniem stanu wojennego, co oczywiście udaremniło jej realizację. Kilka lat potem, chociaż niektórzy jeszcze o tym pamiętali, okazało się, że nawet nie zachował się żaden ślad protokolarny. Równoległe czyniłem starania aby w naszej uczelnianej instytucyjowej wtedy strukturze powołać do życia Instytut planowania przestrzennego. Zdobyłem poparcie pewnej liczby osób również poza Wydziałem Architektury i wydawało się, że przynajmniej to się powiedzie zachowując dość techniczny profil. Charakterystyczne jest to, że jedna z osób, która z pełnym przekonaniem przystąpiła do tej inicjatywy, w kilka lat potem kiedy ważyły się losy gospodarki przestrzennej już jako kierunku działała przeciwko temu z pozycji swojej funkcji na wydziale. Nasze starania podejmowaliśmy najpierw w oparciu o optymistyczny przykład wydzielenia zbliżonej wersji specjalizacji planistycznej pod kierownictwem profesora Kołodziejskiego na wydziale architektury Politechniki Gdańskiej, potem kiedy okazało się, że gdańska wersja nie utrzymała się, stało się jasne że oddzielenie się od głównego ciągu tradycyjnej dydaktyki kierunku architektura i urbanistyka musi być radykalne i konsekwentne od samego początku kształcenia, głównie aby uniknąć praktykowanego manipulowania opinią, że urbanistyka i planowanie regionalne jest dla słabszych i mniej zdolnych studentów.

Bez rozstrzygnięć dotrwaliśmy do zmiany ustrojowej. Właśnie wtedy przekazywałem ostateczny raport dotyczący tematu „Model ekologicznie uwarunkowanego ograniczania rozwoju regionu” na ręce profesora Jerzego Kołodziejskiego, kiedy był już ministrem w rządzie Tadeusza Mazowieckiego. Ta praca stanowiła dla nas istotny przełom, wpłynęła na uściślenie i sprecyzowanie stanowiska w sprawie pozycji i roli gospodarowania przestrzenią silniej powiązanego z czynnikami ekonomicznymi. Nota bene miałem okazję przedstawić ten modelowy system na znaczącym sympozjum w Pradze (na temat aktualnych problemów prognozyki) w maju 1988., około półtora roku przed czechosłowacką „aksamitną rewolucją”, w zespole referentów, w którym był zresztą również dzisiejszy prezydent Czech Milosz Zeman oraz doradca Gorbaczowa socjolog J. Bestużew ujawniający, ku zaskoczeniu słuchaczy, dramatyczny stan rozstroju społeczno-gospodarczego Związku Radzieckiego (tekst ten nie został nawet opublikowany w zbiorze referatów). Od tamtej pory na pierwszy plan jeszcze silniej niż przedtem wysuwaliśmy znaczenie zagospodarowania przestrzeni dla całej cywilizacji, ale co ważniejsze, przyjęliśmy modelową zasadę traktowania przedmiotu badań w kategoriach systemu żywego nawet w analogii do poszczególnych organizmów. Teraz usiłowałem fakty te propagować w trzech instancjach, w jakich się znalazłem na początku lat dziewięćdziesiątych, w Komitecie Nauki i Techniki, potem w K.B.N. oraz w Radzie do Spraw Nauki przy prezydencie L. Wałęsie. Kiedy K.B.N. kończył swą pierwszą kadencję i poddał pod dyskusję ewentualne zmiany swojej struktury zgłosiłem wraz z profesorem Stefanem Kozłowskim wspólny wniosek utworzenia zespołu łączącego urbanistykę, architekturę, transport i ochronę środowiska w nowe hasło gospodarki przestrzennej ze strony aparatu urzędniczego Komitetu zgłoszono sprzeciw: bo obecnie funkcjonuje 12 zespołów w tylu pokojach, a tak potrzebny by był 13. pokój, którego brak. I chociaż w ten sposób potwierdzono pośrednio wagę akurata przestrzeni to musieliśmy się zadowolić umieszczeniem gospodarki przestrzennej jako jednej z dyscyplin naukowych w zespole nauk prawnych i ekonomicznych w wyborach do drugiej kadencji K.B.N.

Tak brzmiała uchwała Prezydium K.B.N. z trzynastego października 1993 i tak wydrukowano wyborcze komunikaty, – było to już jakieś oparcie formalne.

Dzięki przypadkowi, który sprawił, że pojawił się u nas dr Agostino Glauco z Uniwersytetu w Reggio di Calabria zbudowaliśmy z tą uczelnią kontakty mające prowadzić do współpracy. Ja i jeszcze dwie osoby z naszego Zakładu udały się do Reggio w roku 1988 aby wziąć udział w konferencji, a w 2 lata później na większej imprezie, którą był czwarty kongres AESOP w 1990 roku odbywający się w Kalabrii, spotkałem profesora Jerzego Paryska. To nasze spotkanie i przeprowadzane tam rozmowy jeszcze bardziej utrwaliły naszą wspólną determinację w sprawie dołączenia do tego ogólnoeuropejskiego trendu, aby edukacji w sprawie gospodarowania przestrzenią przyznać właściwą postać. Nasze wspólne dążenie oparte już o AESOP przybrało formę two-

zenia konkretnych koncepcji programów studiów przy Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu i w Politechnice Wrocławskiej oczywiście różniących się w myśl przyjętej już na wstępie zasady, ale posiadających istotną część wspólną. Programy te zarówno w sensie ogólnej koncepcji jak i nawet pewnego rodzaju atestacji szczegółowej były przedstawiane specjalnie i oficjalnie delegowanym przez AESOP ekspertom, którzy, jeśli dobrze pamiętam, dwukrotnie odwiedzali nasz kraj biorąc udział w organizowanych, między innymi w Łodzi, spotkaniach roboczych. Efektem było przyznanie, że spełniamy warunki członkostwa pełnego. Działo się to już wtedy gdy udało się przeprowadzić odpowiednie uchwały na Politechnice Wrocławskiej. Nie wiem dokładnie jak przebiegało to w Poznaniu. U nas dotyczyło to jeszcze propozycji powołania kierunku pod nazwą Planowanie Przestrzenne. W styczniu 1991 przyjęła, nie bez pewnych oporów, taką uchwałę Rada Wydziału Architektury, a w kwietniu tegoż roku Senat Politechniki uchwalił powołanie kierunku Planowanie Przestrzenne na Wydziale Architektury z dniem pierwszego października 1991. (mimo sprzeciwu ówczesnego prezesa Oddziału Wrocławskiego SARP). Można więc było przystąpić do rekrutacji do odrębnej, już począwszy od fazy egzaminu wstępnego, ścieżki dydaktycznej. Niestety okazało się że uchwała senatu uczelni to za mało i trzeba uzyskać wprowadzenie przez Radę Główną Szkół Wyższych nowego nurtu dydaktycznego na urzędową listę kierunków. Uzgodniwszy ostatecznie z Poznaniem nazwę kierunku: Gospodarka Przestrzenna rozpoczęliśmy ten ostatni, decydujący jak się okazało i bardzo trudny etap. Tymczasem nasze praktyczne uruchomienie kształcenia według zatwierdzonego programu musiało przybrać formę specjalności. Ten proces jednak ruszył na jesieni 1991 w oczekiwaniu na szczęśliwy finał. Szczęśliwą okolicznością okazało się to, że przewodniczącym Sekcji Rozwoju w Radzie Głównej był wtedy profesor Andrzej Hałas z Politechniki Wrocławskiej elektronik, który podszedł ze zrozumieniem i zaufaniem do naszej wspólnej poznańskiej i wrocławskiej inicjatywy, za co chcę wyrazić wdzięczność. Dla mnie znaczyło to częste konsultacje, udział w roboczych spotkaniach organizowanych przez Ministerstwo. Jedno z nich jakie odbyło się na Politechnice Częstochowskiej skonfrontowało mnie z bardzo niechętnym stanowiskiem urzędników ministerialnych. Byłem wtedy niemal załamany i zrezygnowany. Aby wyobrazić sobie ogólną atmosferę, wbrew której trzeba było starać się nie tracić nadziei na jakiś odruch zrozumienia a przynajmniej przejaw logicznie rozpatrywanych przesłanek, warto może przywołać fakt, że wydający na piśmie odnośną opinię i pewien formalnie wysoko postawiony ekspert nie mogąc już nie uznać ponawianych i wzmacnianych argumentów z naszej strony stwierdzał, że istotnie powołanie kierunku jest uzasadnione ale nie widzi możliwości aby kadra jaką dysponuje Wroclawska Politechnika mogła się tego podjąć – i to miało zakończyć sprawę. Tak to, po dwudziestoletnim działaniu w ramach centralnych programów badawczych, po, między innymi: oficjalnej opinii koordynatora badań jakim był Instytut Geografii PAN, w której nasze eksperymenty symulacyjne wielkich układów osadniczych uznano za jedno z pięciu osiągnięć zasługujących na promocję za granicą, po wielu wyróżniających ocenach takich autorytetów jak profesorowie Dziewoński, Malisz, Korcelli, po wypromowaniu już wtedy kilkunastu doktorów i po nagrodach Ministra i Sekretarza Naukowego PAN, po sporządzeniu nowymi technikami prognoz komunikacyjnych, w tym dla całego Górnego Śląska, wreszcie po naszych relacjach z AESO-PEM wszystko to okazywało się niewiele warte. Zrozumiałem wtedy, że chodzi w końcu o coś innego niż merytoryczna wartość propozycji, zwłaszcza, że autor owej oceny nigdy w Informatorze Nauki nie deklarował związków z planowaniem przestrzennym. Kiedy w trakcie takiej wymiany argumentów i takich na nie reakcji a także wyciągania coraz to nowych wątpliwości, na przykład: czy absolwenci znajdą pracę, a nawet czy będą na takie studia reflektanci, zacząłem odnosić wrażenie, że przeważać może zwykła inercja i unikanie dodatkowych obciążeń decyzyjnych zdecydowałem się na akt równie naturalny, co i nieformalny kierując osobisty list do przewodniczącego Rady Głównej, w którym bezpośrednio przedstawiłem, jak mogłem najbardziej logicznie uzasadnione argumenty. Miało to miejsce w listopadzie 1994 roku. List ten być może miał już nieco dramatyczny ton i poszerzał naświetlenie sytuacji o istotny, jak się już wtedy okazało, aspekt kompetencyjnych sporów. Uchwałą z dnia 19 października 1995 r. Rada Główna Szkolnictwa Wyższego wpisała Gospodarkę Przestrzenną na listę kierunków. W ten sposób, w końcu wygraliśmy także ten wyścig, że nasi pierwsi absolwenci, którzy zaczynali studia na specjalności mogli już

kończyć kierunek Gospodarka Przestrzenna. Myślę, że przez te 25 lat działaliśmy zgodnie, – my prowadzący te studia w Poznaniu i we Wrocławiu, ale także w szeregu innych uczelni, których przybywało i sądzę, że to co nas łączy to przekonanie, że przedmiotem naszego nauczania jest w pierwszym rzędzie nie jakieś, choćby świetnie działające urządzenie albo jakiś dobrze sformułowany przepis lub niezmienny schemat, natomiast tym czymś jest raczej zamiar tworzenia systemu żywego, który żyjąc zmienia się, może się nawet doskonalić i ewoluuje, zdolny jest rosnąć ale też przystosowywać do otoczenia.

Tadeusz Stryjakiewicz, prof. dr hab.

Zakład Polityki Regionalnej i Integracji Europejskiej
Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Główne kierunki badawcze gospodarki przestrzennej na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

1. Wprowadzenie

Analiza działalności naukowej w zakresie gospodarki przestrzennej na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu zostanie przedstawiona w ujęciu czterech grup problemowych:

- 1) Instytucjonalno-organizacyjne uwarunkowania badań naukowych;
- 2) Problematyka badań, najważniejsze projekty badawcze i współpraca międzynarodowa;
- 3) Aplikacyjny wymiar badań naukowych;
- 4) Integracja badań naukowych, dydaktyki i praktyki.

Ze względu na ograniczoną objętość opracowania analiza ta obejmuje jedynie najważniejsze – w przekonaniu autora – uwarunkowania i kierunki badań, odzwierciedlające specyfikę naszego ośrodka.

2. Instytucjonalno-organizacyjne uwarunkowania badań naukowych

Specyfika badań naukowych w zakresie gospodarki przestrzennej w Polsce wynika m.in. z faktu, że dyscyplina ta „wyłaniała się” na różnych uczelniach w różnych obszarach i dziedzinach nauki, tj. w naukach o Ziemi (geografia), naukach technicznych (urbanistyka i architektura, w tym architektura krajobrazu), naukach ekonomicznych (ekonomia, zarządzanie). Na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza jej początki są ściśle związane z badaniami w zakresie geografii społeczno-ekonomicznej (co znajduje również wyraz w nazwie Instytutu: Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej - IGSEiGP). Z czasem ten związek zaczął się rozluźniać, niemniej jednak wciąż jest bardzo silny, co wynika w szczególności z możliwości uzyskiwania na macierzystym Wydziale stopni i tytułów wyłącznie w dyscyplinie geografia (w aktualnej klasyfikacji polskiej nauki – mimo długoletnich starań – gospodarka przestrzenna nie jest uznawana jako samodzielna dyscyplina naukowa).

Mimo „instytucjonalnego” związku z geografiami, profil badań IGSEiGP UAM w ciągu minionych 25 lat uległ daleko posuniętemu różnicowaniu się i nabrał charakteru interdyscyplinarnego. Sprzyja temu struktura zatrudnienia i struktura organizacyjna Instytutu. Potrzeby dydaktyczne i badawcze spowodowały, że obok geografów Instytut zatrudnia architektów i urbanistów, ekonomistów, socjologów, matematyków, informatyków oraz coraz liczniejszych absolwentów gospodarki przestrzennej (w tym inżynierskiej).

Kierunki badań są powiązane ze strukturą organizacyjną Instytutu. 25 lat temu tworzyło ją 5 zakładów:

- a) Zakład Analizy Regionalnej;
- b) Zakład Gospodarki Przestrzennej;
- c) Zakład Gospodarki Żywnościowej i Wsi;
- d) Zakład Planowania Przestrzennego;
- e) Zakład Systemów Osadniczych i Ludności (który później zmienił nazwę na Zakład Systemów Osadniczych i Organizacji Terytorialnej).

W miarę rozwoju kadrowego i poszerzania profilu badań powstawały kolejne zakłady:

- a) Zakład Ekonometrii Przestrzennej;
- b) Zakład Polityki Regionalnej i Integracji Europejskiej;

c) Zakład Zachowań Przestrzennych Człowieka.

Wzrost praktycznego znaczenia badań w zakresie gospodarki przestrzennej znalazł wyraz m.in. w utworzeniu Centrum Badań Metropolitalnych (będącego konsorcjum czterech poznańskich uczelni: Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Politechniki Poznańskiej, Uniwersytetu Ekonomicznego i Uniwersytetu Przyrodniczego), Centrum Analiz Przestrzennych i Społeczno-Ekonomicznych (CAPISE) działającym w ramach Fundacji UAM, a ostatnio – w związku z ustawą rewitalizacyjną – grupy badawczej ds. rewitalizacji. Widać więc, że struktura organizacyjna Instytutu, określająca instytucjonalne ramy badań naukowych, wykazuje znaczną elastyczność i zdolność przystosowywania się do zmian popytu na badania w zakresie szeroko pojętej gospodarki przestrzennej. Młodzi adepci gospodarki przestrzennej mają możliwość realizacji swych aspiracji naukowo-badawczych w ramach dwóch studenckich kół naukowych, a po ukończeniu studiów II stopnia – na studiach doktoranckich.

Ważnym kanałem upowszechniania wyników badań prowadzonych w Instytucie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM są dwa czasopisma naukowe:

- „Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna” (dawniej „Biuletyn Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu”), wydawane w języku polskim od 2007 roku oraz
- anglojęzyczne „Quaestiones Geographicae”, seria „Human Geography and Spatial Management”, którego początki sięgają 1974 roku, a w obecnej formule (tzn. w powiązaniu z gospodarką przestrzenną) wydawane jest od 2006 roku.

W 2009 roku podjęta została próba wydawania czasopisma „Badania Fizjograficzne – Seria Gospodarka Przestrzenna” (poświęconego wyłącznie gospodarce przestrzennej), która jednak nie przetrwała próby czasu.

3. Problematyka badań, najważniejsze projekty badawcze i współpraca międzynarodowa

Próba syntetycznego ujęcia głównych kierunków badań w ciągu 25-lecia istnienia gospodarki przestrzennej w Instytucie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej nie jest rzeczą łatwą. Część z nich była kontynuacją wcześniejszych badań, ale wraz z rozwojem dyscypliny oraz zmianami zachodzącymi w otoczeniu zewnętrznym zmieniał się również profil tych badań, odpowiadając w coraz większym stopniu na potrzeby społeczne i dostosowując się do priorytetów polityki naukowej państwa i Unii Europejskiej. W całym analizowanym okresie można wyróżnić kilka kluczowych nurtów i tematów badań, które w mniejszym lub większym stopniu są realizowane w naszym ośrodku i określają profil badawczy Instytutu. Wykaz tych najważniejszych tematów obejmuje:

1. Podstawy teoretyczno-metodologiczne gospodarki przestrzennej;
2. Metody analizy regionalnej i lokalnej oraz modelowanie struktur i procesów przestrzennych;
3. Rozwój społeczno-gospodarczy, procesy konwergencji oraz kształtowanie się obszarów wzrostu i stagnacji;
4. Zmiany struktur społeczno-gospodarczych w Polsce i Europie w warunkach globalizacji i integracji międzynarodowej;
5. Zmiany w strukturze przestrzennej rolnictwa i obszarów wiejskich Wielkopolski, Polski i krajów Unii Europejskiej;
6. Planowanie, gospodarka przestrzenna i rozwój zrównoważony w wymiarze krajowym, regionalnym, lokalnym i transgranicznym;
7. Współczesne uwarunkowania, mechanizmy i tendencje rozwoju miast i regionów;
8. Miasta, metropolie i obszary metropolitalne w Polsce i Europie - struktura przestrzenna, funkcje, restrukturyzacja, zarządzanie i rewitalizacja;
9. Zachowania przestrzenne człowieka w środowisku miejskim.

Kilku z nich, szczególnie powiązanych z gospodarką przestrzenną, należy w niniejszym opracowaniu poświęcić więcej miejsca.

Ważnym kierunkiem badań, szczególnie silnie zarysowującym się w początkowym okresie prób wyodrębniania gospodarki przestrzennej jako dyscypliny naukowej, są **podstawy teoretyczne i metodologiczne gospodarki przestrzennej**. Badania te w zakresie metodologii ogólnej były rozwijane przede wszystkim przez profesorów Z. Chojnickiego i J. J. Paryska, a forum teoretyczno-metodologicznej dyskusji naukowej na początku lat 2000. były trzy konferencje zorganizowane w Instytucie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej przez prof. H. Rogackiego. Współcześnie znaczenie dyskusji teoretycznych zmalało (jak się wydaje, ze szkodą dla wizerunku gospodarki przestrzennej jako nauki) na korzyść podejść o charakterze bardziej aplikacyjnym. Jest to tendencja typowa dla wszystkich ośrodków zajmujących się gospodarką przestrzenną w Polsce, a znamienym wyjątkiem są badania profesora Ryszarda Domańskiego z Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, w szczególności jego monografie „Gospodarka Przestrzenna” (PWN, 1990, 1993, 2002, 2006) oraz „Ewolucyjna gospodarka przestrzenna” (Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, 2012). W Instytucie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM prowadzone są natomiast nieprzerwanie badania teoretyczne w zakresie podstaw ładu przestrzennego, rozwoju zrównoważonego, a także badania w zakresie metodologii szczegółowej. Rozwijane są m.in. wybrane metody statystycznej analizy wielozmiennej w wymiarze przestrzennym, modele struktur i procesów przestrzennych oraz modelowanie fraktalne.

W ujęciu przedmiotowym nieprzerwanie największym zainteresowaniem badaczy cieszy się **problematyka rozwoju regionalnego i lokalnego** (w tym procesy konwergencji społeczno-ekonomicznej, kształtowanie się obszarów wzrostu i stagnacji gospodarczej, specjalizacja regionalna, rola klastrów oraz sieci współpracy międzygminnej). Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na udział Instytutu w programie ESPON (European Spatial Planning Observation Network) w ramach projektu SIESTA (Spatial Indicators for a “Europe 2020 Strategy” Territorial Analysis), którego celem było opracowanie propozycji wskaźników dla potrzeb Strategii Europa 2020.

Szczególnie częstym obiektem badań są **miasta i obszary metropolitalne** – ich struktura przestrzenna, funkcje, problemy zarządzania i rewitalizacji. Z problematyką miejską związane są liczne projekty badawcze i aplikacyjne, zarówno krajowe jak i międzynarodowe, m.in.:

- „Nowoczesne zarządzanie rozwojem miast” (program Tempus-Phare, 1999-2001);
- ACRE (Accommodating Creative Knowledge: Competitiveness of European Metropolitan Regions within the Enlarged Union, 2006-2010), realizowany w ramach VI Programu Ramowego Unii Europejskiej;
- CREA.RE (Creative Regions, 2010-2013), realizowany we współpracy z Urzędem Miasta w Poznaniu (który był jego koordynatorem) w ramach programu Interreg IV C;
- STAREBEI (STAGes de REcherche BEI-EIB, Investing in urban sustainable development in Poland. Risks and opportunities for Urban Development Funds, 2010-2011), program finansowany przez Europejski Bank Inwestycyjny;
- COMMIN+ (Promoting Spatial Development by Creating Common Mindscapes) – projekt wspólny z Akademią Badań Przestrzennych i Planowania Krajowego ARL w Hanowerze;
- CIRES (Cities Regrowing Smaller– Fostering Knowledge on Regeneration Strategies in Shrinking Cities across Europe, 2009-2013), realizowany w ramach Europejskiego Programu Współpracy w dziedzinie Badań Nukowo-Technicznych COST;
- EBEH (Przyjezdni w strukturze miasta – miasto wobec przyjezdnych, 2012-2016) finansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki (NCN)

oraz kilka innych projektów NCN-owskich związanych m.in. z cyklem życia miasta, kształtowaniem się gospodarki kreatywnej, miejskimi systemami transportowymi, elektroniczną administracją, partycypacyjnym paradygmatem planowania przestrzennego, percepcją i użytkowaniem przestrzeni publicznych miasta.

Drugim – obok miast – obiektem badań są **obszary wiejskie** Wielkopolski, Polski i krajów Unii Europejskiej. Jednym z problemów badawczych realizowanych w ramach grantu NCN-owskiego są zmiany organizacyjno-przestrzenne rynku rolnego i ich wpływ na strukturę przestrzenną rolnictwa w Polsce.

Jak widać z powyższego skrótowego przeglądu, zakres i profil projektów badawczych związanych z szeroko pojętą gospodarką przestrzenną jest bardzo szeroki. Obejmuje on zarówno problematykę gospodarowania przestrzenią, jak i gospodarowania w przestrzeni. Efektem tych badań jest wiedza o charakterze informacyjno-diagnostycznym, teoretyczno-wyjaśniającym i prognostycznym. Rezultaty badań są wysoko oceniane w środowisku naukowym i wśród praktyków, czego przejawem są liczne nagrody i wyróżnienia za rozprawy doktorskie i habilitacyjne, monografie naukowe oraz opracowania eksperckie.

Charakterystyczną cechą badań prowadzonych w Instytucie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM jest nie tylko ich interdyscyplinarność, ale także ich pogłębiające się umiędzynarodowienie. Instytut współpracuje z wieloma ośrodkami naukowymi w kraju i za granicą (m.in. w Amsterdamie, Barnaulu, Berlinie, Birminghamu, Bratysławie, Dortmundzie, Irkucku, Jaen, Moskwie, Kilonii, Lipsku, Portsmouth, Tbilisi i Wilnie). Jest członkiem Europejskiego Stowarzyszenia Szkół Planistycznych AESOP (Association of European Schools of Planning), Regional Studies Association, European Regional Science Association oraz Sieci Instytutów Badań Przestrzennych i Planowania w Europie Środkowej i Wschodniej (spa-ce.net). W omawianym okresie minionego 25-lecia Instytut organizował kilka prestiżowych konferencji międzynarodowych, a jeden z wybitnych przedstawicieli ekonomii przestrzennej, prof. P. Nijkamp otrzymał doktorat honorowy UAM.

4. Aplikacyjny wymiar badań

Znaczenie aplikacyjnego (praktycznego) wymiaru prowadzonych badań wynika z istoty gospodarki przestrzennej, której przedmiotem zainteresowania jest najczęściej nie przestrzeń abstrakcyjna, lecz konkretna, a ściślej konkretny wycinek tej przestrzeni (kraju, regionu, miasta, dzielnicy). Dlatego wprowadzając kształcenie i badania z zakresu gospodarki przestrzennej Instytut zintensyfikował współpracę z szeroko pojętym otoczeniem społeczno-gospodarczym. Do partnerów, z którymi współpraca jest najlepiej rozwinięta należą:

- na poziomie regionalnym i lokalnym:
 - a) Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego;
 - b) Urząd Miasta Poznania;
 - c) władze samorządowe wielu miast i gmin;
 - d) Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego;
 - e) Miejska Pracownia Urbanistyczna;
 - f) Wojewódzki Urząd Pracy;
 - g) Poznański Park Naukowo-Technologiczny Fundacji UAM;
 - h) Centrum Kultury ZAMEK i Centrum Turystyki Kulturowej TRAKT;
- na poziomie krajowym:
 - a) Ministerstwo Rozwoju;
 - b) Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN;
 - c) Stowarzyszenie Polska Sieć Odnowy i Rozwoju Wsi;
 - d) Instytut Rozwoju Miast w Krakowie.

Z niektórymi ww. instytucjami podpisane są porozumienia o współpracy. Na ich rzecz wykonywane są liczne opracowania i ekspertyzy, związane np. z tworzeniem strategii rozwoju i planów zagospodarowania przestrzennego, ewaluacją programów rozwoju regionalnego, wykonywaniem programów i projektów rewitalizacji. Ich lista jest bardzo długa i nie sposób je wymieniwać w krótkim referacie. Z punktu widzenia wartości dla gospodarki przestrzennej na szczególną uwagę zasługują dwa opracowania wykonane w ramach Centrum Badań Metropolitalnych: „Kierunki Zagospodarowania Przestrzennego Aglomeracji Poznańskiej” i „Kierunki Rozwoju Przestrzennego Aglomeracji Poznańskiej” oraz 7 ekspertyz wykonanych dla Wielkopolskiego Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego (WROT), w tym „Diagnoza rewitalizacji miast w województwie wielkopolskim”. Z kolei współpraca z Urzędem Miasta Poznania zaowocowała m.in. ekspercką oceną przemian miasta w okresie 10-lecia członkostwa w Unii Europejskiej i organizacją wspólnej

konferencji naukowej na ten temat.

Należy zwrócić uwagę, że szereg ekspertyz ma zasięg ponadregionalny i daleko wykracza poza obszar aglomeracji poznańskiej i województwa wielkopolskiego. Ich przykładem jest aktualnie realizowany projekt NCBiR „Geoportal wspierający partycypację społeczną w planowaniu przestrzennym”. Pracownicy Instytutu brali również udział w opracowaniu międzynarodowego podręcznika dla decydentów pt. „Making creative-knowledge cities – A guide for policy-makers”, przygotowanym na zlecenie Komisji Europejskiej.

Głównymi odbiorcami badań o charakterze aplikacyjnym są jednostki samorządowe, biura planistyczne i stowarzyszenia. Wykonywane są jednak również badania dla przedsiębiorstw przemysłowych (GlaxoSmithKline Pharmaceuticals, Volkswagen-Škoda).

5. Integracja badań naukowych, dydaktyki i praktyki

Gdyby postawiono mi pytanie, co jest największą „wartością dodaną” 25-letniej obecności gospodarki przestrzennej jako kierunku studiów i kierunku badań naukowych na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu odpowiedziałbym: integracja badań naukowych, dydaktyki i praktyki oraz związany z nią **efekt synergii**. Ważnym stymulatorem tego rodzaju wzajemnie wzmacniających się oddziaływań (także w wymiarze międzynarodowym) są programy i projekty Unii Europejskiej. W swym referacie prof. Parysek opisał oddziaływanie projektu Tempus-Phare (1999-2001), który jeszcze w tzw. okresie przedakcesyjnym przyczynił się z jednej strony do uruchomienia unikatowej specjalności „Rozwój i rewitalizacja miast oraz obszarów wiejskich”, z drugiej – do rozwoju tego kierunku badań oraz działalności szkoleniowej i eksperckiej prowadzonej przez pracowników Instytutu we współpracy z innymi instytucjami. Podobny „synergiczny efekt mnożnikowy” można zaobserwować w odniesieniu do projektu ACRE (Accommodating Creative Knowledge: Competitiveness of European Metropolitan Regions within the Enlarged Union), realizowanego w latach 2006-2010 w ramach VI Programu Ramowego Unii Europejskiej. Ten typowo badawczy projekt zapoczątkował – obok dwóch kończonych obecnie rozpraw habilitacyjnych – ścieżkę rozwoju obejmującą również komponent aplikacyjny (lokalny plan działania na rzecz sektorów kreatywnych w Poznaniu i Wielkopolsce) i dydaktyczny (studia podyplomowe) – patrz ryc. 1. Ponadto pociągnął za sobą ukształtowanie się międzynarodowej sieci współpracy, która przedstawiona jest na ryc. 2. Tego rodzaju sieci, powstałe na bazie projektów, G. Grabher (2002), a za nim R. Domański (2012) uznają za ważny element współczesnej gospodarki przestrzennej, wart szerszego zainteresowania.

Najnowszy przykład ścisłej integracji badań naukowych, dydaktyki i praktyki związany jest z rozpoczynającym się 1 grudnia 2016 r. projektem RURATION, realizowanym w ramach programu UE Horyzont 2020 – Maria Skłodowska-Curie International Training Network (ITN). Ten 4-letni interdyscyplinarny projekt, zatytułowany „Social entrepreneurship in structurally weak rural regions: Analysing innovative troubleshooters in action” dotyczy rozwoju przedsiębiorczości społecznej w słabych strukturalnie regionach rolniczych Europy. Jego celem jest:

- a) prowadzenie badań naukowych związanych z identyfikacją obszarów szczególnie zagrożonych marginalizacją;
- b) zaproponowanie praktycznych rekomendacji w zakresie sposobów przezwycięzania tej marginalizacji, wykorzystujących m.in. zasoby lokalnej przedsiębiorczości społecznej;
- c) działania edukacyjne skierowane do decydentów (zwłaszcza w samorządach), społeczności lokalnych oraz studentów studiów doktoranckich (m.in. staże zagraniczne w instytucjach działających na rzecz obszarów zagrożonych marginalizacją).

Przewiduje się złożenie podobnego wniosku dotyczącego badań, kształcenia i działań praktycznych w zakresie rewitalizacji kurczących się miast.

Przedstawione powyżej przykłady świadczą, że gospodarka przestrzenna na UAM wkracza w kolejny okres swego rozwoju jako dyscyplina niezwykle dynamiczna, przed którą otwiera się wiele nowych pól badawczych, która potrafi znakomicie integrować trzy sfery: badania naukowe, dydaktykę i praktykę (relacje z otoczeniem społeczno-gospodarczym). Niestety, w płaszczyźnie

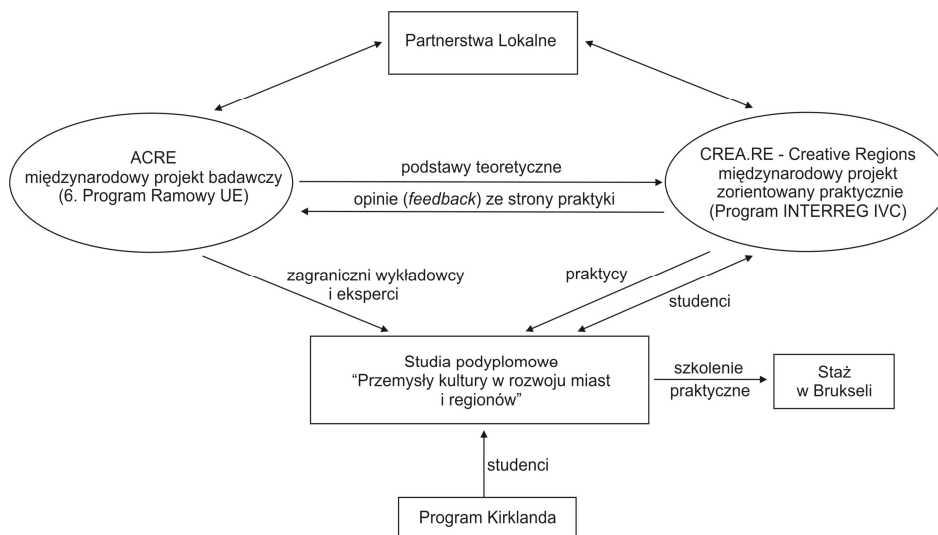
stricte naukowej takiej integracji (zwłaszcza w odniesieniu do podstaw teoretyczno-metodologicznych) brakuje, co niewątpliwie utrudnia „wybicie się” gospodarki przestrzennej na samodzielną dyscyplinę naukową. Należy sobie życzyć, by nastąpiło to w najbliższej przyszłości.

Ryc. 1. Ścieżka rozwoju od projektu badawczego do studiów podyplomowych

Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 2. Sieć współpracy wokół projektów naukowych, praktycznych i dydaktycznych związanych z sektorem kreatywnym, realizowanych w Instytucie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM

Źródło: opracowanie własne.

Bibliografia

- Domański R., 2012. Ewolucyjna gospodarka przestrzenna. Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu.
- Grabher G., 2002. Cool projects, boring institutions: Temporary collaboration in social context. *Regional Studies*, 3: 205-214.

Paweł Motek, dr

Zakład Polityki Regionalnej i Integracji Europejskiej
Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Kształcenie na kierunku gospodarka przestrzenna – 25 lat doświadczeń UAM w Poznaniu

Abstrakt

Prace związane z uruchomieniem kształcenia na kierunku gospodarka przestrzenna w Polsce zostały zainicjowane na przełomie lat 80. i 90. XX w. przez Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Katedrę Planowania Przestrzennego Politechniki Wrocławskiej. Zakończyły się one sukcesem w 1995 roku, gdy Rada Główna Szkolnictwa Wyższego wypisała gospodarkę przestrzenną na listę kierunków studiów.

Celem artykułu jest przedstawienie genezy powstania oraz przemian jakie zaszły w kształceniu na kierunku gospodarka przestrzenna w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu od 1991 roku, czyli w ciągu ostatnich 25 lat. Opracowanie składa się z dwóch zasadniczych części. W pierwszej skupiono się na prezentacji zmian programu kształcenia, liczby studentów oraz absolwentów. Druga część opisuje nowatorskie specjalności na kierunku gospodarka przestrzenna realizowane w ramach jednolitych studiów magisterskich oraz studiów I i II stopnia w UAM w Poznaniu. Należy do nich zaliczyć: 1) rozwój i rewitalizacja miast oraz obszarów wiejskich w Collegium Polonicum w Słubicach, 2) rozwój regionalny oraz 3) ochrona europejskich dóbr kultury.

Słowa kluczowe: gospodarka przestrzenna, dydaktyka, studia, Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM.

Wstęp

Transformacja ustrojowa oraz przemiany społeczno-gospodarcze zachodzące w Polsce na przełomie lat 80. i 90. XX w. stały się przedmiotem zainteresowania wielu dyscyplin naukowych, a także wpłynęły na powstawanie nowych kierunków studiów na polskich uczelniach wyższych. Jak wskazuje Chojnicki (1996) powstały wówczas nowe szanse, ale także pozostały stare i ujawniły się nowe zagrożenia. Jednym z takich zagrożeń był zły stan gospodarki przestrzennej. Warunkiem zmiany tego stanu rzeczy było zrozumienie charakteru i roli gospodarki przestrzennej w życiu społeczno-gospodarczym Polski, co powinno przełożyć się na rozwój i pogłębienie badań naukowych gospodarki przestrzennej (Chojnicki 1992). Równie istotną kwestią stało się kształcenie w tym zakresie. Parysek i Rogacki (1996) wskazują, że decydujący wpływ na uruchomienie w ramach struktur Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (UAM) nowego kierunku studiów o praktycznym nastawieniu była m.in. potrzeba wykształcenia odpowiednich kadr zajmujących się rozwojem lokalnym i planowaniem przestrzennym. Prace związane z uruchomieniem kształcenia na kierunku gospodarka przestrzenna w Polsce zostały zainicjowane przez Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej (IGSEiGP) UAM oraz Katedrę Planowania Przestrzennego Politechniki Wrocławskiej. Przygotowania do utworzenia nowego kierunku studiów w UAM w Poznaniu zostały podjęte w latach 1989-1990. Wówczas podjęto decyzję o utworzeniu nowego kierunku studiów i opracowano pierwszy program kształcenia. Kolejnym krokiem, zrealizowanym w latach 1990-1991 roku było podjęcie stosowanych uchwał przez Radę Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych (WNGiG) UAM oraz Senatu UAM umożliwiających rekrutację i rozpoczęcie kształcenia na kierunku planowanie przestrzenne i gospodarka lokalna. W wyniku tych działań pierwsza rekrutacja odbyła się w 1991 roku i spotkała się z dużym zainteresowaniem absolwentów szkół średnich. Na studia zgłosiło się 118 kandydatów, a przyjęto 38 osób. Powołanie nowego kierunku studiów, niestety zbiegło się z idącymi w przeciwnym kierunku działaniami Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego, polegającymi na ograniczaniu ich liczby. Pojawiała się więc konieczność dostosowania nowopowstałego kierunku studiów do obowiązującej

wówczas listy. W rezultacie od 1992 roku zaczął on funkcjonować jako geografia w zakresie planowania przestrzennego i gospodarki lokalnej. Intensywne działania Dyrekcji IGSEiGP zmierzające do wpisania nowego kierunku na listę kierunków studiów w Polsce, zakończyły się sukcesem w 1995 roku. Rada Główna z trzech propozycji nazwania tego kierunku studiów, tj. 1) planowanie przestrzenne i gospodarka lokalna, 2) gospodarka przestrzenna i lokalna oraz 3) gospodarka przestrzenna, zdecydowała się na tę ostatnią. W memoriale skierowanym od ówczesnego Rektora UAM prof. dra hab. Jerzego Fedorowskiego w sprawie utworzenia kierunku studiów gospodarka przestrzenna, Dyrektor IGSEiGP prof. dr hab. Zbyszko Chojnicki pisał: „W obliczu coraz to wyższych wymagań stawianych przez praktykę w dziedzinie rozwoju lokalnego i planowania przestrzennego, których nie są w stanie spełnić ani studia geograficzne ani żadne inne dotychczas prowadzone studia, uruchomienie nowego, praktycznie zorientowanego i społecznie potrzebnego kierunku studiów jest sprawą uzasadnioną i pilną. Pogląd ten podziela także Wydział Architektury i Urbanistyki Politechniki Wrocławskiej, który stwierdzając, że aktualnym potrzebom praktyki planistycznej i rozwoju lokalnego nie są w stanie sprostać studia architektoniczne, także wnioskuje o zatwierdzenie kierunku studiów obejmującego zagadnienia gospodarki przestrzennej, planowania przestrzennego i rozwoju lokalnego”. Pierwsi absolwenci kierunku gospodarka przestrzenna w UAM, w liczbie 29, opuścili mury uczelni w 1996 roku.

Celem artykułu jest przedstawienie przemian jakie zaszły w kształceniu na kierunku gospodarka przestrzenna w UAM w Poznaniu w ciągu ostatnich 25 lat. W pierwszej części skupiono się na zmianach programu kształcenia, które determinowane były zarówno przez uwarunkowania zewnętrzne np. dostosowanie programu do założeń Procesu Bolońskiego, regulacji ustawowych, a także współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym jak również wewnętrzne m.in. konsultacje z pracownikami naukowo-dydaktycznymi oraz studentami. Przedstawiono w niej również zmiany liczby studentów oraz absolwentów na kierunku gospodarka przestrzenna w UAM w badanym 25-leciu. Drugą część opisuje nowatorskie specjalności na kierunku gospodarka przestrzenna realizowane w ramach jednolitych studiów magisterskich oraz studiów I i II stopnia w UAM w Poznaniu. Należy do nich: 1) rozwój i rewitalizacja miast oraz obszarów wiejskich w Collegium Polonicum w Słubicach, 2) rozwój regionalny oraz 3) ochrona europejskich dóbr kultury.

Wraz z przemianami zachodzącymi w kształceniu na kierunku gospodarka przestrzenna w UAM zaczęły pojawiać się pierwsze publikacje związane z tą problematyką. Dorobek ten jest stale rozwijany i można podzielić go na trzy zasadnicze grupy. Pierwsza grupa opracowań dotyczy przede wszystkim genezy powstania kierunku, programów kształcenia, problemów i wyzwań związanych z kształceniem na tym kierunku, a także liczby studentów. Należy tutaj wymienić prace: Paryska i Rogackiego (1996), Rogackiego (2006), Paryska (2012), Motka (2013) oraz Motka i in. (2016). Natomiast druga grupa opracowań prezentuje nowatorskie specjalności realizowane na kierunku gospodarka przestrzenna. Są to publikacje Churskiego (2010) w zakresie specjalności rozwój regionalny oraz Tobolskiej (2013) w odniesieniu do specjalności ochrona europejskich dóbr kultury. Trzecia grupa obejmuje opracowania dotyczące innowacji dydaktycznych wprowadzanych przez Instytut, które co prawda nie są przedmiotem zainteresowania niniejszego artykułu, gdyż nie były one realizowane w ramach programu kształcenia na kierunku gospodarka przestrzenna, ale stwarzają nowe możliwości dydaktyczne i badawcze. Należy do nich zaliczyć studia podyplomowe przemysły kultury w polityce rozwoju miast i regionów, o których pisali: Churski, Motek (red.) (2013) oraz Churski i in. (2015a, 2015b), a także przygotowanie zasad kształcenia na nowym kierunku studiów jakim jest zintegrowane planowanie rozwoju - Churski, Motek (2016).

25 lat gospodarki przestrzennej w UAM w Poznaniu – program kształcenia, studenci, absolwenci

Program kształcenia - zmiany i stan obecny

Pierwszy program kształcenia dla jednolitych studiów magisterskich w latach 1991-1996, początkowo na kierunku planowanie przestrzenne i gospodarka lokalna, a później gospodarka przestrzenna przewidywał w sumie ponad 3000 godzin zajęć dydaktycznych (tab. 1). Tworzyły go: wykłady, laboratoria, ćwiczenia, ćwiczenia terenowe, seminarium dyplomowe, języki obce, wy-

chowanie fizyczne, a także praktyka dyplomowa i praktyka zawodowa. W strukturze programu kształcenia dominowały przedmioty, które obecnie można zaliczyć do obszaru nauk przyrodniczych i społecznych oraz w znacznie mniejszym stopniu do obszaru nauk technicznych. Do pierwszego z nich możemy zaliczyć takie przedmioty jak: podstawy przyrodnicze systemu interakcyjnego społeczeństwo-środowisko, zasady gospodarowania zasobami przyrodniczymi, środowisko przyrodnicze Polski czy też ekologię. Natomiast do obszaru nauk społecznych m.in. teorię i metodologię gospodarki przestrzennej, teorię ekonomii, socjologię, prawo gospodarcze oraz gospodarkę regionalną i lokalną. Niewielkie znaczenie miały z kolei przedmioty z zakresu nauk technicznych. Były to np.: planowanie i projektowanie architektoniczne oraz urbanistyczne oraz rysunek odręczny i techniczny. Dynamicznie postępujący rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz wyposażenie WNGiG UAM w sprzęt komputerowy oraz oprogramowanie miało również wpływ na obowiązujący w latach 1991-1996 program kształcenia. W jego strukturze znajdowały się dwa podstawowe przedmioty, na których studenci mogli nabywać umiejętności z zakresu obsługi systemu operacyjnego DOS, edytorów tekstu oraz arkuszy kalkulacyjnych - techniki komputerowe, a także wiedzę i umiejętności dotyczące systemów informacji przestrzennej – geograficzne systemy informacyjne. Istotne miejsce w pierwszym programie kształcenia zajmowały ćwiczenia terenowe oraz praktyka zawodowa. W latach 1991-1996 studenci uczestniczyli m.in. w ćwiczeniach terenowych zagranicznych, ćwiczeniach terenowych dotyczących gospodarki i przestrzennego zagospodarowania gmin, a także praktyce zawodowej, odbywanej głównie w urzędach gmin.

Tab. 1. Program kształcenia na kierunku planowanie przestrzenne i gospodarka lokalna (od 1995 roku gospodarka przestrzenna) w UAM w latach 1991-1996

I rok (1991/1992)	II rok (1992/1993)	III rok (1993/1994)	IV rok (1994/1995)	V rok (1995/1996)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kartoznawstwo z kartometrią ▪ Rysunek odręczny i techniczny ▪ Podstawy przyrodnicze systemu interakcyjnego społeczeństwo-środowisko ▪ Społeczno-ekonomiczno-geograficzne podstawy gospodarowania ▪ Statystyka z elementami matematyki ▪ Ustrój państwowy i samorządowy ▪ Gospodarka regionalna i lokalna ▪ Język obcy ▪ Język obcy II ▪ Wychowanie fizyczne ▪ Ćwiczenia terenowe 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Techniki komputerowe ▪ Socjologia ▪ Demografia ▪ Teoria lokalizacji działalności gospodarczej ▪ Teoria ekonomii ▪ Ekonometria ▪ Teoria regionu społeczno-ekonomicznego i regionalizacja ▪ Zasady gospodarowania zasobami przyrodniczymi ▪ Język obcy ▪ Język obcy II ▪ Wychowanie fizyczne ▪ Ćwiczenia terenowe regionalne - przyrodnicze 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Środowisko przyrodnicze Polski ▪ Geografia społeczno-gospodarcza Polski ▪ Prawo finansowe ▪ Prawo gospodarcze ▪ Metody analizy przestrzennej ▪ Kartografia tematyczna ▪ Geograficzne systemy informacyjne ▪ Fizjografia planistyczna ▪ Podstawy organizacji i zarządzania ▪ Geografia miast i wsi ▪ Finansowanie samorządu terytorialnego ▪ Teoria systemów i metody analizy systemowej ▪ Podstawy administracji i prawa administracyjnego ▪ Język obcy ▪ Język obcy II ▪ Wychowanie fizyczne ▪ Ćwiczenia terenowe zagraniczne ▪ Ćwiczenia terenowe gospodarka i przestrzenne zagospodarowanie gmin 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Planowanie i projektowanie architektoniczne i urbanistyczne ▪ Teoria rozwoju ekonomicznego ▪ Teoria gospodarki przestrzennej i planowania ▪ Ekologia ▪ Metody planowania przestrzennego i rachunku ekonomicznego ▪ Metodologia gospodarki przestrzennej ▪ Rolnictwo i gospodarka żywnościowa ▪ Kształtowanie i ochrona środowiska jako strategia planowania przestrzennego ▪ Prawne podstawy ochrony zasobów przyrodniczych ▪ Seminarium magisterskie ▪ Pracownia magisterska ▪ Zajęcia monograficzne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gospodarka komunalna ▪ Inżynieria środowiskowa i komunalna ▪ Systemy władz lokalnych w Europie ▪ Seminarium magisterskie ▪ Pracownia magisterska ▪ Zajęcia monograficzne
750 godzin	771 godzin	894 godziny	610 godzin oraz 14 dni praktyki dyplomowej i 28 dni praktyki zawodowej	285 godzin

Źródło: opracowanie własne na podstawie programów studiów.

Opracowana na początku lat 90. XX w. koncepcja kształcenia na kierunku gospodarka przestrzenna w UAM Poznaniu w kolejnych latach podlegała licznym zmianom, co powodowane było głównie rozwojem koncepcji teoretycznych w naukach związanych z gospodarką przestrzenną, przemianami zachodzącymi w funkcjonowaniu szkolnictwa wyższego i procesu dydaktycznego, zmianami społecznymi, gospodarczymi i w zagospodarowaniu przestrzennym w Polsce, rozwojem technologii informacyjno-komunikacyjnych, zmianami na rynku pracy, a także potrzebami praktyki, zgłaszanych przez administrację publiczną oraz przedsiębiorców. Do najistotniejszych zmian w kształceniu na kierunku gospodarka przestrzenna w UAM w Poznaniu należy zaliczyć przede wszystkim (Motek i in. 2016): 1) wprowadzanie od 2007 roku zasad tzw. Procesu Bolońskiego i dostosowanie programów kształcenia do zmian zawartych w ustawie o szkolnictwie wyższym, 2) otwarcie w 2008 roku zamiejscowego ośrodka dydaktycznego w Kościanie, w którym umożliwiono kształcenia na studiach I stopnia, 3) przyjęcie w 2010 roku programu kształcenia oraz przeprowadzenie rekrutacji na studiach inżynierskie I stopnia na kierunku gospodarka przestrzenna o profilu praktycznym, 4) przeprowadzenie w 2015 roku pierwszego naboru na studia II stopnia (3 semestralne) dla absolwentów studiów inżynierskich. Krótka charakterystyka tych zmian przedstawia się następująco.

- 1) Akcesja Polski do UE rozpoczęła proces wprowadzania do polskiego szkolnictwa wyższego ustaleń Deklaracji Bolońskiej z 1999 roku oraz kolejnych konferencji międzynarodowych rozszerzających i uszczegóławiających jej postanowienia (Wspólna Deklaracja..., 2006; Stachowiak-Kudła, 2012). Zgodnie z zapisami tych dokumentów szkolnictwa wyższe powinno opierać się przede wszystkim na trzech poziomach kształcenia (studia I, II, III stopnia), stosowaniu systemu punktów kredytowych (ECTS), zwiększeniu mobilności studentów (np. program ERSMUS) oraz stałym podnoszeniu jakości kształcenia. Wyrazem tych zmian było uchwalenie w dniu 27 lipca 2005 roku ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym (tj. Dz. U. z 2012 r. poz. 572 z późn. zm.), która w ciągu następnych lat była wielokrotnie nowelizowana. Nowelizacje te dotyczyły m.in. zasad prowadzenia studiów I i II stopnia, profilu praktycznego i ogólnoakademickiego, czy też finansowania szkolnictwa wyższego. Pierwszym krokiem dostosowującym kształcenie do tych zmian na kierunku gospodarka przestrzenna w UAM było odejście od jednolitych studiów magisterskich i zastąpienie ich studiami licencjackimi I stopnia (6 semestrów) oraz studiami magisterskimi II stopnia (4 semestry). Wprowadzenie studiów I i II stopnia wymagało opracowania i przyjęcia nowych oraz spójnych programów kształcenia dla tych dwóch poziomów studiów (Motek 2013; Motek, Churski, Wieczorek 2016). Do 2012 roku podstawę programów kształcenia na kierunku gospodarka przestrzenna stanowiły standardy kształcenia opracowane przez Radę Główną Nauki i Szkolnictwa Wyższego, a następnie wprowadzone do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 roku w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków jakie musi spełnić uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki (Dz. U. z 2007 r. nr 164, poz. 1166). Odejście w 2012 roku od standardów kształcenia i oparcie programów kształcenia na efektach kształcenia dało uczelniom wyższym w Polsce nowe możliwości opracowywania programów, ale także wprowadziło wiele dodatkowych obowiązków (Kraśniewski, 2011; Stachowiak-Kudła, 2012). Wszystkie programy kształcenia należało tworzyć w oparciu o efekty, jakie student ma uzyskać w toku studiowania. Podstawowymi zaletami takiego systemu jest duża elastyczność w tworzeniu programów kształcenia, możliwość dostosowania programu do profilu uczelni oraz wymagań otoczenia społeczno-gospodarczego, czyli np. administracji publicznej oraz przedsiębiorców. Z drugiej strony, najistotniejsze wady to znaczna „biurokratyzacja” oraz mała wiedza i zrozumienie idei efektów kształcenia przez studentów, pracodawców i wielu pracowników uczelni (Motek i in. 2016). Na podstawie uchwały Senatu UAM z dnia 25 czerwca 2012 roku studenci gospodarki przestrzennej realizują efekty kształcenia przypisane do obszarów nauk przyrodniczych, społecznych i technicznych. W przypadku studiów inżynierskich obejmują one również efekty prowadzące do uzyskania kompetencji inżynierskich. Taki

- układ efektów kształcenia jest zgodny z zasadami wypracowanymi i przyjętymi przez Unię Uczelni na Rzecz Rozwoju Kierunku Studiów Gospodarka Przestrzenna.
- 2) W latach 2008-2012 w Kościanie funkcjonował dydaktyczny ośrodek zamiejscowy UAM. Uruchomienie kształcenia w tym ośrodku było wynikiem przede wszystkim zapotrzebowania zgłaszanego przez lokalne władze samorządowe oraz dużego zainteresowania uczniów szkół średnich tym kierunkiem. Kształcenie na kierunku gospodarka przestrzenna prowadzone było wyłącznie na studiach I stopnia. W wyniku pierwszej rekrutacji studia rozpoczęło 41 studentów (15 z nich zakończyło studia i uzyskało tytuł licencjata). Przez kolejne dwa lata liczba studentów wzrosła do 104 osób, jednak kolejne lata przyniosły znaczny ich spadek i w rezultacie w 2013 roku, ze względu na brak wystarczającego zainteresowania ze strony absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, zakończono kształcenie. Brak stałej kadry naukowo-dydaktycznej oraz bliskość Kościana (położony jest w odległości zaledwie 50 km od Poznania) były podstawowymi trudnościami w prowadzeniu tego ośrodka zamiejscowego, co znacznie wpływało na obniżenie jakości kształcenia oraz efektywności ekonomicznej (Motek i in. 2016).
 - 3) Od 2011 roku w UAM obok studiów licencjackich na kierunku gospodarka przestrzenna, funkcjonują również studia inżynierskie (7 semestralne). Obowiązujący w latach 2011-2015 program oparty był na standardach kształcenia, a następnie w latach 2012-2013 został on zmodyfikowany i dostosowany do wymagań KRK. Zachowana została jednak podstawowa idea przyświecająca uruchomieniu i funkcjonowaniu tego programu, czyli kładąca duży nacisk na zagadnienia techniczno-praktyczne. Tworząc studia inżynierskie na kierunku gospodarka przestrzenna obawiano się, że mogą one wpłynąć negatywnie na rekrutację na studiach licencjackich na tym samym kierunku. Obawy te okazały się jednak bezpodstawne, gdyż jak pokazują doświadczenia ostatnich lat, taka sytuacja nie ma miejsca. Każdego roku udaje się wypełnić założony limit przyjęć studentów zarówno na studiach inżynierskich (100 osób), jak również licencjackich (50 osób), co potwierdza zróżnicowane oczekiwania kandydatów na studia. W programie studiów inżynierskich dominują moduły związane z aspektami techniczno-planistycznymi gospodarki przestrzennej, a na studiach licencjackich związane m.in. z zarządzaniem, ekonomią, rozwojem regionalnym, socjologią oraz prawem (Motek, Churski, Wieczorek 2016). Studia inżynierskie na kierunku gospodarka przestrzenna w UAM prowadzone były (i będą do roku akademickiego 2018/2019) w ramach profilu praktycznym. W 2016 roku został zmieniony profil kształcenia na analizowanym kierunku na ogólnoakademicki. W rezultacie studenci rozpoczynający studia w roku akademickim 2016/2017 realizować je będą właśnie w trybie ogólnoakademickim.
 - 4) W lutym 2015 roku pierwsi absolwenci studiów inżynierskich I stopnia opuścili mury UAM. Dla tej grupy została przygotowana oferta studiów magisterskich II stopnia o profilu ogólnoakademickim (kształcenie 3-semesterne). Podstawą ich prowadzenia jest adaptacja efektów kształcenia przyjętych dla funkcjonujących już od wielu lat w UAM w Poznaniu studiów II stopnia na kierunku gospodarka przestrzenna (kształcenie 4-semesterne) do potrzeb absolwentów studiów inżynierskich. Program tych 3-semesteralnych studiów liczy 820 godzin i w przeciwieństwie do studiów 4-semesteralnych nie przewiduje specjalności (Motek i in. 2016).

Obecnie funkcjonujący model kształcenia na kierunku gospodarka przestrzenna w UAM w Poznaniu tworzą studia I stopnia - licencjackie i inżynierskie oraz II stopnia - 3-semesterne i 4-semesterne (tab. 2). Studia licencjackie i magisterskie prowadzone są w ramach profilu ogólnoakademickiego. Natomiast studia inżynierskie do roku akademickiego 2018/2019 będą prowadzone w profilu praktycznym, później wyłącznie w trybie ogólnoakademickim. Wszystkie wymienione formy studiów realizowane są w trybie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych. W ramach studiów licencjackich, inżynierskich oraz magisterskich 3-semesteralnych, studenci nie mają możliwości wyboru ścieżek specjalizacyjnych. Taką możliwość przewidują wyłącznie studia magisterskie 4-semesterne. Natomiast we wszystkich programach kształcenia w różnym wymiarze godzin, przewidziane są ćwiczenia terenowe, których celem jest zapoznanie studentów ze

społecznymi, przyrodniczymi, ekonomicznymi i międzynarodowymi uwarunkowaniami gospodarki przestrzennej.

Tab. 2. Struktura kształcenia na kierunku gospodarka przestrzenna w UAM w Poznaniu

Studia	Liczba godzin		Przykładowe przedmioty
	stacjonarne	niestacjonarne	
Licencjackie (profil ogólnoakademicki)	2411	1320	Przyrodnicze podstawy gospodarowania Geografia ekonomiczna Planowanie przestrzenne Makroekonomia Organizacja i funkcjonowanie samorządu terytorialnego Systemy informacji geograficznej
Inżynierskie (profil praktyczny, do roku akademickiego 2018/2019)	2708	1507	Rysunek techniczny i planistyczny Podstawy gospodarki przestrzennej Budownictwo Grafika inżynierska Projektowanie urbanistyczne
Inżynierskie (profil ogólnoakademicki, od roku akademickiego 2016/2017)	2658	1479	
Magisterskie (profil ogólnoakademicki) - 4-semestralne	1107-1137 (w zależności od ścieżki specjalizacyjnej)	565-585 (w zależności od ścieżki specjalizacyjnej)	Metodologia gospodarki przestrzennej Gospodarka przestrzenna w krajach UE Podstawy prawa administracyjnego Gospodarka komunalna Rozwój zrównoważony Gospodarka nieruchomościami
Magisterskie (profil ogólnoakademicki) - 3-semestralne	820	490	

Źródło: opracowanie własne na podstawie programów studiów oraz Motek i in. 2016.

Studia I stopnia cechuje równomierne rozłożeniem elementów praktycznych oraz teoretycznych, jednakże w przypadku studiów inżynierskich, elementy praktyczne odgrywają większą rolę niż na studiach licencjackich. Ponadto programy kształcenia przewidują dominację problematyki krajowej i skoncentrowanie uwagi w przypadku studiów licencjackich na przedmiotach z obszarów nauk społecznych oraz przyrodniczych, a w przypadku studiów inżynierskich na przedmiotach z obszaru nauk technicznych, w tym prowadzących do uzyskania kompetencji inżynierskich. Studenci odbywają również obowiązkowe praktyki zawodowe. Z kolei programy kształcenia na studiach II stopnia przewidują duży udział treści poszerzających wiedzę, kompetencje oraz umiejętności studentów o charakterze ogólnym, przy mniejszym udziale modułów praktycznych, a także kładą duży nacisk na poszerzenie podstaw teoretycznych, zapewniających najlepszym absolwentom możliwość kontynuacji kształcenia na studiach III stopnia. Istotny jest również znaczny udział problematyki międzynarodowej i brak obowiązkowych praktyk zawodowych (Motek i in. 2016). Na studiach magisterskich 4-semestralnych studenci mają możliwość wyboru jednej z pięciu ścieżek specjalizacyjnych (rozwój regionalny, planowanie przestrzenne, zarządzanie przestrzenne, rewitalizacja miast i obszarów zdegradowanych, ochrona europejskich dóbr kultury).

W tak przyjętej strukturze programu kształcenia można wskazać silne strony oraz szanse, ale również słabe strony i zagrożenia związane z funkcjonowaniem kierunku gospodarka przestrzenna w UAM (tab. 3). Do najważniejszych atutów programu należy zaliczyć jego interdyscyplinarność, co stwarza możliwość tworzenia różnych specjalności oraz dostosowania go do zmieniających się uwarunkowań społeczno-gospodarczych. Ponadto połączenie aspektów praktycznych i ogólnoakademickich pozwala absolwentom tego kierunku na podjęcie pracy zawodowej lub też badawczo-dydaktycznej w ramach studiów III stopnia. Z kolei słabą stroną realizowanego programu kształcenia jest kwestia braku jednoznacznego osadzeniem absolwentów w strukturze zawodów, co utrudnia im wejście na rynek pracy. Ponadto interdyscyplinarność kierunku stwarza duże wyzwania dla uczelni wyższych związane z kadrą dydaktyczną. Obok pracowników naukowych z różnych dyscyplin naukowych, zajęcia dydaktyczne prowadzą również praktycy np. urbanści, czy też pracownicy administracji publicznej (szerzej Motek i in. 2016).

Porównując strukturę pierwszego programu kształcenia do obecnie realizowanego należy wskazać, że (Motek i in. 2016):

- 1) podstawą tworzenia obecnych programów są wytyczne KRK, w tym m.in. zdefiniowane dla kierunku efekty kształcenia, a także przyjęte przez Unię Uczelni na Rzecz Rozwoju Kierunku Studiów Gospodarka Przestrzenna wytyczne, związane m.in. z wieloobszarowością tego kierunku,
- 2) wzrosło znaczenie przedmiotów zaliczanych do obszaru nauk technicznych oraz zmniejszył się udział przedmiotów z obszaru nauk przyrodniczych. Natomiast pozycja przedmiotów z obszaru nauk społecznych nie uległa zmianie,
- 3) wzrosło znaczenie zajęć nastawionych na aspekty praktyczne, co stanowi istotny element tworzenia przewag konkurencyjnych na zdecydowanie trudniejszym rynku usług szkolnictwa wyższego w porównaniu do stanu obserwowanego na początku lat 90.,
- 4) pojawiły się możliwości dostosowania ścieżek dydaktycznych do zainteresowań studentów, poprzez wprowadzenie specjalności i innowacji dydaktycznych w obszarze gospodarki przestrzennej w UAM,
- 5) wzrosło znaczenie przedmiotów, które kształtują umiejętności studentów w zakresie znajomości i obsługi oprogramowania komputerowego wykorzystywanego w gospodarce przestrzennej.

Tab. 3. Silne i słabe strony programu kształcenia na kierunku gospodarka przestrzenna w UAM

SILNE STRONY I SZANSE	SŁABE STRONY I ZAGROŻENIA
Interdyscyplinarność kierunku	Brak jednoznacznego osadzenia absolwentów w strukturze zawodów utrudniające wejście na rynek pracy
Duże możliwości tworzenia oferty specjalizacyjnej	Bardzo trudny proces budowania zespołu dydaktycznego
Szeroka współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym	Konkurowanie o „studenta” pomiędzy studiami inżynierskimi a licencjackimi w sytuacji niżu demograficznego
Praktyczność. Zajęcia prowadzone przez praktyków. Studia I stopnia	3 miesięczne praktyki zawodowe na profilu praktycznym na bardzo trudnym rynku pracy
Możliwość pełnego wykorzystania potencjału badawczego poprzez aktywizację naukową dyplomantów. Studia II stopnia	Mało elastyczna struktura programu, oparta na przedmiotach, a nie modułach
Duża możliwość modyfikacji i budowania nowej oferty kształcenia zgodnej z pojawiającymi się potrzebami	Regres kierunku wynikający z rosnącej konkurencji w warunkach zmniejszającego się popytu

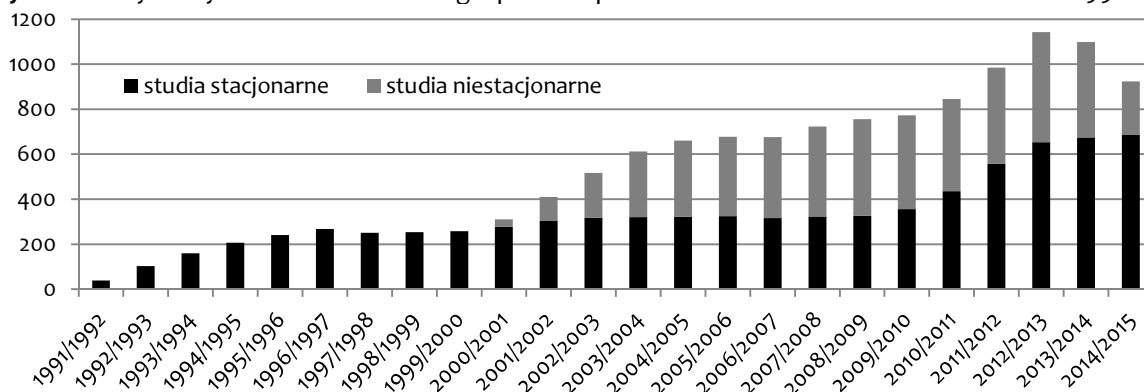
Źródło: Motek i in. 2016.

Studenci

Pierwsza rekrutacja na nowym kierunku studiów w UAM w Poznaniu w 1991 roku pokazała duże zainteresowanie absolwentów szkół średnich problematyką gospodarki lokalnej i planowania przestrzennego. Na studia zgłosiło się 118 kandydatów, jednak przyjętych zostało 38 osób. W kolejnych latach, pomimo uruchomienia kierunku gospodarka przestrzenna na wielu uczelniach publicznych i niepublicznych w Poznaniu i całej Polsce, w dalszym ciągu zainteresowanie tym kierunkiem UAM w Poznaniu nie malało. W roku akademickim 1995/1996, gdy domknięty został cały pierwszy cykl dydaktyczny, na wszystkich latach jednolitych studiów magisterskich studiowało prawie 250 osób - średnio 50 osób na każdym roku studiów (ryc. 1). Do roku akademickiego 1999/2000 liczba studentów była bardzo stabilna. Każdego roku przyjmowano około 50 nowych studentów (pomimo, że na jedno miejsce przypadało kilku a nawet kilkunastu kandydatów), podobna liczba kończyła studia z tytułem magistra i w rezultacie każdy rocznik liczył około 50-60 osób, co w sumie powodował, że liczba studentów na wszystkich latach studiów nie przekraczała 300 osób. Istotną zmianą, wpływająca na wzrost liczby osób studiujących gospodarkę przestrzenną w UAM w Poznaniu było rozpoczęcie kształcenia na studiach niestacjonarnych w roku akademickim 2000/2001. Obok 278 studentów studiów stacjonarnych, studia rozpoczęło 33 studentów niestacjonarnych. Po raz pierwszy więc została przekroczona granica 300 osób studiujących gospodarkę przestrzenną w UAM w Poznaniu. Od roku akademickiego 2000/2001 do roku 2008/2009 można zaobserwować dwie tendencje. Pierwsza polegała na utrzymywaniu stałej licz-

by studentów na studiach stacjonarnych. Spośród kilkuset kandydatów na studia stacjonarne, każdego roku przyjmowanych było około 60 nowych studentów, a liczba wszystkich studentów gospodarki przestrzennej nieznacznie przekraczała 300 osób. Druga tendencja wiązała się z dynamicznym wzrostem liczby studentów w trybie niestacjonarnym. Pojawiająca się możliwość uzupełnienia wykształcenia w trybie niestacjonarnym spotkała się z dużym zainteresowaniem osób, które na co dzień pracowały przede wszystkim w jednostkach samorządu terytorialnego i zajmowały się problematyką planowania przestrzennego czy też rozwoju lokalnego. W efekcie tych zmian w latach 2006-2009 gospodarkę przestrzenną w UAM w Poznaniu studiowało około 700 osób, w proporcji prawie 1:1 (studenci studiów stacjonarnych : studenci studiów niestacjonarnych). Wprowadzanie do polskiego szkolnictwa wyższego ustaleń Deklaracji Bolońskiej z 1999 i dokumentów z nią związanych, w tym przede wszystkim podział studiów na studia I i II stopnia, a także rozpoczęcie kształcenia w UAM w Poznaniu na studiach inżynierskich na kierunku gospodarka przestrzenna znacznie wpłynęły na liczbę i strukturę studentów. Pierwsze rezultaty tych zmian ujawniły się w 2010 roku, by w kolejnych latach jeszcze bardziej się zaznaczyć. Przede wszystkim nastąpił dynamiczny wzrost liczby studentów studiów stacjonarnych. Przeprowadzane w kolejnych latach rekrutacje, głównie na studiach I stopnia inżynierskich, a następnie na studiach II stopnia 3-semestralnych dla absolwentów studiów inżynierskich spowodowały, że liczb studentów znacznie wzrosła. W roku akademickim 2014/2015 w trybie stacjonarnym studiowało prawie 700 osób. Następował również proces zmniejszania się liczby osób studiujących w trybie niestacjonarnym. W ostatnim roku analizy na studiach niestacjonarnych studiowało niewiele ponad 200 osób.

Ryc. 1. Zmiany liczby studentów kierunku gospodarka przestrzenna w UAM w Poznaniu w latach 1991-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z dziekanatu WNGiG UAM w Poznaniu.

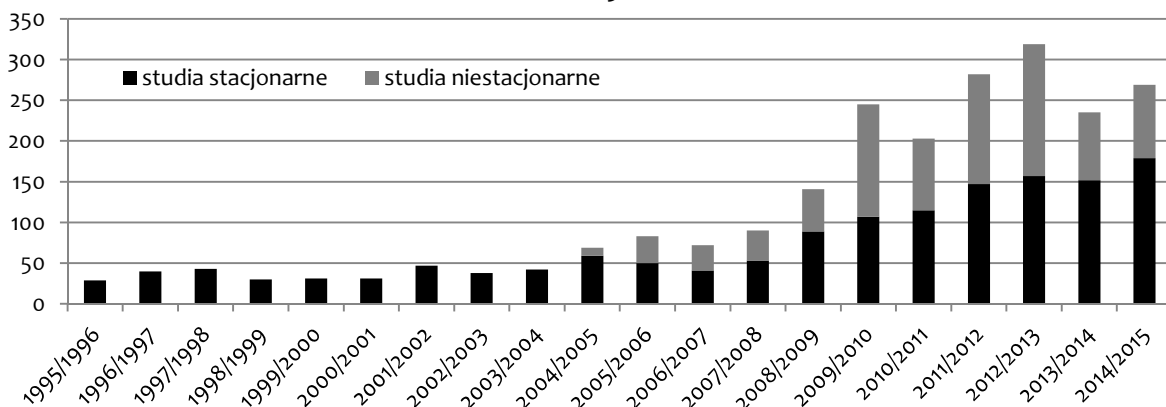
Porównując lata akademickie 1995/1996 (pierwszy pełny cykl dydaktyczny) oraz 2014/2015 należy odnotować prawie 5-krotny wzrost liczby studentów gospodarki przestrzennej w UAM. W tym samym czasie liczba studentów w Polsce wzrosła z 800 tys. do 1 400 tys. W najbliższych latach m.in. z powodu zachodzących w Polsce procesów demograficznych oraz migracyjnych, a także wzrostu roli szkolnictwa zawodowego należy spodziewać się spadku liczby osób studiujących gospodarkę przestrzenną w UAM. W największym stopniu będzie to odczuwalne w ramach studiów niestacjonarnych, co w konsekwencji może doprowadzić do zakończenia kształcenia w tym trybie studiów. Na studiach stacjonarnych procesy te zachodzą wolniej i do roku 2015 nie odnotowano w UAM spadku liczby studentów gospodarki przestrzennej. Jednakże od kilku lat spada liczba kandydatów na studia stacjonarne I i II stopnia. Na studiach licencjackich I stopnia liczba kandydatów nieznacznie przekracza liczbę miejsc i coraz częściej konieczne jest przeprowadzanie II naboru. Z kolei na studiach inżynierskich liczba kandydatów jest średnio 2-3 razy większa niż liczba dostępnych miejsc i jak dotychczas nie było potrzeby przeprowadzania II naboru. Coraz większym problemem stają się studia II stopnia i w rezultacie nie zawsze udaje się wypełnić limit przyjęć. Absolwenci studiów I stopnia coraz częściej nie podejmują kształcenia na studiach II

stopnia na kierunku gospodarka przestrzenna. Po studiach I stopnia m.in. mając uprawnienia do opracowywania planów zagospodarowania przestrzennego decydują się na podjęcie pracy zawodowej i nie kontynuują studiów albo też wybierają inne kierunki studiów, bardzo często niezwiązane z gospodarką przestrzenną i w ten sposób polepszają swoją pozycję na rynku pracy.

Absolwenci

Pierwsze egzaminy dyplomowe na kierunku gospodarka przestrzenna w UAM w Poznaniu odbyły się w 1996 roku. Spośród 38 studentów przyjętych w 1991 roku na jednolite studia magisterskie, po pięcioletnim cyklu kształcenia w 1996 roku 29 z nich uzyskało tytuł magistra gospodarki przestrzennej (ryc. 2.). Pierwsza praca magisterska na tym kierunku w UAM została przygotowana przez Panią Dorotę Matuszewską (obecnie adiunkt w Katedrze Turystyki i Rekreacji UAM) i zatytułowana była: „Warunki i obszary konfliktowe przestrzennego zagospodarowania miasta i gminy Sieraków”. Promotorem pracy był prof. dr hab. Eugeniusz Biderman, a recenzentem prof. dr hab. Zbyszko Chojnicki. W sumie w latach 1996/2015 prawie 2350 osób uzyskało w UAM tytuł magistra, licencjata lub inżyniera gospodarki przestrzennej. Do roku akademickiego 2003/2004 liczba osób opuszczających mury UAM z dyplomem magistra gospodarki przestrzennej była stabilna i corocznie było to około 40-50 osób. Od 2005 roku liczba ta, początkowo dość wolno, a później zdecydowanie szybciej zaczęła wzrastać. Pierwszym powodem tego dynamicznego wzrostu było rozpoczęcie kształcenia na studiach niestacjonarnych. W 2005 roku pierwsza grupa dziesięciu studentów studiów niestacjonarnych uzyskała tytuł magistra. Drugim powodem było wprowadzenie w miejsce jednolitych studiów magisterskich, studiów I i II stopnia, a trzecim rozpoczęcie kształcenia na studiach inżynierskich. Dynamiczny wzrost liczby studentów studiów stacjonarnych, przełożył się również na wzrost liczby absolwentów. Od 2010 roku ponad 200 studentów każdego roku uzyskuje w UAM tytuł zawodowy magistra, licencjata lub inżyniera gospodarki przestrzennej. W najbliższych latach (co najmniej 3-4 lata) z powodu dużej liczby studentów, liczba absolwentów powinna utrzymywać się na tym samym, wysokim poziomie.

Ryc. 2. Zmiany liczby absolwentów kierunku gospodarka przestrzenna w UAM w Poznaniu w latach 1991-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z dziekanatu WNGiG UAM w Poznaniu.

Nowatorskie specjalności na kierunku gospodarka przestrzenna realizowane w UAM w Poznaniu

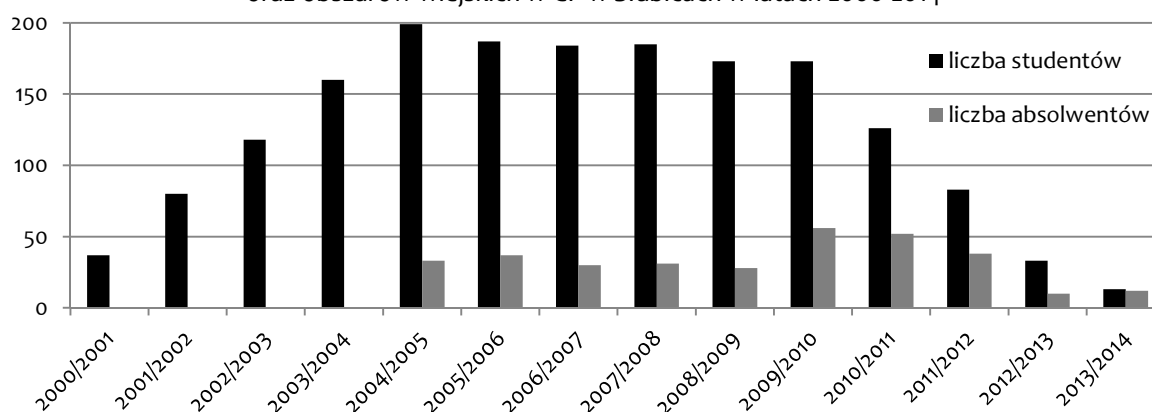
Rozwój i rewitalizacja miast oraz obszarów wiejskich w Collegium Polonicum w Słubicach

W drugiej połowie lat 90. XX w. w Polsce problematyka rewitalizacji nie była przedmiotem tak dużego zainteresowania, jak ma to miejsce obecnie. Przystąpienie Polski do UE i związane z tym możliwości pozyskiwania środków finansowych, a także przemiany społeczno-gospodarcze oraz w zagospodarowaniu przestrzennym zachodzące w miastach oraz na obszarach wiejskich, a w ostatnim czasie uchwalenie ustawy o rewitalizacji w istotnym stopniu zmieniły tę sytuację. Dlatego też z perspektywy minionych lat, tym bardziej należy docenić pionierskie prace podjęte w Instytucie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM przez zespół

prof. dra hab. Jerzego Paryska oraz dra Andreasa Billerta zmierzające do powołania nowej specjalności zajmującej się problematyką rewitalizacji. Działania te zakończyły się sukcesem i w 1999 roku w nowo powstającym ośrodku dydaktycznym w Collegium Polonicum (CP) w Słubicach, będącym wynikiem współpracy UAM w Poznaniu oraz **Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie n. Odrą (UEV) powstała nowa specjalności na kierunku gospodarka przestrzenna: rozwój i rewitalizacja miast oraz obszarów wiejskich**. Początkowo studia te realizowane były w formie jednolitych studiów magisterskich, a później wyłącznie w trybie studiów I stopnia. Nowatorski program kształcenia został przygotowany przede wszystkim na bazie niemieckich doświadczeń związanych z procesami rewitalizacji, a także doświadczeń pracowników Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM dotyczących kształcenia na kierunku gospodarka przestrzenna w Poznaniu. Program ten podzielony był na dwie zasadnicze grupy przedmiotów. W ramach pierwszej z nich studenci nabywali wyspecjalizowaną wiedzę, umiejętności i kompetencje z zakresu rewitalizacji, a druga dotyczyła ogólnych zagadnień szeroko rozumianej gospodarki przestrzennej. Obok zajęć realizowanych w salach dydaktycznych w formie wykładów i ćwiczeń, kładł on duży nacisk na zajęcia w terenie oraz praktykę zawodową. Ponadto w programie kształcenia, obok języka angielskiego, biorąc pod uwagę lokalizację ośrodka dydaktycznego, przewidziano również poszerzony kurs języka niemieckiego. Takie rozłożenie treści w procesie dydaktycznym sprawiło, że absolwenci tych studiów jako jedyni w Polsce posiadali kompleksową i aktualną wiedzę na temat zachodzących wówczas, głównie w krajach Europy Zachodniej procesach rewitalizacji (Motek, Churski, Wieczorek 2016).

W ciągu czternastu lat funkcjonowania specjalności rozwój i rewitalizacja miast oraz obszarów wiejskich w CP w Słubicach można wyróżnić dwa okresy kształtowania się liczby studentów. Pierwszy związany był z funkcjonowaniem wyłącznie jednolitych studiów magisterskich (2000-2008), a drugi z wygaszaniem jednolitych studiów magisterskich i przechodzeniem na studia licencjackie I stopnia (2008-2014). Ten pierwszy charakteryzował się początkowo dynamicznym wzrostem liczby studentów, a później ich stabilizacją na poziomie 180-200 osób (ryc. 3). W wyniku pierwszej rekrutacji na studia zostało przyjętych 37 osób, a w kolejnych latach corocznie przyjmowano około 40. Nowa i oryginalna specjalność studiów wzbudzała ciekawość i cieszyła się dużym powodzeniem wśród absolwentów szkół średnich. Dodatkowym atutem było również położenie miasta oraz ośrodka dydaktycznego, tuż przy moście granicznym z Niemcami, a także bardzo dobre warunki studiowania w budynkach CP oraz zakwaterowania w akademikach. W roku akademickim 2004/2005 wypromowani zostali pierwsi absolwenci tego kierunku, uzyskując tytuł magistra gospodarki przestrzennej na specjalności rozwój i rewitalizacja miast oraz obszarów wiejskich. Drugi okres funkcjonowania tej specjalności dydaktycznej był już znacznie mniej pomyślny. Pomimo, że pierwsze rekrutacje na studia I stopnia w latach 2008-2010 zakończyły się sukcesem i każdego roku przyjętych zostało około 50 nowych studentów, to w kolejnych latach liczba osób rozpoczynających studia bardzo szybko malała. W rezultacie kształcenie na specjalności rozwój i rewitalizacja miast oraz obszarów wiejskich w Słubicach zakończono w 2014 roku. Głównymi powodami była malejąca liczbę kandydatów oraz rosnące koszty utrzymania specjalności. Odejście od jednolitych studiów magisterskich i rozpoczęcie kształcenia na studiach licencjackich I stopnia sprawiło, że program kształcenia, oparty nie na pięciu ale na trzech latach, stał się znacznie mniej atrakcyjny, co również mogło wpłynąć na spadek zainteresowania tą specjalnością. Na stałe w CP w Słubicach pracowało kilku pracowników UAM, lecz większość dojeżdżała z Poznania, co nie tylko podnosiło koszty funkcjonowania specjalności, ale w istotnym stopniu ograniczało codzienny kontakt studentów z pracownikami naukowo-dydaktycznymi (Motek i in. 2016). W sumie w CP w Słubicach na specjalności Rozwój i rewitalizacja miast oraz obszarów wiejskich wypromowanych zostało prawie 350 absolwentów, którzy uzyskali tytuł magistra lub licencjata.

Ryc. 3. Zmiany liczby studentów i absolwentów na specjalności rozwój i rewitalizacja miast oraz obszarów wiejskich w CP w Słubicach w latach 2000-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z dziekanatu w CP w Słubicach.

Rozwój regionalny

Od 2007 roku, początkowo studenci jednolitych studiów magisterskich (2007-2011), a później studiów II stopnia (od 2012 roku) na kierunku gospodarka przestrzenna mają możliwość wyboru specjalności rozwój regionalny. Rozpoczęcie kształcenia na tej specjalności było wynikiem współpracy Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM, Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Ministerstwa Ochrony Środowiska oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Pojawiające się w tamtym okresie wyzwania związane z procesem budowania nowego modelu polityki regionalnej w Polsce wymagało odpowiednich kadr, których kształcenie uwzględniałoby najnowsze koncepcje teoretyczne wykorzystywane do modelowania procesu rozwoju, przy jednoczesnym rozszerzaniu umiejętności pracowników w zakresie wykorzystania nowych instrumentów prawno-instytucjonalnych, programowych oraz finansowych (Churski 2010). Zasada ta znalazła swoje odzwierciedlenie w przyjętym programie kształcenia. Przewidywał on prawie 1200 godzin zajęć dydaktycznych, 5 tygodniowe praktyki zagraniczne w Brukseli, a także 14 dni praktyki dyplomowej. W ramach praktyk zagranicznych i dyplomowych oraz przedmiotów takich jak np.: Podstawy rozwoju regionalnego i polityki regionalnej, Źródła finansowania rozwoju regionalnego, Technika tworzenia programów rozwoju regionalnego, Wdrażanie programów rozwoju regionalnego oraz Monitoring programów rozwoju regionalnego studenci zdobywali wiedzę, kompetencje społeczne, a także umiejętności praktyczne związane z procesami rozwoju regionalnego. W proces dydaktyczny zaangażowani byli praktycy, przede wszystkim pracownicy administracji publicznej, głównie Wielkopolskiego Urzędu Marszałkowskiego w Poznaniu oraz wielkopolscy przedsiębiorcy. Uczestniczyli oni w prowadzeniu zajęć dydaktycznych, realizacji praktyk zagranicznych, przyjmowali studentów na staże i niejednokrotnie tych najlepszych zatrudniali (Motek, Churski, Wieczorek 2016). Do 2011 roku, gdy specjalność ta funkcjonowała w ramach jednolitych studiów magisterskich i była dofinansowywana przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, każdego roku około 20 studentów podejmowało kształcenie na tej specjalności. Natomiast od 2012 roku, a więc gdy specjalność rozwój regionalny zaczęła funkcjonować wyłącznie w ramach studiów II stopnia 4-semestralnych i przy braku zewnętrznego finansowania jest ona zdecydowanie rzadziej wybierana przez studentów. Można tutaj wskazać dwa podstawowe powody takiego stanu rzeczy. Pierwszym jest fakt, że do 2011 roku na kierunku gospodarka przestrzenna w UAM nie funkcjonowały studia inżynierskie. Absolwenci studiów inżynierskich po siedmiu semestrach kształcenia, decydują się na studia II stopnia 3-semestralne, na których nie ma specjalności rozwój regionalny. Natomiast na studiach licencjackich każdego roku pojawia się około 50 absolwentów. Dla nich dedykowane są później studia II stopnia 4-semestralne, w tym między innymi specjalność rozwój regionalny. Wielu absolwentów studiów I stopnia na kierunku gospodarka przestrzenna decyduje się na kontynuowanie studiów w UAM w ramach studiów II stopnia, ale

zamiast specjalności rozwój regionalny wybierają inne np. planowanie przestrzenne albo rewitalizację. Drugim powodem jest fakt, że w opinii studentów jest to najtrudniejsza z pięciu dostępnych specjalności w ramach studiów II stopnia na tym kierunku.

Ochrona europejskich dóbr kultury

W latach 2011/2012 w Instytucie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej podjęto starania mające na celu umożliwienie studentom gospodarki przestrzennej zdobycie wiedzy, umiejętności i kompetencji na uczelniach wyższych poza Polską, wykraczając poza możliwości oferowane w systemie ERASMUS, a jednocześnie poszerzenie współpracy z Uniwersytetem Europejskim Viadrina we Frankfurcie nad Odrą. W rezultacie tych działań na II stopniu studiów 4-semestralnych na kierunku gospodarka przestrzenna uruchomiono specjalność ochrona europejskich dóbr kultury. Na podstawie zapisów umowy pomiędzy Uczelniami oraz odpowiednio zmodyfikowanego programu studiów, studenci gospodarki przestrzennej wybierający tę specjalność, zajęcia o charakterze ogólnym realizują w Poznaniu z pozostałym studentami tego kierunku i jednocześnie przygotowują pracę magisterską pod opieką pracownika naukowo-dydaktycznego z UAM. Z kolei zajęcia specjalistyczne z zakresu ochrony dóbr kultury realizują w Uniwersytecie Europejskim Viadrina. Obejmują one następujące przedmioty: zarządzanie projektami, prawne aspekty ochrony zabytków, historia i teoria ochrony dóbr kultury, zadania i obszary działania ochrony zabytków oraz ochrona zabytków zabudowy miejskiej (szerzej Tobolska 2013). Podstawowym warunkiem realizacji tej specjalności jest znajomość języka niemieckiego. Ścisła współpraca pomiędzy Uczelniami i odpowiednie ułożenie planu zajęć dydaktycznych w Poznaniu i Frankfurcie nad Odrą powoduje, że studenci mogą spełnić wszystkie obowiązki na obu Uczelniach. Niestety, m.in. z powodu słabej znajomości języka niemieckiego, oferta ta nie spotyka się z dużym zainteresowaniem studentów. Dotychczas skorzystały z niej zaledwie dwie osoby (Mottek i in. 2016).

Podsumowanie

Lata 1991-2016 to okres dynamicznych przemian ustrojowych, społecznych oraz gospodarczych zachodzących w Polsce, to okres negocjacji, przystąpienia oraz funkcjonowania Polski w strukturach Unii Europejskiej. Przemiany te miały również istotny wpływ na funkcjonowanie nauki oraz szkolnictwa wyższego. Pojawiającym się nowym koncepcjom badawczym, zapotrzebowaniu zgłaszanemu przez gospodarkę oraz administrację publiczną, przeprowadzanym reformom szkolnictwa wyższego, w tym zasad jego finansowania, prowadzenia i przygotowywania programów studiów towarzyszyło uruchamianie kształcenia na nowych kierunkach studiów. Jednym z nich była gospodarka przestrzenna. Kierunek ten na polskich uczelniach pojawił się już na początku lat 90. XX. Wśród dwóch ośrodków w Polsce, w których rozpoczęto kształcenia na tym kierunku, obok Politechniki Wrocławskiej był również Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

25 lat gospodarki przestrzennej w UAM w Poznaniu to okres z jednej strony stabilizacji, a z drugiej ciągłych zmian. Stabilne wydają się być podstawy funkcjonowania kierunku, łączące dorobek naukowy z różnych dyscyplin z jednoczesnym zapewnieniem praktyczności tego kierunku. Coraz częściej jednak wskazuje się na potrzebę utworzenia odrębnej dyscyplin naukowej z zakresu gospodarki przestrzennej. Programy kształcenia na kierunku gospodarka przestrzenna w UAM w Poznaniu kładą nacisk na obie te grupy zagadnień. Obok ogólnej wiedzy studenci mają możliwość nabycia umiejętności praktycznych wpływających na ich pozycję na rynku pracy. Różnorodna oferta dydaktyczna (studia licencjackie i inżynierskie I stopnia, studia magisterskie II stopnia 3 i 4 semestralne, tryb stacjonarny i niestacjonarny) powoduje, że każdego roku wielu absolwentów szkół średnich i studiów I stopnia podejmuje kształcenia na tym kierunku. W roku akademickim 2014/2015 w UAM na kierunku gospodarka przestrzenna studiowało ponad 900 osób. Od 1996 roku, czyli przeprowadzenia pierwszych egzaminów dyplomowych, mury UAM opuściło ponad 2300 absolwentów uzyskując tytuł magistra, inżyniera lub licencjata gospodarki przestrzennej. Ciągłym zmianom podlegają jednak regulacje prawne dotyczące prowadzenia stu-

diów. Zmieniają się m.in. zasady i warunki finansowania szkół wyższych, awansów naukowych, przygotowywania programów studiów, kształcenia, czy też dotyczących zapewnienia jakości kształcenia. Inne niż na początku lat 90. XX w. są oczekiwania i wymagania stawiane przez pracodawców, administrację publiczną i studentów szkołom wyższym. To wszystko przekładało się na częste zmiany programów studiów i zasad kształcenia w UAM w Poznaniu. Podejmowane były działania, które miały sprostać tym wymaganiom. Uruchamiano kształcenie w nowych ośrodkach dydaktycznych (Słubice, Kościan), wprowadzano nowe specjalności dydaktyczne (rozwój i rewitalizacja miast oraz obszarów wiejskich, rozwój regionalny oraz ochrona europejskich dóbr kultury), a także rozwijano współpracę dydaktyczną na arenie międzynarodowej (**Uniwersytet Europejski Viadrina we Frankfurcie n. Odrą**).

Najważniejszymi działaniami podejmowanymi w ostatnim czasie w Instytucie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej, które mają dać nowe impulsy do jeszcze lepszego dostosowania kształcenia w obszarze gospodarki przestrzennej do zmieniających się uwarunkowań są trzy inicjatywy. Pierwsza dotyczy kształcenia na studiach podyplomowych pt. Przemysły kultury w polityce rozwoju miast i regionów. Studia te realizowane w latach 2013-2015 skierowane były do absolwentów gospodarki przestrzennej oraz pracowników administracji publicznej. Program kształcenia oparty był na modułowej strukturze (Churski 2013), a w jego realizację włączeni byli naukowcy, praktycy oraz eksperci zagraniczni (szerzej Churski, Motek (red.) 2013, Churski i in. 2015a, 2015b). Druga inicjatywa realizowana jest od 2015 roku w ramach dwóch projektów z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020. Oba projekty mają na celu dostosowanie studentów do współczesnych wymagań rynku pracy. Projekt Geocentrum Doskonałości zmierza do podniesienia kompetencji m.in. studentów gospodarki przestrzennej odpowiadających potrzebom gospodarki, rynku pracy i społeczeństwa. Natomiast projekt Kierunek praca: wysokiej jakości program stażowy dla studentów kierunku praktycznego gospodarka przestrzenna daje szansę studentom na zrealizowanie 3-miesięcznego, płatnego stażu. Ostatnia, trzecia inicjatywa, to projekt utworzenia w obszarze gospodarki przestrzennej nowego kierunku studiów zintegrowane planowanie rozwoju (szerzej Churski, Motek 2016).

Bibliografia

- Chojnicki Z. 1992. Współczesne problemy gospodarki przestrzennej. [w] Współczesne problemy geografii społeczno-ekonomicznej Polski, Chojnicki Z., Czyż T. (red.), Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań, s. 9-19.
- Chojnicki Z., 1996. Geografia społeczno-ekonomiczna wobec transformacji systemowej w Polsce. Przegląd Geograficzny, 68, 1-2, s. 19-29.
- Churski P., 2010. Kształcenie na specjalności rozwój regionalny w ramach kierunku Gospodarka Przestrzenna – doświadczenia UAM w Poznaniu. Biuletyn KPZK PAN. Zeszyt 244. Warszawa, s. 133-145.
- Churski P., 2013. Modułowy program kształcenia - szansa na podniesienie jakości kształcenia na kierunku gospodarka przestrzenna. Biuletyn KPZK PAN. Zeszyt 251. Warszawa, s. 9-23.
- Churski P., Motek P., 2013 (red.). Przemysły kultury w polityce miast i regionów. Program kształcenia studiów podyplomowych. Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM, Poznań.
- Churski P., Motek P., Stryjakiewicz T., 2015a. Przemysły kultury w polityce rozwoju miast i regionów – nowe obszary kształcenia w gospodarce przestrzennej. Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna, nr 30, Poznań, s. 81-98.
- Churski P., Motek P., Stryjakiewicz T., 2015b. Cultural industries in the development Policies of cities and regions: a new area of education in spatial management. Quaestiones Geographicae, 34(2), Poznań, s. 87-97.

- Churski P., Motek P., 2016. Zintegrowane planowanie rozwoju – projekt przygotowania i uruchomienia kształcenia na nowym kierunku studiów w obszarze gospodarki przestrzennej. Biuletyn KPZK PAN. Zeszyt 260. Warszawa, s. 22-40.
- Kraśniewski A., 2011. Jak przygotować programy kształcenia zgodne z wymogami wynikającymi z Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego? Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa.
- Motek P., 2013. Kształcenie na kierunku gospodarka przestrzenna w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Biuletyn KPZK PAN, z 251, Warszawa, s. 38-52.
- Motek P., Churski P., Wieczorek M., 2016. Kształcenie na kierunku gospodarka przestrzenna – doświadczenia UAM w Poznaniu. Konferencja Naukowa pt. „Gospodarka Przestrzenna w Naukach Technicznych” 8 i 9 października 2015 r., Warszawa, w druku.
- Parysek J.J., Rogacki H., 1996. Kształcenie w zakresie gospodarki przestrzennej w Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Biuletyn KPZK PAN. Zeszyt 172. Warszawa, s. 81-94.
- Parysek J.J., 2012. Działalność dydaktyczna w latach 1919-2010 – Gospodarka przestrzenna, [w:] Dzieje Nauk Geograficznych i Geologicznych na Uniwersytecie w Poznaniu, M. Marciniak i inni (red.), Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Poznań, s. 348-351.
- Rogacki H., 2006. Gospodarka przestrzenna – edukacyjne doświadczenia Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Biuletyn KPZK PAN. Zeszyt 224. Warszawa, s. 107-113.
- Stachowiak-Kudła M., 2012. Autonomia szkół wyższych a instytucjonalne mechanizmy zapewnienia jakości w Polsce i wybranych państwach europejskich. Wydawnictwo Difin, Warszawa.
- Tobolska A., 2013. Możliwości poszerzenia oferty programowej na kierunku gospodarka przestrzenna: nowy moduł specjalnościowy dla studentów UAM – ochrona europejskich dóbr kultury. Biuletyn KPZK PAN. Zeszyt 251. Warszawa, 176-190.
- Wspólna Deklaracja Europejskich Ministrów Edukacji zebranych w Bolonii w dniu 19 czerwca 1999 r. [w:] E. Kula, M. Pękowska, 2006, Europejski obszar szkolnictwa wyższego, Antologia dokumentów i materiałów, wybór i opracowanie, s. 129-132.

ABSTRAKTY REFERATÓW SESJI I

**WSPÓŁCZESNE WYZWANIA GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
W SFERZE TEORII I METODOLOGII**

Marek Dutkowski, prof. dr hab.

Katedra Badań Miast i Regionów

Wydział Nauk o Ziemi

Uniwersytet Szczeciński

Kultura, ideologia i klasy społeczne – źródła anarchii w gospodarce przestrzennej w Polsce

Słowa kluczowe: kultura, ideologia, klasa społeczna, gospodarka przestrzenna

Culture, Ideology, and Social Class – Sources of Anarchy in Spatial Management in Poland

Key words: culture, ideology, social class, spatial management

Chaos, nieład, dysfunkcjonalność, niesprawność, bylejakość i szpetota zagospodarowania przestrzennego, a także zjawiska nadmiernej eksploatacji zasobów i dewastacji walorów przyrody w Polsce były wielokrotnie opisywane i dokumentowane. Przyczyn tego stanu rzeczy upatruje się na ogół w wadliwej strukturze i niewłaściwym funkcjonowaniu sfery sterowania gospodarki przestrzennej. Nowe prawo, lepsze instytucje (państwowe, samorządowe lub pozarządowe), podniesienie świadomości społecznej i lepiej wykształcone kadry miałyby prowadzić do radykalnej lub chociaż stopniowej poprawy sytuacji. Jest to jednak ujęcie powierzchowne, często jednostronne i wycinkowe, a proponowane na jego podstawie środki zaradcze są i będą nieskuteczne.

Referat przedstawia i uzasadnia pogląd, że nasilone i skumulowane negatywne zjawiska w gospodarce przestrzennej w Polsce mają znacznie głębsze źródła. Tkwią one w trzech sferach: (1) kultury narodowej (nieprzewyciężony podział na „panów i chmów”, sztuczna jednorodność etniczna i religijna, trwający spór „romantyków i „pozytywistów”, porozbiorowe rezidua kulturowe, tradycja „złotej wolności”, nawroty „sarmatyzmu” wobec narastającej europeizacji i globalizacji), (2) ideologii panujących wśród głównych aktorów gospodarki przestrzennej (konserwatyzm historyczny, socrealizm, funkcjonalizm, neoliberalizm, environmentalizm, partycypacjonizm), (3) podziałów i nierówności klasowych wykształconych w PRL i pogłębionych w ciągu ostatniego ćwierćwiecza (odmienne interesy, zróżnicowane dochody, dostęp do władzy, informacji i edukacji, wyobcowania i wykluczenia społeczne).

Kultura, ideologia i klasy społeczne tworzą kontekst rozwiązań ustrojowych i prawnych oraz dostarczają uzasadnień, wzorców zbiorowych i indywidualnych postaw i zachowań w sferze gospodarki przestrzennej i gospodarowania przyrodą. Wiedza na temat tych głębszych uwarunkowań gospodarki przestrzennej jest jednak niepełna, wycinkowa i słabo udokumentowana, pełna mitów i przesądów. Szereg istotnych pytań oczekuje na poważne odpowiedzi. Wymaga to uruchomienia innowacyjnych, wielodyscyplinarnych programów badawczych w polach kompetencji nauk przestrzennych, historycznych, humanistycznych, ekonomicznych i społecznych.

Alexander Tölle, dr

Collegium Polonicum w Słubicach - Polsko-Niemiecki Instytut Badawczy

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Uniwersytet Europejski Viadrina we Frankfurcie nad Odrą

Kultura planowania przestrzennego. Podejście normatywne czy konceptualne?

Słowa kluczowe: Kultura planowania przestrzennego, kontekst społeczno-kulturowy gospodarki przestrzennej, paradygmaty planowania, walory planowania

Spatial planning culture. A normative or conceptual approach?

Key words: Spatial planning culture, socio-cultural context of spatial management, planning paradigms, planning values

Pojęcie „kultura planowania przestrzennego” – tu pojmowana jako kultura wpływu na zagospodarowanie terenów poprzez czynności planistyczne – jest używane przez międzynarodową wspólnotę naukową celem wyrażenia potrzeby prowadzenia badań nad planowaniem w szerszym kontekście społeczno-kulturowym (a nie tylko technicznym). Stało się ono zatem podstawą konceptualną licznych studiów nad praktykami, podejściami, motywami i celami oraz walorami związanymi z prowadzeniem działalności z zakresu planowania przestrzennego. Nie ma jednolitej definicji kultury planowania przestrzennego, jednak dają się przy tym rozróżnić dwa główne podejścia. W wymiarze normatywnym kultura planowania przestrzennego dotyczy osiągnięcia stanu planowania przestrzennego odpowiedniego lub nieodpowiedniego do współczesnych wyzwań w danym kontekście społeczno-ekonomicznym i kulturowym. Zatem kultura planowania przestrzennego jest do pewnego stopnia synonimem etapów czy też paradygmatów planowania w krajach zachodnich, np. przejścia ze struktur „government” do struktur „governance”, z technokratycznego do kooperatywnego planowania lub z regulacyjnego podejścia do czynności aktywnego rozwijania przestrzeni. Natomiast w wymiarze konceptualnym, studia nad kulturą planowania przestrzennego są prowadzone celem tworzenia ram poznawalnych. Służą one np. analizie zaobserwowanych procedur i narzędzi planistycznych z perspektywy walorów, interpretacji zadań oraz pól działalności różnych aktorów, lub także badaniom nad „nieświadomymi” wymiarami, oddziałującymi na czynności planistyczne w danym kontekście kulturowym. Przedmiotem takich studiów jest np. „rola” planowania przestrzennego – tj. planowanie jako komunikacja lub jako programowanie – czy wspólna baza wiedzy i wizję aktorów. Niniejszy referat proponuje wprowadzenie pojęć kultury planowania w dyskursie o gospodarce przestrzennej w Polsce drogą syntezy tych dwóch podejść.

Łukasz Mikuła, dr

Zakład Systemów Osadniczych i Organizacji Terytorialnej
Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Wyzwania dla gospodarki przestrzennej w świetle najnowszych zmian prawnych

Słowa kluczowe: legislacja, nowe instrumenty planowania,
rewitalizacja, planowanie metropolitalne

Challenges for spatial management in context of recent legislative changes

Key words: legislation, new planning instruments, revitalization, metropolitan planning

Wprowadzony ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym system planowania przestrzennego w Polsce charakteryzował się przez kilkanaście lat generalną stabilnością. Pomimo licznych głosów krytyki pod jego adresem, żadna ekipa rządząca nie zdecydowała się na jego radykalną reformę, ograniczając się do drobniejszych zmian. Sytuacja uległa zmianie w ciągu ostatnich trzech lat w związku z przynajmniej czterema doniosłymi nowelizacjami ustawy planistycznej, które, nie zmieniając zasadniczego kształtu obowiązującego systemu, dodały do niego wiele nowych elementów i instrumentów działania. W niniejszym referacie scharakteryzowane zostały zmiany prawne wynikające z wejścia w życie:

- ustawy z dnia 24 stycznia 2014 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju i niektórych innych ustaw;
- ustawy z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu („ustawa krajobrazowa”);
- ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji;
- ustawy z dnia 9 października 2015 r. o związkach metropolitalnych;

Wspomniane wyżej akty prawne wprowadziły szereg nowych rodzajów dokumentów planistycznych w zakresie gospodarki przestrzennej, a także nowych wytycznych w zakresie sporządzania dokumentów już istniejących. W ramach referatu przeanalizowane zostaną następujące nowe elementy systemu planistycznego: plany zagospodarowania przestrzennego dla obszarów funkcjonalnych, uchwały w sprawie zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń („uchwały reklamowe”), audyty krajobrazowe; obowiązek uwzględniania w studiach gminnych bilansów terenów, prognoz demograficznych, chłonności terenów i możliwości finansowych gminy; gminne programy rewitalizacji, specjalne strefy rewitalizacji, miejscowy plan rewitalizacji; ramowe studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego związku metropolitalnego („studium metropolitalne”).

Tak znacząca rozbudowa katalogu instrumentów i procedur planistycznych rodzi potrzebę zwiększonego zainteresowania ich funkcjonowaniem zarówno ze strony naukowców zajmujących się zagospodarowaniem przestrzennym, jak i praktyków planowania (samorządowców, urzędników, urbanistów), a także uwzględnienia nowych treści w kształceniu na kierunku „gospodarka przestrzenna”. W podsumowaniu przedstawione zostaną najważniejsze rekomendacje i postulaty w tym zakresie.

Grażyna Kodym-Kozaczko, dr inż. arch.

Zakład Historii Architektury i Urbanistyki

Instytut Architektury Urbanistyki i Ochrony Dziedzictwa

Politechnika Poznańska

Genius loci w planowaniu urbanistycznym w Poznaniu

Słowa kluczowe: Poznań, planowanie urbanistyczne, system zieleni

Genius loci in town planning in Poznan

Key words: Poznan, town planning, greenary system

Artykuł przywołuje doświadczenia planistyki w Poznaniu zorientowane na tworzenie przestrzeni urbanistycznej, komponowanej w oparciu o wieloaspektową tożsamość przestrzenną miasta. Zapomniane obecnie instrumentarium planistyczne jest nadal aktualne i niezbędne w realizacji postulowanego ustawami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju.

Na początku XX wieku Poznań zaistniał w dziejach europejskiej urbanistyki i planowania przestrzennego dzięki, rozbudowie na podstawie planów H. J. Stübgena, jednego wybitniejszych urbanistów epoki. Od początku charakterystyczny rys w planowaniu Poznania stanowił kontekstualizm oparty na *genius loci* miasta (działalność H. J. Stübgena, W. Czarneckiego, S. Filipkowskiego, a później B. Lisiaka i K. Mikuły oraz ich koncepcje przestrzenne wynikające z topografii i historycznego rozwoju: Ringi, klinowo-obwodowy system zieleni Poznania i elementy jego urządzenia, oś ośrodków centralnych Poznania, „City na torach” itd.). Tendencja wzmacniania indywidualnych właściwości miasta i projektowania go zgodnie z „genius loci”, współgrała kierunkami propagującymi „swojskość” w architekturze, które na przełomie XIX i XX wieku były reakcją na transkulturowy charakter historyzmu, w wielu aspektach analogiczny do współczesnych tendencji globalizacyjnych w kształtowaniu przestrzeni miejskiej. W krajach Europy Środkowo-Wschodniej, które po I wojnie światowej odzyskały wolność, ta promocja lokalności, była także jedną ze strategii manifestowania uzyskanej niezależności i indywidualności.

Inną charakterystyczną cechą planowania przestrzennego w Poznaniu do połowy XX wieku był kompilacyjny charakter stosowanej w planowaniu myśli urbanistycznej. W Poznaniu, podobnie jak w innych prowincjonalnych ośrodkach różnice w przyswajanych postawach artystycznych nie były odczytywane jako przeciwstawne. Można w tym widzieć swoistą weryfikację nowych idei i traktować jako >>wkład własny<< środowisk prowincjonalnych w poszukiwaniu indywidualnej drogi planowania przestrzennego.

Artur Ochojski, dr
Katedra Badań Strategicznych i Regionalnych
Wydział Ekonomii
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Model miasta inteligentnego – próba ujęcia ekonomicznego

W perspektywie powszechnego zainteresowania naukowym, politycznym i praktycznym fenomenem idei *smart city* jego ekonomiczna specyfika wydaje się wciąż mało rozpoznana. Może wręcz wydawać się, że została zastąpiona na rzecz przywiązywania się do niezwykle efektownego medialnie wymiaru technologicznego. W wypowiedziach i publikacjach, rdzeniem zmian *smart cities* pozostaje technologia, choć dobrze stało się, że w ostatnim czasie zwrócono więcej uwagi na jej dedykowanie użytkownikowi i społeczne korzyści. Co więcej, użytkownik ten w myśli dojrzałego ujęcia *smart city* ma włączać się świadomie w proces kształtowania pewnych specyfik dotyczących usług, infrastruktury, czy szerzej; kształtowania zmian w przestrzeni miasta. Sądzić zatem można, że idea ta ewoluuje i wraz z wyzwaniem cywilizacyjnym jakim jest odwoływanie się do korzyści współpracy, jest ona przedmiotem dyskusji, krytyki; niewątpliwie przez to także zyskując medialną popularność, ale i pewną powszechność spotykanych uproszczeń.

W badaniach, które opisują specyfikę miast określanych jako *smart city*, a które przecież sięgają do lat 90. ubiegłego wieku, jednym z tematów, jaki bez wątpienia ten medialny nurt 'zamazał' jest podnoszony wtedy dylemat *smart vs. intelligent*. Jest on trudny do oddania na gruncie języka polskiego – nie chodzi bowiem o pytanie: miasto mądre, czy miasto inteligentne? Aby nie wpaść w pułapkę gry słów, warto zadać inne pytanie – rozwój mądry, czy rozwój miasta z wykorzystaniem wiedzy, doświadczenia i mądrości, a zatem rozwój inteligentny? Idąc dalej należy poszukiwać odpowiedzi na pytania o to: kto; co; w jakich warunkach i z wykorzystaniem jakich (i kiedy) ewentualnych narzędzi / form wsparcia stanowi podstawę trwałego wzrostu gospodarczego i inteligentnego rozwoju miasta. Pytania te wydają się mieć znaczenie zarówno wobec poszukiwania: poprawy produktywności i konkurencyjności przez biznes lokalizujący swoje działalności w miastach i poszukujący pracowników, czy korzyści aglomeracji; wobec kształtowania fizycznej zabudowy miast przez deweloperów, wobec atrakcyjności warunków życia i dostępności udogodnień miejskich, których oczekują mieszkańcy i osoby czasowo korzystające z miasta, czy wreszcie sukcesu lokalnego i ponadlokalnego miast, osiąganego dzięki alokacji środków publicznych, a przede wszystkim odpowiedzialności za pozytywne i negatywne efekty zewnętrzne w miastach. Odpowiedzialność ta nie jest już jedynie domeną elit politycznych i ich środowisk administracyjnych, bowiem rządzenie zastępuje się co raz częściej przez współrządzenie i współzarządzanie (*governance*).

Wystąpienie jest próbą zarysowania dylematów, pytań, które mogą stanowić kanwę do refleksji na temat modelu ekonomicznego rozwoju miasta inteligentnego.

Łukasz Kwaśny, dr inż.; Dariusz Korpetta, dr inż.; Michał Brach, dr inż.;
Joanna Budnicka-Kosior, dr inż.; Krzysztof Czyżyk, dr inż.;
Zakład Geomatyki i Gospodarki Przestrzennej
Katedra Urządzania Lasu, Geomatyki i Ekonomiki Leśnictwa
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Wykorzystanie bezzałogowych statków powietrznych w gospodarce przestrzennej

Słowa kluczowe: powietrzne statki bezzałogowe, gospodarka przestrzenna

The use of unmanned aerial vehicles in land management

Key words: unmanned aerial vehicles, land management

Rozwój technik i technologii związanych z szybkim pozyskiwaniem informacji przestrzennej doprowadził do ich znacznego upowszechnienia oraz zwiększenia dostępności i wykorzystania w wielu dziedzinach życia. Dzięki zastosowaniu technologii globalnego pozycjonowania i szybkich pomiarów bezlusterkowymi dalmierzami laserowymi bezproblemowa stała się naziemna inwentaryzacja przestrzeni. Wiele jednostek samorządu terytorialnego, szczególnie gmin, już powszechnie wykorzystuje te metody pomiarowe w inwentaryzacji urbanistycznej, kontroli deklaracji podatkowych w procesie ustalania wysokości podatku od nieruchomości, określania pola powierzchni terenów na których mają być wykonane różnorodne roboty, których wycena jest uzależniona od tego parametru. W wielu przypadkach pracownicy urzędów wykorzystują w swojej pracy elementy infrastruktury informacji przestrzennej w tym ortofotomapę udostępnianą przez geportal.gov.pl. Niestety dostępna powszechnie ortofotomapa jest dokumentem nieaktualnym ze względu na przyjęty harmonogram realizacji nalotów fotogrametrycznych dla poszczególnych części kraju. Aktualną ortofotomapę można zamówić w wyspecjalizowanej firmie (rozwiązanie stosunkowo drogie) lub też wykonać ją z wykorzystaniem bezzałogowego statku powietrznego (drona) co będzie rozwiązaniem relatywnie tanim. W referacie autorzy zaprezentują możliwości wykorzystania drona w typowych zadaniach z zakresu gospodarki przestrzennej na poziomie lokalnym.

ABSTRAKTY REFERATÓW

SESJI II – część 1

**WSPÓŁCZESNE WYZWANIA GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
W SFERZE BADAŃ EMPIRYCZNYCH (część 1)**

Tomasz Kaczmarek, prof. dr hab.

Zakład Systemów Osadniczych i Organizacji Terytorialnej
Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Planowanie nieformalne wyzwaniem dla gospodarki przestrzennej – przesłanki, cele i instrumenty

Słowa kluczowe: planowanie nieformalne, miękkie przestrzenie, kraje Europy Zachodniej, Polska, Metropolia Poznań

Referat przedstawia istotę, cele i instrumenty stosunkowo nowego w Polsce a silnie rozwiniętego w krajach zachodniej Europy pozaustawowego (nieformalnego) planowania przestrzennego (ang. soft, planning). Jest ono adresowane do obszarów o niejednoznacznych granicach (soft spaces) oraz do obszarów planowania pomiędzy wyznaczonymi administracyjnie szczeblami (Houghton et al, 2009, Faludi, 2013). Planowanie nieformalne oznacza dobrowolnie prowadzone procedury planistyczne, nie posiadające mocy wiążącej i ukierunkowane na uzyskanie konsensusu. Jego celem jest uniknięcie lub wyrównanie potencjalnych konfliktów poprzez procesy współpracy, jeszcze przed wykonaniem prawnie wiążących opracowań planistycznych (Planungsbegriffe in Europa, Deutsch-Niederländisches Handbuch der Planungsbegriffe, 2003). W pierwszej części referatu przedstawione zostaną instrumenty planowania nieformalnego stosowane w krajach Europy Zachodniej i w Polsce, w różnych skalach przestrzennych, od transnarodowej typu megaregiony miejskie i euroregiony, przez obszary metropolitalne, do opracowań w skali lokalnej i miejscowej. W drugiej części referatu zaprezentowane zostaną wyniki projektu Koncepcja kierunków rozwoju przestrzennego Metropolii Poznań, odzwierciedlającego zintegrowane podejście do rozwiązywania problemów miejskich obszarów funkcjonalnych w Polsce. W wyniku prac zespołu Centrum Badań Metropolitalnych powstało spójna, zdefiniowana obszarowo koncepcja rozwoju przestrzennego Metropolii Poznań wraz z opracowaniem zasad wdrażania ustaleń koncepcji do praktyki lokalnego planowania przestrzennego gmin. Dokument ten ma za zadanie wypełnić lukę pomiędzy wciąż słabo zdefiniowanym i umocowanym prawnie planowaniem metropolitalnym samorządu województwa a planowaniem lokalnym, opartym na zasadzie władztwa planistycznego gminy. Koncepcja rozwoju metropolii Poznań stanowi interesujący przykład nieformalnego planowania przestrzennego.

Andrzej Miszczuk, prof. UMCS dr hab.
Zakład Geografii Społeczno-Ekonomicznej
Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Uwarunkowania gospodarki przestrzennej w regionach transgranicznych

Słowa kluczowe: gospodarka przestrzenna, region transgraniczny, uwarunkowania geopolityczne, uwarunkowania prawno-instytucjonalne, uwarunkowania społeczno-ekonomiczne

Spatial economy conditioning in cross-border regions

Key words: spatial economy, cross-border region, geopolitical conditioning, legal and institutional conditioning, socioeconomic conditioning

Celem artykułu jest ukazanie specyficznych dla regionów transgranicznych uwarunkowań prowadzenia spójnej gospodarki przestrzennej, rozumianej zarówno jako gospodarowanie w przestrzeni, gospodarowanie przestrzenią jak też zagospodarowanie przestrzenne oraz politykę przestrzenną. Przedstawione zostały wybrane uwarunkowania, typowe dla regionów transgranicznych. Dlatego też pominięto m.in. uwarunkowania przyrodnicze, które zawsze odgrywają istotną rolę, niezależnie od położenia regionów.

Pojęcie regionu transgranicznego jest wieloznaczne, ale każdy tego typu region ma swój specyficzny, niepowtarzalny charakter, a jego znaczenie może często w sposób dramatyczny zmieniać się w czasie i przestrzeni. Nie ulega jednak wątpliwości, że region transgraniczny jest obszarem stanowiącym część przestrzeni geograficznej, której wyznacznikiem jest położenie wzdłuż granicy państwowej, po obu jej stronach. Może on być zdelimitowany na podstawie jednorodności cech (region strefowy) lub powiązań (region węzłowy).

Pierwszym i najważniejszym uwarunkowaniem związanym z zagospodarowaniem przestrzennym oraz prowadzeniem polityki przestrzennej w ramach regionu transgranicznego, jest geneza i charakter granicy państwowej. Granica ta może mieć charakter antecendentny lub subsekwentny, znajdować się w jednej z czterech faz rozwoju (wrogości, koegzystencji, współpracy, współzależności) lub pełnić jedną z trzech funkcji (dezintegracyjną, framentacyjną, integracyjną). Najmniejsze pole działania występuje w przypadku granicy subsekwentnej, wrogości i dezintegracyjnej. Wówczas granica pełni funkcję bariery przestrzennej na obszarze, który przed jej delimitacją wykazywał spójność przestrzenną.

Uwarunkowania geopolityczne są najważniejsze, konieczne ale niewystarczające dla prowadzenia spójnej gospodarki przestrzennej w ramach regionu transgranicznego. Nie mniej ważne są uwarunkowania instytucjonalno-prawne, które mogą ukazywać istniejące dystanse kompetencyjne między podmiotami, zwłaszcza publicznymi, odpowiedzialnymi za prowadzenie polityki przestrzennej. Brak kompatybilności między podmiotami regionalnymi/subregionalnymi po obu stronach granicy może wywoływać konieczność angażowania się instytucji centralnych w procesy decyzyjne.

Nie bez znaczenia są także uwarunkowania społeczno-ekonomiczne. Ich znaczenie przybiera na sile w warunkach otwartej granicy, zwłaszcza po długotrwałym pełnieniu przez nią funkcji dezintegrującej, co wywołało znaczące różnice w poziomie rozwoju społeczno-ekonomicznego poszczególnych części regionu transgranicznego, przejawiające się m.in. jednokierunkową presją migracyjną o charakterze wahadłowym lub definitywnym, która także staje się wyzwaniem dla polityki przestrzennej.

Anna Kołodziejczak, prof. UAM dr hab.

Zakład Gospodarki Żywnościowej i Wsi

Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Wiejskie obszary funkcjonalne a koncepcja zintegrowanego rozwoju rolnictwa i wsi

Słowa kluczowe: wiejskie obszary funkcjonalne, koncepcja zintegrowanego rozwoju rolnictwa i wsi, wielofunkcyjność wsi, wielofunkcyjność rolnictwa

Rural functional areas and conception integrated agricultural and rural development

Key words: rural functional areas, conception integrated agricultural and rural development, multifunctionality of rural areas, multifunctionality of agriculture.

Modernizacyjny charakter ma koncepcja zintegrowanego rozwoju rolnictwa i wsi. Podkreśla ona konieczność harmonizacji ekonomicznych, społecznych i przyrodniczych aspektów funkcjonowania i rozwoju obszarów wiejskich oraz godzenia indywidualnych interesów mieszkańców tych obszarów z celami ogólnymi. Wychodzi ona z założenia holistycznego funkcjonowania przestrzeni wiejskiej i w tym sensie jest przeciwieństwem sektorowości i analizowania aspektów życia i gospodarowania na wsi w oderwaniu od siebie. Badania prowadzone w ramach tej koncepcji, miały na celu identyfikacji funkcji zarówno w zakresie ich struktury, jak i dynamiki zmian oraz dążyły do opracowania procedur typologicznych w pracach nad koncepcją zagospodarowania przestrzennego kraju.

Celem badań jest określenie roli koncepcji zintegrowanego rozwoju rolnictwa i wsi w badaniach gospodarki przestrzennej nad wiejskimi obszarami funkcjonalnymi. Narzędziami tej koncepcji są rozwój wielofunkcyjnego rolnictwa i wielofunkcyjnej wsi. Łączą się one w dużej mierze ze studiami nad urbanizacją wsi. Niezależnie od oceny zasadności terminu urbanizacja wsi, ten sposób opisu i interpretacji przemian społeczno-gospodarczych stanowi kluczowe badania nad wiejskimi obszarami funkcjonalnymi (Wójcik 2015). Wiejskie obszary funkcjonalne ma podstawie analizy podobieństw relacji terenów wiejskich wobec miast regionu podzielono na dwa typy. Pierwszy to obszary uczestniczące w procesach rozwojowych. Drugi typ to obszary wymagające wsparcia procesów rozwojowych, do których czas dojazdu z ośrodka metropolitalnego lub regionalnego przekracza 90 minut. Różnią je powiązania z biegunami wzrostu i czynnikami wzmacniającymi rozwój.

Literatura:

Wójcik M. 2015. Koncepcje badań funkcjonalnych wsi i ich związek z planowaniem rozwoju. *Studia Obszarów Wiejskich* t. 37: 37-50.

Adam Sebastian Górski, mgr
Zakład Badań Regionalnych i Gospodarki Przestrzennej
Instytut Geografii
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

Interdyscyplinarne badania przestrzeni miejskiej – społeczny obraz miasta

Słowa kluczowe: społeczny obraz miasta, przestrzeń miejska, funkcjonowanie miast

Interdisciplinary studies of urban space – the social image of the city

Key words: social image of the city, urban space, functioning cities

Miasta od zawsze były odzwierciedleniem złożonych struktur społeczno-ekonomicznych. Jako określona przestrzeń intensyfikowały działalność człowieka. Współczesny rozwój stref podmiejskich, a także gospodarka sieciowa wymuszają na badaczach, poszukiwanie nowych metod, aby pełniej móc opisać funkcjonowanie miast w erze ponowoczesnej. Podejście interdyscyplinarne do badań miejskich umożliwia stworzenie pełniejszego modelu rzeczywistości struktur miejskich.

Tworzenie społecznego obrazu miasta stanowi jeden z elementów podejścia interdyscyplinarnego do przestrzeni zurbanizowanej. Poprzez badania społecznego postrzegania przestrzeni nie tylko możliwa staje się jej waloryzacja, ale także pozwalają one na budowanie modelu funkcjonowania miasta w oparciu o jego użytkowników.

Społeczny obraz miasta umożliwia identyfikację wszystkich interesariuszy przestrzeni miejskiej (zarówno mieszkańców jak i użytkowników czasowo z niej korzystających). Tym samym możliwa staje się pełniejsza analiza potrzeb związanych z danym obszarem, jego percepcją i waloryzacją przez większą, zróżnicowaną liczbę jednostek. Badania interdyscyplinarne skupiające się na użytkownikach przestrzeni miejskiej, pozwalają na wyodrębnienie poszczególnych zbiorowości miejskich, o określonych cechach, wartościach, potrzebach związanych z miastem.

Dzięki skupieniu się na użytkownikach przestrzeni miejskiej (zbiorowościach miejskich), przestrzeń ta staje się dynamicznym zjawiskiem, nacechowanym emocjonalnie, które to subiektywne odczucia decydują o preferencjach wyboru użytkowników. Wybór ten odnosi się zarówno do codziennych decyzji jednostek, ale także ukazuje proces społecznej waloryzacji przestrzeni, w tym jej stygmatyzacji.

Taka reorientacja w badaniach nad strukturami miejskimi umożliwia sprawniejsze zarządzanie miastem, w tym również planowanie działań rewitalizacyjnych i tworzenie nowych przestrzeni w pełniejszy sposób odpowiadający potrzebom jej użytkowników.

Jarosław T. Czochański, prof. UG dr hab.
Katedra Geografii Fizycznej i Kształtowania Środowiska
Instytut Geografii
Uniwersytet Gdański

Asymetria informacji jako narzędzie gry o przestrzeń i jej znaczenie w gospodarowaniu przestrzenią

Słowa kluczowe: asymetria informacji, zarządzanie przestrzenią, gospodarowanie zasobami przestrzeni, konflikty przestrzenne

The asymmetry of information as an instrument of a game for space and its role in spatial management

Key words: information asymmetry, space management, resource space management, spatial conflicts

W zarządzaniu zasobami przestrzeni, zagospodarowaniu przestrzennym i kreowaniu warunków rozwoju stosowane są różnorodne rozwiązania i techniki, w celu osiągnięcia oczekiwanych rezultatów. W relacjach społecznych stosowane są także techniki informacyjne i manipulacje, służące uzyskiwaniu określonych efektów zagospodarowania. W tej swoistej grze o przestrzeń, o jej zasoby oraz osiąganie sukcesów (gospodarczych, społecznych, ekonomicznych) odnaleźć można wyraźnie zarysowujące się zjawisko asymetrii informacji – znane z innych dziedzin życia i działalności człowieka. Warto zwrócić na nie uwagę, gdyż stanowi niezwykle – dotychczas mało rozpoznany instrument gry o przestrzeń. Warto też wprowadzić to zjawisko do zakresu zainteresowań badawczych gospodarki przestrzennej, podobnie jak uczyniono to w innych dziedzinach nauki.

W polskiej literaturze z zakresu polityki i gospodarki przestrzennej zjawisko asymetrii informacji nie jest jeszcze rozpoznane i opisane. Zachodzące w przestrzeni zamiany zagospodarowania oraz projektowane działania i inwestycje (często budzące kontrowersje, a nawet konflikty społeczne), pozwalają na znalezienie wielu ciekawych dowodów stosowania technik manipulacji, opartych na zjawisku asymetrii informacji. Pochodzi ono z dziedzin ekonomii i rynku finansów – w tych dziedzinach działalności człowieka zostało już dostrzeżone i opisane (Szántó, Tóth 2012), ale stosowane jest dziś też stosunkowo często np. w kreowaniu polityki przestrzennej, czy procesie inwestycyjnym. Polega ono na posiadaniu nierównych informacji przez strony – podmioty, między którymi zachodzi określona relacja (Dziekański 2012). W odniesieniu do relacji przestrzennych i zagospodarowania przestrzeni, ta asymetria może być celowo stosowanym instrumentem dezinformacji, umożliwiającym realizację inwestycji, budzących społeczne sprzeczności. Przykłady jego stosowania można odnaleźć np. w decyzjach lokalizacyjnych dotyczących siłowni wiatrowych, przekopu Mierzei Wiślanej, czy inwestycjach drogowych (na czele ze sporem o Dolinę Rospudy).

Literatura:

- Dziekański P., 2012, Informacja jako dobro ekonomiczne będące źródłem przewagi konkurencyjnej, *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, nr 24;
Szántó Z., Tóth I. J., 2012, Information asymmetry in politics and the ideal-types of corruption, *ANTICORRP 2nd Meeting*, Berlin, 18-21 October.

Alicja K. Zawadzka, dr inż. arch.

Katedra Geografii Fizycznej i Kształtowania Środowiska

Wydział Oceanografii i Geografii

Uniwersytet Gdański

Cittaslow i slow urbanism

– alternatywne kierunki rozwoju przestrzennego współczesnych miast

Słowa kluczowe: *Cittaslow*, (po)wolne miasta, slow urbanism, (po)wolność

Cittaslow and slow urbanism

– Alternative Directions of Urban Development of Modern Cities

Key words: *Cittaslow*, slow cities, slow urbanism, slowness

„Nieustępliwa obrona spokojnej materialnej przyjemności jest jedynym sposobem przeciwstawienia się globalnemu szaleństwu szybkości” zapisano w Manifeście *Slow Food – Międzynarodowego Ruchu dla Ochrony Prawa do Przyjemności*. Za początek *Slow Food* uznaje się akt sprzeciwu wobec otwarcia restauracji McDonald’s przy Placu Hiszpańskim w Rzymie, wyrażony w 1986 r. przez Carlo Petrinię. Celem *Slow Food* jest m.in. nauka ochrony lokalnej żywności i odkrywania na nowo smaków kuchni regionalnej. Urbanistycznym kierunkiem rozwoju, inspirowanym *Slow Food*, jest *Cittaslow – Międzynarodowa Sieć Miast Dobrego Życia*, założona w Orvieto, w 1999 r. przez Paolo Saturninię, burmistrza Greve di Chianti oraz burmistrzów trzech innych włoskich miast. *Cittaslow* to odpowiedź na globalizację i homogenizację miast, aby w ich zgiełku nie ucichło to, co stanowi o lokalnej unikatowości. Liczba miast *Cittaslow* stale rośnie – w czerwcu 2016 r. to już 225 miast z 30 krajów na 5 kontynentach. Najliczniej reprezentowanym krajem są Włochy (80), Polska jest na drugim miejscu (25), na trzecim są Niemcy (15). Fenomenem polskich miast należących do *Cittaslow*, oprócz ich walorów urbanistycznych i krajobrazowych, jest siła i wymowa dwuznacznego polskiego tłumaczenia nazwy *Cittaslow* – (po)wolne miasta.

Slow Food i *Cittaslow* są inspiracją dla licznych trendów szeroko rozumianego slow lifestyle takich jak: slow urbanism, slow architecture, slow design czy slow travel i wielu innych. *Cittaslow* i slow urbanism stanowią przedmiot badań ponad dwudziestu naukowców amerykańskich, australijskich i europejskich. A miejski slow lifestyle i slow travel to zagadnienia poruszone w kilkunastu książkach popularno-naukowych i przewodnikach z serii *Slow Guides – live more, fret less* po światowych metropoliach: Melbourne, Sydney, Londynie i Dublinie, a także z serii *Go Slow* po Francji oraz Anglii i Walii.

W artykule przedstawiam wyniki autorskich badań empirycznych dotyczących identyfikacji kierunków rozwoju przestrzennego miast północnych Niemiec, należących do *Cittaslow*.

ABSTRAKTY REFERATÓW
SESJI II – część 2
WSPÓŁCZESNE WYZWANIA GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ
W SFERZE BADAŃ EMPIRYCZNYCH (część 2)

Grzegorz Micek, dr
Zakład Rozwoju Regionalnego
Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Determinanty postrzegania znaczenia bliskości geograficznej dla przepływów wiedzy w przedsiębiorstwach sektora usług IT

Słowa kluczowe: bliskość geograficzna, odległość fizyczna, przepływy wiedzy, usługi IT, małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP), Polska

Determinants of perception of the significance of geographical proximity for knowledge flows in IT services sector

Key words: geographical proximity, physical distance, knowledge flows, IT services, small and medium enterprises (SMEs), Poland

Celem artykułu jest ocena wpływu różnych zmiennych (w tym odległości fizycznej i czasowej) na postrzeganie znaczenia bliskości geograficznej dla przepływów wiedzy w małych i średnich przedsiębiorstwach. Badania przeprowadzono metodą CATI na próbie 225 małych i średnich firmach reprezentujących usługi IT (PKD 62 *Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana*). Analizie poddano relację przedsiębiorstwa z jego głównym partnerem.

Często przyjmuje się, że dla firm reprezentujących zaawansowane działalności gospodarcze (zwłaszcza tych posiadających powiązania międzynarodowe) odległość fizyczna i czasowa nie mają większego znaczenia. W takim przypadku pojawia się więc pytanie o inne (niezwiązane wprost z odległością) zmienne wpływające na ocenę wpływu bliskości geograficznej na częstość przepływów wiedzy w przedsiębiorstwie.

Według większości respondentów bliskość geograficzną równie dobrze wyraża odległość fizyczna, jak i czasowa, a niewielka odległość w przestrzeni świadczy o bliskości przestrzennej. Niewielu respondentów oceniło swoją odległość fizyczną do partnera jako bardzo daleką.

Dla niemal 60% respondentów bliskość geograficzna nie ułatwia relacji w zakresie wymiany wiedzy z głównym partnerem lub ją ułatwia ją tylko w niewielkim małym stopniu. Wymianie wiedzy wśród przedsiębiorców sektora usług IT w Polsce sprzyjają więc inne uwarunkowania niż bliskość geograficzna. Pokazano, że im bardziej firma jest innowacyjna, tym większe jest uznawanie bliskości za nieistotną dla wymiany wiedzy. Na ocenę wpływu bliskości geograficznej na wymianę wiedzy z głównym partnerem w słabym stopniu oddziałuje również posiadanie podobnych kwalifikacji przez pracowników obu firm. Jeśli główny partner firmy pochodzi z tego samego sektora, bliskość geograficzna jest uznawana za względnie ważną dla przepływów wiedzy.

Marek W. Kozak, prof. UW dr hab.

Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych EUROREG

Instytut Ameryk i Europy

Uniwersytet Warszawski

Wpływ Euro 2012 na przestrzeń miast

Słowa kluczowe: UEFA Euro 2012, Polska, wpływ na przestrzeń miast

Impact of Euro 2012 on urban space

Key words: UEFA Euro 2012, Poland, impact on urban space

Zainteresowanie mega imprezami wynika z wielości i odmienności interesów społeczeństwa i władz na różnych poziomach: rząd oczekuje skoku cywilizacyjnego, władze lokalne (i regionalne) rozwiązania różnych problemów miast i regionów, grupy społeczne bardzo różnych efektów. W ujęciu przestrzennym imprezy te mogą mieć wpływ na: 1. poprawę dostępności w skali kraju i miasta (zewnętrzna i wewnętrzna: dostępu do centrum i okolic stadionu); 2. rewitalizację okolicy stadionu. Rewitalizacja okolic stadionu to seria złożonych i skoordynowanych projektów, które stopniowo odkładano jako mniej istotne i zgodnie z logiką potrzeb UEFA, gdzie kluczowy element to sprawny dojazd gości (w celu wydawania pieniędzy). Główny cel tego artykułu to określenie wpływu Euro 2012 na oba elementy przestrzeni miejskiej (1 i 2). Główne metody (zatem i źródła informacji) to badanie empiryczne (kwestionariusze i wywiady), analiza literatury, sprawozdań i danych statystycznych oraz obserwacja. Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji nr DEC-2013/09/B/HS5/00442.

Analizę danych prowadzono w ujęciach krótko- i długookresowym (strategicznym) w Gdańsku, Poznaniu, Warszawie i Wrocławiu oraz porównawczo w Krakowie, czasem w Łodzi. Wynik nieudanej próby przyspieszenia inwestycji w system transportowy kraju (zaplanowany wcześniej ze środków unijnych, krajowych publicznych i prywatnych) na Euro 2012 przyniosło efekty odwrotne do zamierzonych: bankructwa wielu przedsiębiorstw, a wskutek tego także jedynie częściowe wykonanie systemu autostradowego oraz minimalne wykonanie planu kolejowego. Inwestycje rewitalizacyjne ograniczono do budowy i modernizacji dróg i punktów dostępu do stadionu (zatem do niewielu przedsięwzięć infrastrukturalnych, rzadziej do innych form rewitalizacji. W zasadzie zatem nie zrealizowano w pełni celów zagospodarowania przestrzeni. Główna rekomendacja to podejście do organizacji wielkich imprez bardziej strategiczne, skoordynowane.

Barbara Korwel-Lejkowska, mgr
Katedra Geografii Fizycznej i Kształtowania Środowiska
Instytut Geografii
Uniwersytet Gdański

Dostępność parków miejskich, jako elementów zielonej infrastruktury w Gdańsku

Słowa kluczowe: zielona infrastruktura, parki miejskie, Gdańsk

Accessibility of urban parks, as elements of green infrastructure in Gdansk

Key words: green infrastructure, urban park, Gdansk

Tereny zieleni, tworzące mniej lub bardziej spójny system przyrodniczy, pełnią szeregi funkcji niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania miasta, a przede wszystkim decydują o jakości życia jego mieszkańców. W Gdańsku na system ten składają się przede wszystkim lasy (część Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego, bory nadmorskie), założenia dworsko-parkowe, tereny ogrodów działkowych, liczne parki miejskie, skwery i zieleńce, zieleń towarzysząca cmentarzom, zieleń przyuliczna i osiedlowa a także użytki zielone. Ogółem na jednego mieszkańca Gdańska przypada ok. 138,1 m² powierzchni zieleni, w tym: 97,9 m² powierzchni terenów leśnych oraz ok. 40,2 m² zieleni urządzonej. Niestety, w porównaniu do pozostałych miast polskich o liczbie mieszkańców powyżej 200 tys., Gdańsk pod względem procentowego udziału terenów zieleni urządzonej w ogólnej powierzchni miasta, posiada jedną z najniższych wartości tego wskaźnika, która wynosi jedynie 3% (GUS, 2014). Rozkład przestrzenny tych terenów jest nierównomierny, stąd dostępność mieszkańców poszczególnych dzielnic do terenów zieleni nie jest jednakowa. Równocześnie, ze względu na powierzchnię oraz stan zagospodarowania, tylko część z nich stanowi obszar odpowiedni do odpoczynku i rekreacji Gdańszczan. Takimi terenami są przede wszystkim parki miejskie. Artykuł przedstawia relacje przestrzenne wybranych parków miejskich i terenów zabudowy mieszkaniowej. Analiza dostępności parków została oparta na badaniu czasu dojazdu mieszkańców środkami komunikacji miejskiej, indywidualnej i dojścia pieszo. Przeprowadzone badania dostępności oraz stanu zagospodarowania parków pozwoliły na wytypowanie tych obiektów, które w największym stopniu zaspokajają potrzeby mieszkańców miasta, oraz wskazanie miejsc, których potencjał nie do końca jest wykorzystywany.

Wojciech Staszek, dr
Katedra Geografii Fizycznej i Kształtowania Środowiska
Instytut Geografii
Uniwersytet Gdański

Wskaźniki udziału obszarów zieleni w wybranych miastach województwa pomorskiego jako podstawa działań programowych i planistycznych

Słowa kluczowe: obszary zieleni, zieleni miejska, wskaźniki udziału zieleni

The green area indexes in selected cities of Pomeranian Voivodeship as the basis for program and planning activities

Key words: green area, city green area, green area index

Współcześnie szeroko rozpropagowane są działania związane z odpowiednią dbałością o infrastrukturę zieleni na terenach miast. Podstawą do wdrażania odpowiednio ukierunkowanych działań programowych (np. strategii rozwoju, programów ochrony środowiska) czy planistycznych w skali gmin czy miast są często wskaźniki zieleni publikowane przez GUS. Według stosowanej przez tą instytucję metodyki sprawozdawczej do zieleni miejskiej zaliczane są jednak tylko niektóre z typów obszarów zieleni i użytków wchodzących w skład gruntów miejskich. W praktyce publikowany przez GUS wskaźnik zieleni ogranicza się do uwzględnienia tylko kilku kategorii zieleni występującej na terenach miejskich. W zależności od struktury użytków, występujących w granicach administracyjnych, zwłaszcza przy wysokim udziale powierzchni lasów a także trwałych użytków zielonych, faktyczny udział obszarów zieleni mających znaczenie przyrodnicze, jak i społeczne, może być znacząco różny od oficjalnie podanych wartości.

W wystąpieniu zwrócono uwagę na problem istotnego zróżnicowania wielkości wskaźników udziału terenów zieleni, w zależności od metodyki ich szacowania, na przykładzie wybranych miast województwa pomorskiego. W niektórych przypadkach wartości wskaźników uzyskane przy użyciu odmiennej metodyki są diametralnie różne od podanych wg oficjalnej sprawozdawczości GUS. Uzyskane wyniki są przyczynkiem do dyskusji dotyczącej doboru, optymalizacji i stosowalności odpowiednich miar udziału obszarów zieleni w granicach administracyjnych miast. Jest to szczególnie istotne ze względu na przełożenie wartości statystycznych na działania programowe i strategiczne jednostek administracji samorządowej. Umiejętne zastosowanie zróżnicowanych wskaźników udziału obszarów zielonych w strukturze przestrzennej miast może być również pomocne w zdefiniowaniu pewnych problemów i konfliktów przestrzennych.

Bernadetta Zawilińska, dr
Katedra Gospodarki Regionalnej
Wydział Gospodarki i Administracji Publicznej
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Przyrodniczy obszar chroniony w lokalnym rozwoju gospodarczym

Słowa kluczowe: obszar chroniony, park narodowy, rozwój lokalny

Protected nature area in local economic development

Keywords: protected area, national park, local development

Polska znajduje się w czołówce państw na świecie pod względem udziału obszarów chronionych w ogólnej powierzchni kraju (32,5%) oraz areału terenów chronionych przypadających na jednego mieszkańca (2642m²). System, zróżnicowanych pod względem reżimu ochronnego obszarów, tworzą: parki narodowe, rezerwy przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, a także obszary Natura 2000. Ponadto część terenów jest chroniona na mocy porozumień międzynarodowych (np. rezerwy biosfery UNESCO).

Ustanowienie ochrony zawsze wiąże się z wprowadzeniem ograniczeń w użytkowaniu gospodarczym, przy czym ograniczenia te są różne w zależności od reżimu ochronnego i miejscowych uwarunkowań. Zważywszy, że w Polsce ok. 80% gmin posiada w swoich granicach obszary chronione, a w ¼ gmin zajmują one ponad połowę powierzchni, często dochodzi do sprzeczności między funkcjami ochrony przyrody i gospodarczymi. Konflikty te są szeroko omawiane w literaturze naukowej. Znacznie rzadziej przedstawiane są korzyści ekonomiczne powodowane funkcjonowaniem obszarów chronionych. Korzyści te prezentuje się obecnie głównie w aspekcie usług ekosystemów, przy czym beneficjentami tych usług są nie tylko miejscowe społeczności.

Szczególne znaczenie w lokalnym rozwoju gospodarczym mają parki narodowe. Badania w Babiogórskim Parku Narodowym ukazały, że Park jest ważnym podmiotem w lokalnej gospodarce – jest istotnym pracodawcą, płatnikiem podatków, nabywcą dóbr i usług, sprzedawcą surowca drzewnego. W latach 2010-2014 około połowy ogółu wydatków Parku (20,2 mln zł) trafiło do podmiotów gospodarczych i osób zamieszkałych na terenach trzech gmin, w których granicach leży BgPN. Roczne wydatki turystyczne netto osób odwiedzających Park na terenie tych gmin oszacowano na 16 mln zł. Największe korzyści związane z funkcjonowaniem BgPN czerpie gmina Zawoja.

Badania przeprowadzono w ramach projektu pt. „Park narodowy a gospodarka lokalna. Model relacji ekonomicznych na przykładzie Babiogórskiego Parku Narodowego”, sfinansowanego ze środków NCN (DEC-2011/01/D/HS4/05993).

Mieczysław Kozaczko, dr inż. arch.
Zakład Architektury Usługowej i Mieszaniowej
Instytut Architektury, Urbanistyki i Ochrony Dziedzictwa
Politechnika Poznańska

Efektywność komunikacyjna miasta zwartego

Słowa kluczowe: energochłonność komunikacji, zwartość miejskiej struktury

The Effectiveness of Transportation in Compact City

Key words: energy of transportation, city compactness

Towarzyszące rewolucji przemysłowej przegęszczenie miast wyzwoliło lawinę problemów społecznych i ekologicznych. Do instrumentarium urbanistyki czasów industrialnych wprowadzono więc metody „rozgęszczania tkanki”, a pokonywanie oporu przestrzeni miasta nowoczesnego stało się łatwe dzięki motoryzacji.

Rozproszenie struktury, niegdyś zaaplikowane miastu jako antidotum, dziś samo wywołuje ciężką cywilizacyjną chorobę. Oprócz strat transportowych, całkowity koszt zjawiska jest olbrzymi, poczynając od rozwlekłości miast pochłaniających coraz więcej terenów, na negatywnych skutkach w niemal każdej sferze życia *homo urbanus* kończąc. Miasto o tkance tradycyjnej – na przykład Barcelona – przeznaczają na transport 20 razy mniej energii niż nowoczesna Atlanta. Choć oba miasta zamieszkuje podobna liczba obywateli, to Atlanta jest pięciokrotnie większa od Barcelony. Atlantczyk w swoim mieście pokonuje samochodem ponad 20 tysięcy kilometrów rocznie, a statystyczny mieszkaniec zwartej Barcelony – mniej niż tysiąc. Co więcej, sanitarne korzyści w mieście rozproszonym są przesądem: pochodzące od komunikacji zanieczyszczenie środowiska jest w Atlantycie podobne jak w Barcelonie.

Nadmierny rozrost miast staje się problemem krytycznym.

Współczesne techniki obliczeniowe otwierają nowe horyzonty przed fundamentalnymi teoriami uchodzącymi dotychczas za „eleganckie, lecz nazbyt ogólne”. Obecnie weryfikacja hipotez dotyczących sił nadających miastu kształt jest stosunkowo łatwa. Techniki CAD pozwalają bowiem wyabstrahować mierzalne skutki działania tych sił i spojrzeć na nowo na procesy komunikacji. W przeciwieństwie do teorii opartych na analizach połączeń telekomunikacyjnych i przez to nie uwzględniających oporu przestrzeni, dziś można operować realnymi parametrami energetycznymi. Prezentowane tu narzędzie służy kontroli energochłonności miejskiego transportu już na etapie projektowym, pozwalając na utrzymanie balansu cech jakościowych i ilościowych w kształtowanej strukturze miasta zwartego.

Weronika Dragan, mgr
Katedra Geografii Ekonomicznej
Wydział Nauk o Ziemi
Uniwersytet Śląski

Stan zachowania dworców kolejowych i perspektywy zmiany ich funkcji jako szansy rozwoju dawnych osad granicznych

Słowa kluczowe: dworzec kolejowy, degradacja, polityka miejska, Sosnowiec Maczki, Nowe Skalmierzyce

The condition of the railway stations and perspectives of their functions changes as an opportunity for development of former border settlements

Key words: railway station, degradation, urban policy, Sosnowiec Maczki, Nowe Skalmierzyce

Oddziaływanie dworców kolejowych w Polsce na otaczającą przestrzeń oraz strukturę funkcjonalną organizmu miejskiego jest zróżnicowane. Przestrzeń ta na drodze ewolucji ulegała modyfikacjom wraz ze zmieniającą się pozycją transportu kolejowego w systemie komunikacyjnym kraju. Pierwotne znaczenie kolei było elitarne, a infrastruktura kolejowa, jak i przestrzenie wokół niej służyły obsłudze pasażera i spedycji towarów. Współcześnie kolej traci na znaczeniu, a infrastruktura podlega degradacji. Zarządcy infrastruktury kolejowej, jak i samorządy lokalne podejmują działania na rzecz odnowy i przystosowania tego typu obiektów do nowych warunków gospodarczych. Zmianom podlegają zarówno wnętrza dworców kolejowych celem maksymalizacji ich skomercjalizowania, jak i najbliższe otoczenie. Zmiana funkcji obiektów kolejowych z reguły odbywa się poprzez ograniczenie przestrzeni pasażera z rozszerzeniem jej dla konsumenta, jednakże dotyczy to głównie dworców o znacznym ruchu pasażerskim. Natomiast odrębną kwestią stanowią stacje obsługujące ruch lokalny, których rola jest marginalna, a niegdyś była znacząca – np. dawne graniczne osady kolejowe, których dworce stanowiły wówczas dominantę krajobrazową i pełniły ważną rolę gospodarczo-urbanistyczną. Przeważnie są to obiekty i układy przestrzenne, które zachowały dużą wartość historyczną, jednakże bardzo często brak jest pomysłu na takie ich zagospodarowanie, by stanowiły one składową samonapędzającego się procesu rozwojowego. Dlatego też współcześnie decydenci stają bardzo często przed pytaniem – burzyć, odnawiać, czy rewitalizować?

Celem referatu jest ukazanie przekształceń przestrzenno-funkcjonalnych granicznych dworców kolejowych oraz przestrzeni miejskiej z nimi związanej. Problematyka zostanie przedstawiona na przykładzie dawnych osad kolejowych: Sosnowca Maczek – cechujących się perspektywą rozwoju nowych funkcji oraz Nowych Skalmierzyc, gdzie spotykamy się z brakiem pomysłu wprowadzenia ośrodka na ponowną prosperitę.

ABSTRAKTY REFERATÓW SESJI III

**WSPÓŁCZESNE WYZWANIA DYDAKTYCZNE W GOSPODARCE
PRZESTRZENNEJ – NOWE SPECJALNOŚCI I KIERUNKI STUDIÓW**

Wioletta Kilar, dr; Tomasz Rachwał, dr
Zakład Przedsiębiorczości i Gospodarki Przestrzennej
Instytut Geografii
Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Wpływ badań absolwentów i interesariuszy zewnętrznych na zmiany w planach studiów na kierunku gospodarka przestrzenna

Kształcenie na poziomie akademickim odbywa się w oparciu o przygotowywane na uczelniach plany kształcenia, które wraz z upływem czasu, zdobywania ich ocen dokonywanych przez różne grupy interesariuszy oraz pod wpływem innych czynników są korygowane. Zmiany w planach studiów powinny zmierzać do ich doskonalenia i co istotne, są elementem procesu podnoszenia jakości kształcenia na każdym kierunku.

W zawiązku z powyższymi przesłankami, przedmiotem referatu będzie prezentacja zmian w planach studiów na kierunku gospodarka przestrzenna, na przykładzie doświadczeń na Uniwersytecie Pedagogicznym.

Zmierzać będziemy do wykazania jaki wpływ na zmiany w planach studiów miały opinie absolwentów tego kierunku oraz innych interesariuszy, ze szczególnym uwzględnieniem interesariuszy zewnętrznych, do których zaliczono przede wszystkim potencjalnych pracodawców i specjalistów w zakresie problematyki tego kierunku.

Karolina Listwan-Franczak, mgr; Arkadiusz Kołoś, dr

Zakład Rozwoju Regionalnego; Zakład Geografii Ludności, Osadnictwa i Rolnictwa

Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej

Uniwersytet Jagielloński

Prawo w gospodarce przestrzennej, czy gospodarka przestrzenna w prawie – casus prawny jako aktywizująca metoda nauczania zagadnień prawnych w planowaniu przestrzennym

Słowa kluczowe: dydaktyka, gospodarka przestrzenna, planowanie przestrzenne, studia

The law in spatial management, or spatial management in the law – legal case as the activating method of teaching legal issues in spatial planning

Key words: didactics, spatial management, spatial planning, studies

Doświadczenia ostatnich lat pokazują, iż kierunek studiów „gospodarka przestrzenna” na wyższych uczelniach staje się coraz bardziej popularny. Świadczy o tym, zarówno liczba studentów rekrutujących się na owe studia, jak i wzbogacanie oferty dydaktycznej uczelni wyższych o kierunek „gospodarka przestrzenna”. Studenci gospodarki przestrzennej, określają ten kierunek, jako ciekawy oraz rozwijający ich wiedzę w zakresie wielu dyscyplin naukowych. Jak słusznie podkreśla się, gospodarka przestrzenna to konglomerat i przedmiot zainteresowania wielu obszarów badawczych.

Jedną z dyscyplin naukowych, która wiąże się z gospodarką przestrzenną jest prawo. Autorzy w swym referacie podnoszą kwestię relacji gospodarka przestrzenna – prawo, kładąc nacisk na proces nauczania studentów gospodarki przestrzennej zagadnień prawnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Jednocześnie autorzy chcieliby podjąć dyskusję na temat nauczania zagadnień prawnych na kierunku gospodarka przestrzenna oraz zagadnień z zakresu praktyki planistycznej na kierunku prawo. Autorzy chcą tym samym podjąć próbę odpowiedzi na pytanie, czy jest możliwe zintegrowane nauczanie gospodarki przestrzennej, łączącej elementy teoretyczne (prawo) z praktyką planowania i zagospodarowania przestrzeni (gospodarka przestrzenna), czy też nauka ta musi przebiegać dwutorowo, na tych dwóch kierunkach studiów? W świetle tych rozważań głównym celem wystąpienia jest określenie roli *casusu prawnego* jako aktywizującej metody nauczania zagadnień prawnych w planowaniu przestrzennym. Autorzy chcą wykazać efekty zastosowania tej metody dydaktycznej na kierunku E-Gospodarka Przestrzenna na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Jagiellońskiego. Celem pobocznym jest odpowiedź na pytanie, czy metody dydaktyczne transponowane z kierunku prawo, mogą skutecznie podnosić efekty kształcenia na kierunku gospodarka przestrzenna i tym samym wpływać na tworzenie zintegrowanego systemu nauczania i rozwój kierunku studiów „gospodarka przestrzenna” na wyższych uczelniach.

Anna Styszyńska, prof. UG dr hab.; **Karolina Krośnicka, dr inż. arch.;**
Justyna Martyniuk-Pęczek, dr hab. inż. arch.
Katedra Urbanistyki i Planowania Regionalnego
Wydział Architektury
Politechnika Gdańska

**„Urbanistyka” i „Zintegrowane zarządzanie strefą przybrzeżną”
– nowe specjalności na Gospodarce Przestrzennej w Politechnice Gdańskiej**

Słowa kluczowe: studia 2 stopnia, treści programowe

**‘Urban planning’ and ‘Integrated coastal zone management’
– new specializations in Spatial Economy at Gdansk Technical University**

Key words: master studies, program content

Na 2 stopniu studiów na kierunku „Gospodarka Przestrzenna” na Wydziale Architektury Politechniki Gdańskiej od 2016 roku realizowane będą dwie specjalności: „Urbanistyka” i „Zintegrowane Zarządzanie Strefą Przybrzeżną”. Trzon programu studiów dla obu specjalności jest wspólny i stanowi go grupa przedmiotów obowiązkowych, określonych na podstawie dotychczasowych standardów kształcenia na tym kierunku.

Celem kształcenia na specjalności „Urbanistyka” jest przygotowanie absolwentów do realizacji zadań związanych z podejmowaniem procesów rozwoju lokalnego i regionalnego, w tym dotyczących planowania przestrzennego, projektowania urbanistycznego oraz rewitalizacji struktur miejskich. Przewiduje się między innymi realizację takich przedmiotów specjalistycznych jak: projektowanie urbanistyczne w kontekście uwarunkowań globalnych i regionalnych, kształtowanie polityki rozwoju miast i regionów, kształtowanie struktur przestrzennych oraz projektowanie ekologiczne miast i regionów.

Celem kształcenia na specjalności „Zintegrowane Zarządzanie Strefą Przybrzeżną” jest przygotowanie absolwentów do podejmowania zadań związanych z kształtowaniem styku lądu i morza, w tym dotyczących „planowania na morzu”, kształtowania struktur portowo-przemysłowych, związanych z gospodarką morską oraz z ochroną ekosystemów na styku lądu i wody. W ramach procesu kształcenia przewiduje się realizację treści programowych takich jak: ochrona i kształtowanie środowiska strefy przybrzeżnej, elementy nautyki, gospodarka w strefie przybrzeżnej, formy wykorzystania strefy przybrzeżnej, konflikty funkcjonalne i przestrzenne w eksploatacji i wykorzystaniu strefy przybrzeżnej, zarządzanie obszarami i infrastrukturą przybrzeżną, planowanie przestrzenne obszarów morskich, współzależność rozwoju portu i miasta portowego, planowanie przestrzenne obszarów portowych, projektowanie wybranych terminali portowych, zintegrowane zarządzanie obszarami przybrzeżnymi.

Agnieszka Rzeńca, dr

Katedra Gospodarki Regionalnej i Środowiska

Instytut Gospodarki Przestrzennej

Uniwersytet Łódzki

Studia miejskie – wyzwania dla kształcenia

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój miast, kształcenie, Studia miejskie, Gospodarka Przestrzenna

Urban studies – challenges for education

Key words: sustainable urban development, education, Urban studies, Spatial Economy

Efektywne i skuteczne zarządzanie rozwojem miasta wymaga interdyscyplinarnego podejścia oraz umiejętności zintegrowanego widzenia problemów rozwoju. Nadto, w Unii Europejskiej i Polsce toczy się obecnie dyskusja na temat konieczności uznania polityki miejskiej za jedną z kluczowych polityk publicznych, co pozwala prognozować w niedalekiej przyszłości rosnący popyt na specjalistów w tej dziedzinie – zatrudnianych zarówno w sektorze publicznym (przede wszystkim w samorządach miejskich), jak i prywatnym (m.in. w firmach doradczych, firmach z zakresu ochrony środowiska, czy obsługi nieruchomości), oraz w organizacjach pozarządowych (determinujących tzw. „ruchy miejskie”). Pojawiają się zatem pytanie czy szkoły wyższe kształcą specjalistów w tym zakresie? Czy w programach kształcenia na kierunku Gospodarka Przestrzenna obecne są treści dotyczące miast? Artykuł podejmuje powyższe tematy i ma charakter dyskusji na temat zasadności i przyszłości rozwoju studiów miejskich w Polsce.

**Dariusz Korpetta, dr inż.*; Olga Kowalska, mgr inż.*;
Bolesław Porter, prof. SGGW dr hab.****

*Katedra Urządzania Lasu, Geomatyki i Ekonomiki Leśnictwa

**Katedra Użytkowania Lasu

Wydział Leśny

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Rola studenckiego ruchu naukowego w procesie kształcenia

Słowa kluczowe: proces kształcenia, studencki ruch naukowy

The role of the student scientific movement in education

Key words: learning process , student scientific movement

Rozwijające się społeczeństwo informacyjne stawia przed młodymi ludźmi nowe wyzwania, których podjęcie jest konieczne w celu prawidłowego funkcjonowania w szybko ewoluującym świecie. Realizacja tych wyzwań wymaga odpowiednich kompetencji do efektywnego organizowania i planowania autoedukacji. W obliczu współczesnych wymagań rynku pracy, niewystarczające może wydawać się realizowanie tylko i wyłącznie podstawowego programu studiów – jest to powód podejmowania przez studentów dodatkowych działań ukierunkowanych na samokształcenie, do których zaliczyć można działalność w kole naukowym. Członkowie kół naukowych z założenia chcą poszerzać formalnie założone efekty kształcenia. Jak wskazuje Gulanowski, to w działalności w kołach naukowych studenci wskazują szansę na powrót do tradycyjnego modelu uniwersytetu według Humboldta¹. Studencki ruch naukowy stwarza możliwości rozwoju naukowego studentów, wzbogaconego o rozwój kompetencji miękkich oraz przygotowuje ich do korzystania z przyswajanej wiedzy i nabywanych umiejętności zarówno w pracy zawodowej, jak też w innych obszarach aktywności społecznej. Dlatego też ważnym elementem procesu kształtowania sylwety absolwenta kierunku gospodarka przestrzenna w SGGW w Warszawie wydaje się być Studenckie Koło Naukowe Gospodarki Przestrzennej (SKNGP). Świadczą o tym zarówno przeprowadzone badania, jak i przegląd działalności Koła oraz formalne możliwości funkcjonowania studenckiego ruchu naukowego w SGGW.

¹ Gulanowski J, *Problemy młodej polskiej nauki według członków kół naukowych*, [w]: Czerepaniak – Walczak M. (red.), *Fabryka dyplomów czy universitas?*, str. 198-226, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków, 2013 r., str. 223.

Przemysław Ciesiółka, dr inż.*;

Maciej Głowczyński, Adam Wronkowski**, Małgorzata Donderowicz****

* Zakład Polityki Regionalnej i Integracji Europejskiej

** Akademyckie Koło Naukowe Gospodarki Przestrzennej

Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Działalność Akademickiego Koła Naukowego Gospodarki Przestrzennej na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Słowa kluczowe: koło naukowe, gospodarka przestrzenna, organizacja studencka

The activities of the Academic Scientific Circle of Spatial Management at the Adam Mickiewicz University in Poznan

Key words: scientific circle, spatial management, student organization

Akademyckie Koło Naukowe Gospodarki Przestrzennej przy Instytucie Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM w Poznaniu od ponad dziesięciu lat prowadzi działalność naukową, projektową i szkoleniową. Zrzesza studentów studiów licencjackich, inżynierskich i magisterskich studiujących na kierunku gospodarka przestrzenna. Łączy osoby, których pasją jest kształtowanie przestrzeni miast i wsi zgodnie z ideami ładu przestrzennego i zrównoważonego rozwoju. W okresie działalności AKNGP jego członkowie uczestniczyli w kilkudziesięciu konferencjach naukowych, na których wygłaszali referaty i prezentowali postery naukowe. Wykonywali koncepcje zagospodarowania przestrzennego w skali regionalnej i lokalnej na zlecenie uczelni wyższych, samorządów, rad osiedlowych i wspólnot mieszkaniowych, a także startowali w konkursach urbanistycznych i architektonicznych. Organizowali warsztaty i szkolenia dla studentów oraz uczniów szkół i przedszkoli. Intensywnie angażowali się w działalność organizacyjną Wydziału i Instytutu, biorąc udział w przygotowaniu konferencji naukowych, drzwi otwartych i festiwali naukowych. Doświadczenia naukowe, organizacyjne i praktyczne wyniesione z działalności w kole naukowym dla wielu członków okazały się niezwykle przydatne w ich dalszej karierze zawodowej. Kilku z nich zostało pracownikami naukowymi na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu i Uniwersytecie Szczecińskim. Pozostali prowadzą swoje własne pracownie urbanistyczne i biura nieruchomości, a także pracują w administracji publicznej na szczeblu regionalnym i lokalnym. Wszyscy dobrze wspominają działalność w AKNGP jako ważny okres w ich życiu. W najbliższej przyszłości planowane jest zintensyfikowanie aktywności naukowej członków koła poza granicami Polski, a także dalsze rozwijanie zainicjowanych w ostatnich latach projektów, które spotkały się z bardzo dobrym odbiorem społecznym, tj. Poznańskiej Mapy Barrier i Poznańskiej Akademii Przestrzeni.

ABSTRAKTY POSTERÓW

SESJA A

**Gospodarka przestrzenna – współczesne problemy badawcze
i wyzwania praktyki**

Bartosz Wojtyra, mgr

Zakład Gospodarki Żywnościowej i Wsi

Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Strategiczne Rezerwy Inwestycyjne jako innowacyjny element studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Słowa kluczowe: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, strategiczne rezerwy inwestycyjne, tereny strategicznych rezerw dla zabudowy zorganizowanej

Strategic investment reserves as an innovative element of Study of the Conditions and Directions of the Spatial Management of a Commune

Key words: Study of the Conditions and Directions of the Spatial Management of a Commune, strategic investment reserves, strategic reserve sites for organized development

Strategiczne Rezerwy Inwestycyjne (SRI) oraz tereny Strategicznych Rezerw dla Zabudowy Zorganizowanej (SRZZ) to innowacyjne podejście do tworzenia dokumentu Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i zarządzania zasobami lokalnymi, dzięki któremu zachowane zostają, na etapie tworzenia polityki przestrzennej, do dyspozycji gminy obszary mające dla rozwoju przestrzennego znaczenie kluczowe, a na których planowanie przestrzenne może mieć znaczący wpływ na życie społeczno-gospodarcze danej jednostki samorządu terytorialnego.

Decyzja rozwoju jest w tym przypadku skutkiem postanowienia podejmowanego przez radę gminy w chwili realizacji procedury miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego z zastrzeżeniem, że w wybranych przypadkach decyzja ta podyktowana jest wyborem najbardziej optymalnego sposobu zagospodarowania, ujawniającego się w trakcie funkcjonowania Studium. Tereny SRI i SRZZ mają za zadanie zapewnić gminie maksymalizację potencjału rozwojowego poprzez intensywne wykorzystanie terenów cennych pozostających niezagospodarowanymi (lub zagospodarowywanymi w sposób niewspierający rozwoju), dla których optymalnym rozwiązaniem jest zachowanie możliwości podjęcia ostatecznej decyzji o kierunku i kształcie zagospodarowania wynikającej z diagnozy aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej w przyszłości.

Teren SRI oraz tereny SRZZ to element Studium będący wynikiem podejścia *ex ante* i strategicznego planowania przestrzennego. W pracy podjęto próbę przedstawienia studium przypadku zastosowania tego rozwiązania w istniejącym, uchwalonym dokumencie planistycznym, a także implikacje takiego podejścia, w tym generowane dzięki niemu korzystne scenariusze przestrzenne, a także jego znaczenie w kontekście zmian w planowaniu przestrzennym wywołanych ustawą o rewitalizacji.

Bartosz Labuhn, inż.; Gabriela Rembarz, dr inż. arch.

Katedra Urbanistyki i Planowania Regionalnego

Wydział Architektury

Politechnika Gdańska

Kwaterna do wynajęcia. Przemiany struktur przestrzennych miejscowości turystycznych położonych nad Zatoką Pucką – studium przypadku

Słowa kluczowe: przestrzeń miejska, rozwój turystyki, infrastruktura turystyczna, baza noclegowa

Lodging for rent. Transformation of spatial structures in tourist towns located on Bay of Puck – case study

Key words: urban space, tourism development, tourist infrastructure, holiday accommodation

Praca przedstawia złożoną problematykę kształtowania infrastruktury turystycznej na obszarze nadmorskim. W kompleksowej analizie ukazano warunki rozwoju turystyki na obszarze województwa pomorskiego, ze szczególnym uwzględnieniem miejscowości nad Zatoką Pucką. Ośrodki takie jak Władysławowo, Jastarnia oraz Hel wykazują się niezwykle atrakcyjnością ze względu na unikatowe, nadmorskie położenie. Co za tym idzie, są one tłumnie odwiedzane przez dziesiątki tysięcy urlopowiczów z kraju i zagranicy.

W studium przypadku przedstawiono problem przestrzeni polskich miejscowości nadmorskich, która od kilkunastu lat jest zdominowana przez wolnorynkową gospodarkę na tym terenie. Ma to negatywny wpływ na jakość oraz odbiór przestrzeni publicznej przez użytkownika. Miejsca te po krótko można scharakteryzować jako chaotyczne i nieprzyjazne ze względu na liczne dysharmonizujące elementy stałego i tymczasowego zagospodarowania terenu. Próżno szukać lokalnych elementów w kształtowaniu małej architektury, której prowizoryczność i brak spójności zabija genius loci poszczególnych miejscowości.

Niestety powyższe, krytyczne obserwacje odnoszą się również do architektury obiektów oferujących kwatery do wynajęcia, które stanowią istotną część zabudowy w omawianych gminach. Opracowanie wskazuje na preferencje turystów co do wyboru formy miejsca zamieszkania tymczasowego na czas wypoczynku oraz autorską analizę zmian jakie następowały w ewolucji obiektów noclegowych od dwudziestolecia międzywojennego do czasów współczesnych. Wyniki badań prowadzą do konkluzji, iż w krajo-brazie letniska nadmorskiego nie dominują już tradycyjne chaty rybackie, czy domy kuracyjne, są one zapomnianymi archetypami współczesnych przeskalowanych i niskiej jakości pensjonatów oraz budynków hotelarskich ukierunkowanych na maksymalizację zysku.

Magdalena Szczepańska, dr inż.; Barbara Maćkiewicz, dr; Anna Dziewiatowska
Zakład Gospodarki Żywnościowej i Wsi
Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Tereny zieleni a ceny nieruchomości mieszkaniowych w Poznaniu

Słowa kluczowe: tereny zieleni, ceny nieruchomości, rynek nieruchomości, Poznań

Green areas and housing prices in Poznań

Key words: green areas, housing prices, real estate market, Poznań

Dostępne na rynku oferty i reklamy nieruchomości, bardzo często wykorzystują walory środowiska przyrodniczego, a szczególnie tereny zieleni, w promocji realizowanych inwestycji. Działania marketingowe deweloperów prowadzone w tym zakresie zakładają istnienie, skądinąd potwierzonego, związku pomiędzy atrakcyjnością nieruchomości, a bliskością terenów zieleni w jej otoczeniu. Sąsiedztwo rozległych terenów zieleni poprawia warunki mikroklimatyczne, kreuje miejsca aktywnego i biernego wypoczynku, wpływa na estetykę otoczenia, decydując tym samym o atrakcyjności danej lokalizacji. Niemniej jednak, nasuwa się pytanie o faktyczny charakter tej zależności, na lokalnym rynku nieruchomości. Należy również zauważyć, że wpływ terenów zieleni, na atrakcyjność, a tym samym wartość i cenę nieruchomości jest różny, zarówno dla poszczególnych rodzajów nieruchomości tj. usługowych, mieszkaniowych czy produkcyjnych, jak i terenów zieleni (urządzonej, nieurządzonej). W opracowaniu podejmuje się próbę określenia oddziaływania terenów zieleni na poznański rynek nieruchomości mieszkaniowych. W tym celu przeprowadzono badanie ankietowe wśród poszukujących nowego lokum klientów biur pośrednictwa w obrocie nieruchomościami, a następnie szczegółowej analizie poddano wpływ rozległego terenu zieleni urządzonej, jakim jest Park Cytadela w Poznaniu, na ceny ofertowe nieruchomości mieszkaniowych zlokalizowanych w jego otoczeniu. W badaniu posłużono się założeniami zaproponowanymi przez J.L. Cromptona tj. wytyczono trzy strefy oddziaływania parku na rynek nieruchomości.

Iga Solecka, mgr inż. arch. kraj.; Beata Raszka, prof. dr hab.; Piotr Krajewski, dr inż.
Katedra Gospodarki Przestrzennej
Wydział Inżynierii Kształtowania Środowiska i Geodezji
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu

Polityka przestrzenna gminy Popielów w kontekście jakości krajobrazu

Słowa kluczowe: polityka przestrzenna, krajobraz, charakter krajobrazu, krajobraz priorytetowy, jednostki krajobrazowe

Land policy in the municipality of Popielów in the context of landscape quality

Key words: land policy, landscape, landscape character, priority landscape, landscape units

Zadania wynikające z ratyfikowania przez Polskę Europejskiej Konwencji Krajobrazowej w 2004 r. zobowiązują nasz kraj do zidentyfikowania krajobrazów na całym jego terytorium, przeanalizowania ich charakterystyk oraz przekształcających sił i presji, odnotowania zmian, a także dokonania oceny zidentyfikowanych krajobrazów, z uwzględnieniem przypisywanym im przez strony i ludność szczególnych wartości. W związku z realizacją tych zadań trwają prace nad oceną krajobrazu na poziomie województwa. Jednak audyt krajobrazowy stanowi jedynie nakaz formalny. Jednak na poziomie gmin brak narzędzi naukowych i zarządczych, pozwalających na wartościowanie, wyznaczenie granic oraz prowadzenie polityk przestrzennych (ochrona, kształtowanie, użytkowanie) wobec krajobrazów priorytetowych. Niniejsze badania mają na celu ocenę dotychczasowej polityki przestrzennej gminy wobec potrzeby ochrony wartości krajobrazowych. Jako obszar badawczy przyjęto teren gminy Popielów w województwie opolskim. W ramach prac 1. Wyróżniono jednostki krajobrazowe zgodnie z typologią krajobrazów Polski (Chmielewski, Myga-Piątek, Solon, 2015), 2. Dokonano ich waloryzacji (zastosowano trzy kryteria waloryzacyjne: wartość przyrodnicza, wartość kulturowa, reprezentatywność). 3. Uzyskaną mapę krajobrazów priorytetowych gminy Popielów nałożono na planszę kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Popielów. 4. Oceniono spójność polityki gminy z podejściem krajobrazowym i wskazano zagrożenia dla krajobrazów priorytetowych.

Wszystkie analizy zostały wykonane w skali 1: 10.000, przy pomocy programu ArcGIS.

Paweł Franczak, mgr*; **Karolina Listwan-Franczak, mgr****; **Jarosław Działek, dr****;
Wojciech Biernacki, dr***

* Zakład Hydrologii, ** Zakład Rozwoju Regionalnego
Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej

Uniwersytet Jagielloński

*** Wydział Turystyki i Rekreacji

Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie

Planowanie przestrzennej na obszarach zagrożonych powodziowo na terenach górskich

Słowa kluczowe: powódź, ryzyko powodziowe, planowanie przestrzenne, mapy zagrożenia powodziowego, mapy ryzyka powodziowego

Spatial planning in floodplains in mountainous areas

Key words: flood, flood risk, spatial planning, flood hazard maps, flood risk maps

Powodzie zaliczają się do grona klęsk żywiołowych wyrządzających największe straty materialne w Polsce. Zdarzenia te w głównej mierze identyfikowane są z powodziami występującymi na dużych rzekach, gdzie przerwanie wałów przeciwpowodziowych powoduje zalanie całych den dolin. Jednak bardzo często duże straty wyrządzone są lokalnie przez powodzie występujące w małych zlewniach górskich. Odnotowywane wówczas szkody bywają bardzo duże. Powstałe straty są w dużej mierze związane z niewłaściwym planowaniem przestrzennym prowadzonym na obszarach zagrożonych wystąpieniem powodzi. Wyznaczenie stref zagrożonych powodziami w małych zlewniach górskich jest jednak utrudnione ponieważ występujące tam powodzie często osiągają rozmiary o bardzo małym prawdopodobieństwie wystąpienia. Wyznaczone w dokumentach planistycznych strefy zagrożenia powodziowego często są zbyt wąskie bądź w ogóle ich brak.

Celem badań było rozpoznanie zagrożeń, wynikających z niewłaściwego zagospodarowania przestrzennego obszarów zalewowych w zlewniach różnego rzędu. Podjęto próbę oceny zgodności stref zagrożonych powodziowo wyznaczonych w dokumentach planistycznych z zasięgiem wód powodziowych obserwowanym podczas powodzi, które wystąpiły w ciągu ostatnich lat. Badania zostały przeprowadzone w miejscowościach położonych w zlewniach górskich o różnej powierzchni. Badane zlewnie zostały również dobrane ze względu na stopień ich urbanizacji oraz typ powodzi. Badania przeprowadzono w następujących obszarach badawczych (w nawiasach nazwy cieków): Maków Podhalański (Księży Potok), Zawoja (Rybny Potok), Bogatynia (Miedzianka), Kasinka Mała (Kasinianka), Odrzychowice Kłodzkie (Biała Łądecka), Budzów (Paleczka), Tuchów (Biała Dunajcowa), Wojcieszów (Kaczawa), Czarna (Czarnianka), Stryszów (Stryszówka), Skawica (Skawica Sołtysia), Krosnowice (Nysa Kłodzka).

Magdalena Wdowicka, dr; Bogusz Modrzewski, dr inż. arch.

Zakład Planowania Przestrzennego

Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Odcinać czy łączyć – konflikty przestrzenne koncepcji Północno-Wschodniej Obwodnicy Aglomeracji Poznańskiej

Słowa kluczowe: obwodnica, aglomeracja poznańska, planowanie przestrzenne, klinowy system zieleni, układy komunikacyjne

Amputate or Connect - Spatial Conflicts of North-East Poznań Agglomeration Ring Road Concept

Key Words: ring road, Poznań agglomeration, spatial planning, green wedge system, transportation systems

Planowana obecnie Północno-Wschodnia Obwodnica Aglomeracji Poznańskiej ma połączyć istniejący wokół Poznania układ komunikacyjny dróg ekspresowych S11 (obwodnica zachodnia) i S5 (obwodnica wschodnia) oraz autostradę A2 (która przebiega przez południową część miasta) „domykając” wizualnie ring wokół miasta. Północno-wschodni odcinek obwodnicy poprowadzony będzie przez tereny kilku gmin aglomeracji poznańskiej: Suchego Lasu, Czerwonaka, Swarzędza, Pobiedzisk, Kostrzyna, Kleszczewa oraz miasto Poznań, a także przez cenne tereny przyrodnicze, w tym Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka.

Przyjęte założenia planistyczne wykazują znaczną rozbieżność ze współczesną myślą i praktyką planistyczną oraz brak wielowymiarowego uzasadnienia realizacji inwestycji w proponowanej skali. Zakładać ona powinna przede wszystkim doskonałą znajomość lokalnych uwarunkowań przyrodniczych i kulturowych, wyprowadzenie ruchu tranzytowego (jeśli taki istnieje) poza obszary zabudowy mieszkaniowej, modernizację i urozmaicenie połączeń sieci dróg lokalnych oraz ewentualną aktywizację gospodarczą terenów zlokalizowanych wzdłuż planowanego układu transportowego. Tymczasem procedowane „studium korytarzowe” wskazuje na przebieg obwodnicy projektowany wprost przez wiele istniejących już miejscowości oraz nowych osiedli strefy podmiejskiej Poznania, a także przez prawnie chronione i cenne przyrodniczo obszary (w tym Natura 2000). Spowoduje to zarówno nieodwracalne zniszczenia w ciągłości istniejących struktur funkcjonalnych środowiska przyrodniczego (ważnych także, a może zwłaszcza dla samego miasta Poznania), dezintegrację podmiejskich układów osadniczych (i społeczności lokalnych) oraz przerwanie i zniszczenie wielu popularnych szlaków o charakterze pieszym i rowerowym, wiążących tereny Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka oraz aglomerację poznańską, równie istotnych we współczesnym zrównoważonym i wieloaspektowym paradygmacie projektowym jak układ ruchu samochodowego.

Celem niniejszego artykułu jest ocena przebiegu projektowanej Północno-Wschodniej Obwodnicy Aglomeracji Poznańskiej pod kątem zasad planowania przestrzennego, w tym układu przestrzennego oraz zrównoważonego rozwoju. Szczególną uwagę zwrócono na występujące kolizje planowanej obwodnicy z systemem osadniczym, przyrodniczym oraz istniejącym układem komunikacyjnym aglomeracji poznańskiej. W pracy podjęto także próbę opracowania alternatywnych wariantów przebiegu północno-wschodniego odcinka obwodnicy aglomeracji poznańskiej, które mają na celu ograniczenie zarówno ingerencji w system przyrody, jak i kolizji z zabudową mieszkaniową.

Wojciech Dyba, dr inż.

Zakład Polityki Regionalnej i Integracji Europejskiej
Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Relacje łączące Kępno z Poznaniem, Kaliszem i Wrocławiem w kontekście aktualnego i dyskutowanego podziału administracyjnego kraju

Słowa kluczowe: Kępno, ciężenia społeczno-gospodarcze, podział administracyjny kraju, „województwo środkowopolskie”

Relations of Kępno with Poznań, Kalisz and Wrocław in the context of the current and the discussed administrative division of Poland

Key words: Kępno, socio-economic relations, administrative division of Poland, “Central-Poland voivodeship”

Poster prezentuje wyniki badań przeprowadzonych w Kępnie na przełomie sierpnia i września 2016 r. przez studentów I roku gospodarki przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Studenci przebywali tam na przewidzianych programem studiów, tygodniowych ćwiczeniach terenowych, które umożliwiają studentom poznanie praktycznych problemów i wyzwań gospodarki przestrzennej w Polsce: związanych z gospodarowaniem przestrzenią i gospodarowaniem w przestrzeni. W ich trakcie możliwe jest również prowadzenie badań terenowych istotnych z punktu widzenia polityki przestrzennej na różnych szczeblach terytorialnych.

Kępno to miasto i gmina położone na Nizinie Południowowielkopolskiej, historycznie silnie związane z Poznaniem i Kaliszem. W wyniku reformy administracyjnej z 1998 r., od 1 stycznia 1999 r. Kępno jest częścią województwa wielkopolskiego ze stolicą w Poznaniu. Jednakże ze względu na bliską odległość, o połowę mniejszą niż do Poznania, miasto od lat wykazuje również związki ze stolicą województwa dolnośląskiego, Wrocławiem.

Celem badań była analiza i ocena społecznych i gospodarczych relacji łączących Kępno z trzema tytułowymi miastami: Poznaniem, Kaliszem i Wrocławiem. Badania przeprowadzono na kilku płaszczyznach, z perspektywy kępnian: połączeń komunikacji publicznej i dojazdów do pracy oraz na studia, powiązań w zakresie korzystania z usług w w/w miastach, a także preferencji mieszkańców oraz władz gminy i powiatu co do przynależności administracyjnej. Wykorzystano zarówno dane wtórne (internet, GUS), jak i pierwotne – odpowiedzi z ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców i władz lokalnych w Kępnie. Uzyskane wyniki mogą mieć znaczenie praktyczne – w kontekście dyskutowanego ostatnio w mediach pomysłu utworzenia województwa środkowopolskiego. Miałoby ono mieć kształt zbliżony do istniejącego w latach 1975-1998 województwa kaliskiego ze stolicą w Kaliszu, a gmina Kępno i powiat kępiński byłyby wówczas jego częścią.

Przemysław Ciesiołka, dr inż.; Sylwia Staszewska, prof. UAM dr hab.

Institut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej

Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych

Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu

Współpraca IGSEiGP UAM z sektorem publicznym w zakresie rewitalizacji miast i odnowy wsi

Słowa kluczowe: rewitalizacja, odnowa wsi, sektor publiczny, wsparcie eksperckie

Cooperation of IGSEiGP UAM with the public sector in the field of urban regeneration and rural renewal

Key words : urban regeneration, rural renewal , public sector, expert support

Rewitalizacja nabiera obecnie nowego znaczenia w zarządzaniu rozwojem lokalnym zarówno w miastach, jak i na terenach wiejskich. Uchwalenie ustawy o rewitalizacji oraz nowe możliwości finansowe wynikające z krajowej i europejskiej polityki rozwoju stanowią podstawę rozwoju dla obszarów zdegradowanych, problemowych i dysfunkcyjnych. W rezultacie pojawiła się realna szansa dla samorządów lokalnych na zapoczątkowanie procesów odnowy obszarów wymagających zmian. Jednocześnie obserwowany jest niedobór ekspertów z zakresu geografii, urbanistyki, planowania przestrzennego, architektury, socjologii, prawa, zarządzania oraz systemów informacji przestrzennej, którzy wsparliby samorzady w prowadzeniu polityki rewitalizacyjnej. Z tego względu pracownicy Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej w ostatnim czasie włączyli się w szereg działań, zmierzających do właściwego zaprogramowania i zaplanowania czynności naprawczych przestrzeni miast i wsi. Nawiązano współpracę z Urzędem Miasta Poznania, urzędami marszałkowskimi województwa kujawsko-pomorskiego, lubuskiego i wielkopolskiego oraz z wieloma samorządami lokalnymi, np. w Lublinie, Rzeszowie, Wrocławiu, Koszalinie, Ostrowie Wielkopolskim, Siedlcach, Legnicy, Ciechanowie, Kaliszu, Lwówku, Rakoniewicach, Chojnicach, Człuchowie i Lubniewicach. Efektem tej współpracy są między innymi: opracowanie „Rewitalizacja miast województwa wielkopolskiego” (dla Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego), opracowania w ramach Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego, programy rewitalizacji oraz liczne dokumenty strategiczne i rewitalizacyjne wykonane na zlecenie wymienionych powyżej samorządów.

Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej podejmuje współpracę i realizuje zadania w zakresie kształtowania i odnowy wsi. Inicjuje lub współtworzy projekty z Krajową Siecią Obszarów Wiejskich, Fundacją Programów Pomocy dla Rolnictwa, Fundacją na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa. Współdziała także z Polską Siecią Odnowy i Rozwoju Wsi, oraz z Komisją Obszarów Wiejskich Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Pracownicy Instytutu realizują projekty, prowadzą szkolenia, wykonują ekspertyzy w ramach kooperacji z władzami 50 gmin miejsko-wiejskich i wiejskich województw: pomorskiego, kujawsko-pomorskiego, podkarpackiego, śląskiego, opolskiego, dolnośląskiego, lubuskiego i wielkopolskiego. Wykonują oni zadania na zlecenie Departamentu Rolnictwa i Rozwoju Wsi Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego oraz Departamentu Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego. Pracownicy IGSEiGP biorą również udział w projektach finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: *Europa inwestująca w obszary wiejskie* jako koordynatorzy lub współrealizatorzy oraz w konferencjach zarządzanych przez Instytucję Zarządzającą PROW 2014-2020 - Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi pełniąc rolę ekspercką lub doradcą.

Barbara Maćkiewicz, dr*; **Emilia Bogacka, dr**;** **Paulina Sompolińska**

* Zakład Gospodarki Żywnościowej i Wsi

* Zakład Gospodarki Przestrzennej

Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Hostele w przestrzeni Poznania

Słowa kluczowe: miejsce noclegowe, hostel, backpacking, Poznań

Hostels in the area of Poznań

Key words: accommodation, hostel, backpacking, Poznań

W ostatnich latach znacząco rozwinęła się w Polsce nowa forma obiektów hotelarskich, a mianowicie hosteli, które pełnią rolę miejsc noclegowych dla młodych, podróżujących osób, którym zależy przede wszystkim na zaoszczędzeniu pieniędzy. Celem opracowania jest przedstawienie charakterystyki poznańskich hosteli oraz dokonanie oceny ich funkcjonowania w opinii osób odwiedzających. Zakres pracy obejmuje wszystkie hostele położone w granicach administracyjnych Poznania, czyli 41 hosteli. Najwięcej obiektów powstało w latach 2011-12 ze względu na rozgrywane w Poznaniu mecze w ramach EURO 2012. Zdecydowana większość hosteli posiada atrakcyjną lokalizację w przestrzeni Poznania: na Starym Mieście, ale także w dwóch historycznych dzielnicach miasta – Jeźyczach oraz Łazarzu. W pracy dokonano analizy: liczby dostępnych pokoi i miejsc noclegowych, dostępnej oferty usług dodatkowych takich jak śniadania i parking samochodowy dla klientów, a także porównano ceny za miejsce w pokoju wieloosobowym oraz pokój dwuosobowy z uwzględnieniem podziału na dni robocze oraz weekendy. W opracowaniu przedstawiono również przykładowe fasady analizowanych obiektów, dokonując jednocześnie próby oceny ich dopasowania do istniejącej zabudowy. Zwrócono także szczególną uwagę na nawiązujące do regionu lub tradycji nazwy hosteli. Ocena funkcjonowania hosteli dokonana przez odwiedzających zawiera odpowiedzi respondentów na pytania o zadowolenie ze standardu hostelu, opinie dotyczące: wyglądu, urządzenia, świadczonych usług, dojazdu. Odwiedzających poznańskie hostele zapytano również o czynniki decydujące o wyborze obiektu, źródło informacji o hostelu oraz cel przyjazdu do Poznania.

Emilia Bogacka, dr; Igor Kopacki

Zakład Gospodarki Przestrzennej

Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Charakterystyka i dostępność komunikacyjna wybranych akademickich hal sportowych w Poznaniu

Słowa kluczowe: akademicka hala sportowa, dostępność komunikacyjna, obiekt sportowy, sport, Poznań

Characteristics and transport accessibility of selected academic sports halls in Poznań

Key words: academic sports hall, transport accessibility, sports facility, sport, Poznań

W przestrzeni Poznania, miasta akademickiego, bardzo ważne miejsce zajmują obiekty sportowe przynależące do uczelni oraz domy studenckie. Opracowanie ma na celu przedstawienie charakterystyki i dostępności komunikacyjnej wybranych akademickich hal sportowych w Poznaniu. W pracy poruszono następujące zagadnienia dotyczące analizowanych obiektów: wykorzystanie, funkcjonalność, dostępność komunikacyjną z najważniejszych węzłów transportowych oraz z domów studenckich. Badaniem objęto cztery największe i najbardziej nowoczesne obiekty sportowe tego typu zlokalizowane w Poznaniu, a mianowicie: Halę Dydaktyczno-Sportową Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, Centrum Sportu Politechniki Poznańskiej, Halę sportową Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu oraz Centrum Kultury Fizycznej Uniwersytetu Przyrodniczego. W pracy przedstawiono najważniejsze informacje związane z halami: położenie, parametry techniczne oraz funkcjonalność. Badanie dostępności komunikacyjnej wybranych akademickich hal sportowych oparto na danych uzyskanych z portalu jakdojade.pl, aplikacji mobilnej pozwalającej na zaplanowanie podróży komunikacją miejską. Na tej podstawie w pracy przeprowadzono analizy: dostępności komunikacyjnej hal z ważniejszymi węzłami transportowymi oraz podróży z domów studenckich do hal sportowych. Przy wykorzystaniu metody rangowania w podsumowaniu opracowania dokonano porównania analizowanych obiektów. Najlepiej wyposażonymi halami są: Centrum Sportu Politechniki Poznańskiej oraz Hala sportowa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Najlepsza dostępność komunikacyjna cechuje Halę sportową Akademii Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu. Studenci Politechniki Poznańskiej posiadają najlepszy dostęp do hali z domów studenckich.

Emilia Bogacka, dr*; **Anna Siniecka, mgr inż. arch.****

* Zakład Gospodarki Przestrzennej

** Zakład Systemów Osadniczych i Organizacji Terytorialnej

Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Graffiti jako przejaw działalności kibiców w przestrzeni miejskiej. Przykład Poznania

Słowa kluczowe: graffiti, kibice, Fyrtel Północ, Poznań

Graffiti as a sign of supporters activity in the urban area. The example of Poznań

Key words: graffiti, supporters, Fyrtel Północ, Poznań

Wspólne kibicowanie tworzy świadomość przynależności do pewnej wspólnoty i otwiera możliwości identyfikacji z nią. Kibice sportowi stanowią społeczność o silnych więzach, ustalonych wewnętrznych zasadach i etyce działania. W szczególności dotyczy to sympatyków piłki nożnej, którzy stanowią charakterystyczną i rozpoznawalną subkulturę, zdecydowanie wyróżniającą się ubiorem oraz formami ekspresji. Umacniają oni swoją tożsamość nosząc określone barwy, czyli koszulki i szaliki, a także eksponując charakterystyczne klubowe symbole w przestrzeni miasta, tym samym świadomie deklarując jedność i przynależność. Umieszczanie na murach napisów, czyli graffiti, związanych z klubem, służy przede wszystkim „zaznaczeniu” swojego terytorium przez grupy kibiców. Praca dotyczy graffiti jako przejawu działalności kibiców w przestrzeni miejskiej na przykładzie Poznania. W mieście funkcjonuje jeden z najbardziej rozpoznawalnych i najlepszych klubów w Polsce – Lech Poznań, którego kibice należą do bardzo aktywnych. Szczególną uwagę skupiono na jednej z części Poznania, wśród sympatyków nazywaną Fyrtlem Północ. Fyrtel Północ to oficjalna grupa kibiców zamieszkujących północną część Poznania. Powstał z połączenia trzech innych grup kibicowskich prężnie działających na tym obszarze: Sekcji Piątkowo, Sekcji Przedmieścia i Sekcji Winogrody. W opracowaniu przedstawiono: rozmieszczenie przestrzenne, podział tematyczny oraz estetykę wykonania graffiti w Fyrtlu Poznań.

ABSTRAKTY POSTERÓW

SESJA B

Gospodarka przestrzenna – innowacje dydaktyczne

Edyta Masierek, mgr; Magdalena Siwirska, dr
Katedra Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej
Wydział Nauk Geograficznych
Uniwersytet Łódzki

Praktyczne kierunki kształcenia w ramach gospodarki przestrzennej związane z rewitalizacją miast

Słowa kluczowe: rewitalizacja, koordynowanie procesów rewitalizacji, gospodarka przestrzenna

Practical fields of study in the range of spatial economy connected with urban revitalisation

Key words: revitalisation, coordinating revitalisation processes, spatial economy

Procesy rewitalizacji w polskich miastach stanowią od wielu lat ogromne wyzwanie. Efektywne zarządzanie nimi sprawia wielu samorządom dużą trudność. Stąd też ogromna potrzeba praktyki, aby kształcić wykwalifikowaną kadrę w tej dziedzinie, z jednej strony wrażliwą na problemy społeczne, środowiskowe oraz dziedzictwa kulturowego, z drugiej zaś realnie oceniającą potrzeby różnych grup interesariuszy, wykorzystującą potencjał przestrzeni i jej wymiar ekonomiczny.

Rozwój kierunku studiów „gospodarka przestrzenna” powinien wychodzić naprzeciw także i tym oczekiwaniom oraz przygotowywać studentów do roli koordynatora procesów rewitalizacji. Stąd też absolwent powinien m.in.:

- znać uwarunkowania, mechanizmy funkcjonowania „organizmu miejskiego”, przyczyny jego degradacji oraz determinanty rozwoju;
- odnajdować miejsce rewitalizacji w polityce rozwoju lokalnego (ponadlokalnego);
- rozumieć pojęcie rewitalizacji i sens jej kompleksowości i integrowania działań w wymiarze przestrzennym, środowiskowym, gospodarczym i społecznym.
- potrafić delimitować obszary kryzysowe i diagnozować problemy tam występujące;
- kreować aktywne włączanie się mieszkańców i innych interesariuszy w procesy rewitalizacji;
- mieć wiedzę i umiejętności do prawidłowego planowania, programowania oraz wdrażania i zarządzania procesami rewitalizacji.

Polskie miasta stoją przed nowymi wyzwaniami, jakie niosą ze sobą aktualny okres programowania unijnego wraz z wytycznymi w zakresie rewitalizacji Ministerstwa Rozwoju oraz Instytucji Zarządzających, a także przyjęta w październiku 2015 r. Ustawa o rewitalizacji. Samorządy potrzebują wysoko wyspecjalizowanej kadry, która nie tylko korzysta z wiedzy, ale i z doświadczeń praktyki na rzecz opracowywania oraz efektywnego wdrażania zintegrowanych strategii rewitalizacyjnych dla miast o różnej specyfice, problemach i potencjałach. Ważne, aby przynosiły one wymierne efekty dla tkanki miejskiej i faktycznie polepszały warunki i jakość życia jej mieszkańców.

Bartłomiej Kołsut, dr*Zakład Polityki Regionalnej i Integracji Europejskiej
Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu***Projekt „Geocentrum Doskonałości” jako szansa na podniesienie
kompetencji studentów gospodarki przestrzennej****Słowa kluczowe:** projekty dydaktyczny, gospodarka przestrzenna, kompetencje**"Geocentrum of Excellence" as an opportunity to improve competencies
for students of spatial management****Key words:** teaching project, spatial management, competencies

Kształceniu studentów na kierunkach praktycznych stawia przed uczelniami wyższymi coraz to nowe wyzwania. By sprostać ciągle obecnej konkurencji międzyuczelnianej oraz przygotować atrakcyjną ofertę dla studentów, trzeba sięgać po zasoby dające dydaktyczną wartość dodaną, wykraczającą poza standardowe programy studiów. Jednym ze sposobów na realizację tak obranego celu jest realizacja projektów dydaktycznych dofinansowywanych przez Unię Europejską w ramach polityki spójności. Przykładem takiego projektu jest „Geocentrum Doskonałości – autorski program dostosowywania studentów Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM do współczesnych wymagań rynku pracy” realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Oś Priorytetowa III Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju, Działanie 3.1 Kompetencje w szkolnictwie wyższym. Uczestnikami tego projektu (2 edycje – w 2016 i 2017 r.) są m.in. studenci III roku studiów inżynierskich i licencjackich oraz II roku studiów uzupełniających magisterskich na kierunku gospodarka przestrzenna. Celem projektu jest ułatwienie uczestnikom wejścia na rynek pracy poprzez rozwój i wyposażenie ich w kompetencje oczekiwane przez pracodawców. Wśród nich są kompetencje: (a) komunikacyjne, (b) w zakresie przedsiębiorczości, (c) językowe w zakresie posługiwania się branżowym językiem angielskim, (d) specjalistyczne kompetencje zawodowe, (e) obsługi branżowych narzędzi ICT oraz (f) analityczne i samoorganizacji. W pierwszej części projektu każdy student bierze udział w obowiązkowych certyfikowanych szkoleniach z umiejętności interpersonalnych i pracy w grupie (30h), przedsiębiorczości (30h) oraz języka angielskiego (30h z native speakerami). Następnie przystępuje do realizacji indywidualnej ścieżki specjalistycznej, w ramach której uczestniczy w dwóch certyfikowanych szkoleniach i zajęciach warsztatowych (wybór spośród 27 szkoleń i warsztatów), jednym zadaniem praktycznym (wybór spośród 12 zadań) oraz dwóch wizytach studyjnych w siedzibie pracodawcy (wybór spośród 20 wizyt).

Bartłomiej Kołsut, dr

Zakład Polityki Regionalnej i Integracji Europejskiej
Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Studencki projekt Strategii rozwoju gminy Lubniewice – siła wolontariatu i jego wymierne korzyści

Słowa kluczowe: wolontariat, gospodarka przestrzenna, współpraca z praktyką

"Local development program of Lubniewice municipality" – the power of students volunteering and its measurable benefits

Key words: volunteering, spatial management, cooperation with practical institutions

Strategie rozwoju lokalnego to dokumenty zawierające kierunki gminnej polityki rozwojowej obrane przez społeczność lokalną i przyjęte przez powołane do tego organy administracji publicznej. Najczęściej spotykaną formą opracowania tego rodzaju dokumentów jest albo zlecenie usługi podmiotowi zewnętrznemu (firmie eksperckiej) albo przygotowanie dokumentu przez pracowników urzędu. Jednak gmina Lubniewice (z burmistrzem Tomaszem Jaskułą na czele) zdecydowała się obrać „trzecią drogę”, drogę współpracy z doktorantami i studentami Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM, zrzeszonymi w Sekcji Gospodarki Przestrzennej Studenckiego Koła Naukowego Geografów im. prof. Stanisława Pawłowskiego. Prace nad opracowaniem dokumentu trwały prawie 2 lata i uczestniczyło w nich 11 studentów gospodarki przestrzennej oraz dwaj doktoranci, którzy jednocześnie sprawowali opiekę merytoryczną nad całym przedsięwzięciem – dr Bartłomiej Kołsut oraz dr inż. Wojciech Dyba. Badania analityczne zrealizowane na potrzeby diagnozy stanu istniejącego objęły bogaty wachlarz metod i technik badawczych, w tym m.in.: (1) ankietę internetową wśród obecnych mieszkańców gminy Lubniewice (n=50), byłych mieszkańców gminy Lubniewice (n=50) oraz mieszkańców Gorzowa Wlkp. i Sulęcina jako obserwatorów Lubniewic z zewnątrz i potencjalnych turystów, gości (n=50), (2) wywiady kwestionariuszowe z mieszkańcami gminy Lubniewice (n=200), turystami przebywającymi w czasie warsztatów terenowych w Lubniewicach (n=50) oraz przedsiębiorcami prowadzącymi działalność gospodarczą na terenie gminy (n=20), (3) indywidualne wywiady pogłębione z liderami lokalnymi (n=25). Po opracowaniu diagnozy została wypracowana wizja, cele oraz propozycje projektów – wszystko to w ramach 3 warsztatów z mieszkańcami gminy, zorganizowanych i przeprowadzonych przez autorów strategii. Finalny dokument został jednogłośnie przyjęty przez radę gminy Lubniewice i spotkał się z bardzo pozytywną oceną pracowników naukowych i ekspertów. Jego wyniki zostały również opublikowane przez Wydawnictwo Naukowe UAM. Efektem całego przedsięwzięcia jest także sukces zawodowy jego uczestników – znaczna część z nich pracuje w praktyce i jest autorem opracowań strategicznych i programowych opracowywanych już komercyjnie na zlecenie miast i gmin w Polsce.

WYKAZ UCZESTNIKÓW

ALFABETYCZNY WYKAZ UCZESTNIKÓW KONFERENCJI

L.p.	nazwisko	imię	stopień/ tytuł	instytucja	adres e-mail
1	Bąkowska	Edyta	mgr	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	edyta.bakowska@amu.edu.pl
2	Bogacka	Emilia	dr	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	ebogacka@amu.edu.pl
3	Bryl	Marek		Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego w Poznaniu	sekretariat@wbpp.poznan.pl
4	Chromińska	Natalia	mgr	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	natka@amu.edu.pl
5	Churski	Paweł	dr hab., prof. UAM	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	chur@amu.edu.pl
6	Cierniak	Adrian	mgr	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	adcier@amu.edu.pl
7	Ciesiołka	Przemysław	dr inż.	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	przemko@amu.edu.pl
8	Cywińska	Marta		Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	mart.cywinska@gmail.com
9	Czochański	Jarosław T.	dr hab., prof. UG	Uniwersytet Gdański	geojc@ug.edu.pl
10	Czyż	Teresa	prof. dr hab.	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	tczyk@amu.edu.pl
11	Dajek	Olga	mgr	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	olga.dajek@amu.edu.pl
12	Degórski	Marek	prof. dr hab.	Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN	m.degor@twarda.pan.pl
13	Domański	Ryszard	prof. dr hab.	Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu	
14	Donderowicz	Małgorzata		Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	ginger170994@gmail.com
15	Dragan	Weronika	mgr	Uniwersytet Śląski	veronika.dragan90@gmail.com
16	Drązek	Renata		Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego	sekretariat@pbpp.pl
17	Dutkowski	Marek	prof. dr hab.	Uniwersytet Szczeciński	marek.dutkowski@usz.edu.pl
18	Dyba	Wojciech	dr inż.	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	wojciech.dyba@amu.edu.pl
19	Dzięcielski	Michał	dr	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	michal.dziecielski@amu.edu.pl
20	Franczak	Paweł	mgr	Uniwersytet Jagielloński	p.franczak@uj.edu.pl
21	Gaczek	Wanda	prof. dr hab.	Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu	w.gaczek@ue.poznan.pl
22	Ganowicz	Grzegorz		Rada Miasta Poznania	Grzegorz_Ganowicz@um.poznan.pl
23	Głowczyński	Maciej		Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	macglowczynski@gmail.com
24	Górny	Janusz	mgr	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	janusz@amu.edu.pl
25	Górski	Adam S.	mgr	Uniwersytet im. Jana Kochanowskiego w Kielcach	gorski.adam.sebastian@gmail.com
26	Hauke	Jan	dr hab., prof. UAM	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	jhauke@amu.edu.pl
27	Hektus	Piotr	mgr inż.	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	piotr.hektus@amu.edu.pl

Lp.	nazwisko	imię	stopień/ tytuł	instytucja	adres e-mail
28	Herodowicz	Tomasz	mgr	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	herod@amu.edu.pl
29	Janus	Elżbieta		Miejska Pracownia Urbanistyczna w Poznaniu	mpu@poznan.mpu.pl
30	Kaczmarek	Tomasz	prof. dr hab.	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	tomkac@amu.edu.pl
31	Kalbarczyk	Eliza	dr hab., prof. UAM	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	ekalb@amu.edu.pl
32	Kasprzak	Leszek	dr hab., prof. UAM	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	l.kasp@amu.edu.pl
33	Kilar	Wioletta	dr	Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie	W.Kilar@up.krakow.pl
34	Kobryń	Andrzej	dr hab. inż., prof. PB	Politechnika Białostocka	a.kobryn@pb.edu.pl
35	Kodym-Kozaczko	Grażyna	dr inż. arch.	Politechnika Poznańska	grazyna.kodym-kozaczko@put.poznan.pl
36	Kołodziejczak	Anna	dr hab., prof. UAM	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	aniaka@amu.edu.pl
37	Kopacki	Igor		Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	igor-7@hotmail.com
38	Korpetta	Dariusz	dr inż.	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie	dariusz_korpetta@sggw.pl
39	Korwel-Lejkowska	Barbara	mgr	Uniwersytet Gdański	geobk@univ.gda.pl
40	Kossowski	Tomasz	dr	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	tkoss@amu.edu.pl
41	Kotus	Jacek	dr hab., prof. UAM	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	tatra@amu.edu.pl
42	Kozaczko	Mieczysław	dr arch.	Politechnika Poznańska	kozaczko@poczta.fm
43	Kozak	Marek W.	dr hab., prof. UW	Uniwersytet Warszawski	m.kozak@uw.edu.pl
44	Krośnicka	Karolina	dr inż. arch.	Politechnika Gdańska	karolina.krosnicka@gmail.com
45	Kudłacz	Tadeusz	prof. dr hab.	Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie	kudlacz@uek.krakow.pl
46	Kudłak	Robert	dr	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	rkudlak@amu.edu.pl
47	Kwaśny	Łukasz	dr inż.	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie	lukasz_kwasny@sggw.pl
48	Labuhn	Bartosz	inż.	Politechnika Gdańska	bartek_132@interia.pl
49	Lesicki	Andrzej	dr hab., prof. UAM	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	alesicki@amu.edu.pl
50	Listwan-Franczak	Karolina	mgr	Uniwersytet Jagielloński	karolina.listwan@doctoral.uj.edu.pl
51	Lorens	Piotr	prof. dr hab. inż. arch.	Politechnika Gdańska	plorens@pg.gda.pl
52	Maciejewska	Alina	prof. dr hab.	Politechnika Warszawska	a.maciejewska@gik.pw.edu.pl
53	Maćkiewicz	Barbara	dr	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	basic@amu.edu.pl
54	Marciniak	Bronisław	prof. dr hab.	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	prorekbm@amu.edu.pl
55	Markowski	Tadeusz	prof. dr hab.	Uniwersytet Łódzki	tamarko@uni.lodz.pl
56	Matykowski	Roman	dr hab., prof. UAM	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	mat@amu.edu.pl
57	Micek	Grzegorz	dr	Uniwersytet Jagielloński	grzegorz.micek@uj.edu.pl
58	Micek	Michał	mgr inż.	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	michal.micek@amu.edu.pl

Lp.	nazwisko	imię	stopień/ tytuł	instytucja	adres e-mail
59	Mierzejewska	Lidia	dr hab., prof. UAM	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	mierzeja@amu.edu.pl
60	Mikuła	Łukasz	dr	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	mikula@amu.edu.pl
61	Miszczuk	Andrzej	prof. dr hab.	Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	miszczuk.andrzej@gmail.com
62	Motek	Paweł	dr	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	pamo@amu.edu.pl
63	Nadolny	Adam	dr hab. inż. arch.	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	a.nadolny@amu.edu.pl
64	Nowakowska	Aleksandra	dr hab., Prof. UŁ	Uniwersytet Łódzki	olanow@uni.lodz.pl
65	Ochojski	Artur	dr	Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	artur.ochojski@ue.katowice.pl
66	Orleański	Michał	mgr	Główny Urząd Statystyczny	m.orleanski@stat.gov.pl
67	Parteka	Tomasz	prof. dr hab. inż.	Politechnika Gdańska	tparteka@wp.pl
68	Parysek	Jerzy J.	prof. dr hab.	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	parys@amu.edu.pl
69	Perdał	Robert	dr	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	r.perdal@amu.edu.pl
70	Piekarska	Joanna		Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	joanna.piekarska94@gmail.com
71	Pieniążek	Marek	dr	Główny Urząd Statystyczny	m.pieniazek@stat.gov.pl
72	Piotrowska	Elżbieta	mgr	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	piotrela@amu.edu.pl
73	Porawski	Andrzej		Związek Miast Polskich	biuro@zmp.poznan.pl
74	Porter	Bolesław	dr hab., prof. SGGW	Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie	boleslaw_porter@sggw.pl
75	Potrzebowski	Grzegorz		Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego	Grzegorz.Potrzebowski@umww.pl
76	Rachwał	Tomasz	dr	Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie	T.Rachwal@up.krakow.pl
77	Rakowicz	Matylda	mgr inż.	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	rakowicz@adu.emu.pl
78	Raszka	Beata	prof. dr hab.	Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu	beata.raszka@up.wroc.pl
79	Ratajczak	Waldemar	prof. dr hab.	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	walrat@amu.edu.pl
80	Rodzeń	Jerzy		Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego	sekretariat@pbpp.pl
81	Rzeńca	Agnieszka	dr	Uniwersytet Łódzki	agnieszka_rzenca@uni.lodz.pl
82	Siniecka	Anna	mgr inż. arch.	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	siniecka@amu.edu.pl
83	Siwirska	Magdalena	mgr	Uniwersytet Łódzki	magdalena_siwirska@o2.pl
84	Solecka	Iga	mgr inż. arch. kraj.	Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu	Iga.Solecka@up.wroc.pl
85	Sompolińska	Paulina		Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	pausom@st.amu.edu.pl
86	Stachowiak	Krzysztof	dr	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	krst@amu.edu.pl
87	Staszek	Wojciech	dr	Uniwersytet Gdański	geosw@ug.edu.pl
88	Staszewska	Sylwia	dr hab., prof. UAM	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	syl@amu.edu.pl
89	Stryjakiewicz	Tadeusz	prof. dr hab.	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	tadek@amu.edu.pl
90	Styszyńska	Anna	dr hab., prof. UG	Politechnika Gdańska	astys19@wp.pl

L.p.	nazwisko	imię	stopień/ tytuł	instytucja	adres e-mail
91	Szczepańska	Magdalena	dr	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	szmagda@amu.edu.pl
92	Szymanowska	Inga	mgr inż.	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	inga.szymanowska@amu.edu.pl
93	Tölle	Alexander	dr	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Uniwersytet Europejski Viadrina we Frankfurcie n/Odrą	atoelle@amu.edu.pl
94	Wdowicka	Magdalena	dr	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	magdalena.wdowicka@amu.edu.pl
95	Wieczorek	Monika	mgr inż.	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	wieczor@amu.edu.pl
96	Wilk	Justyna	dr	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	jwilk@amu.edu.pl
97	Wojtasiewicz	Lucyna	prof. dr hab.	Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu	bursztynowa10@wp.pl
98	Wojtyra	Bartosz	mgr inż.	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	bwojtyra@amu.edu.pl
99	Woźniak	Ewa	mgr	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	ewa.wozniak@amu.edu.pl
100	Wronkowski	Adam		Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	a.wronkowski94@gmail.com
101	Zapotoczna	Katarzyna	mgr inż.	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	kasiazap@amu.edu.pl
102	Zawadzka	Alicja K.	dr inż. arch.	Uniwersytet Gdański	alicja.zawadzka@ug.edu.pl
103	Zawilińska	Bernadetta	dr	Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie	zawilinb@uek.krakow.pl
104	Zielińska	Sara	mgr inż.	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	sara.zielinska@amu.edu.pl
105	Zipser	Tadeusz	prof. dr hab.	Politechnika Wrocławska	tadeusz.zipser@pwr.edu.pl
106	Matuszewska	Dorota	dr	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	dormat@amu.edu.pl

INFORMACJE ORGANIZACYJNE

KOMITET HONOROWY

Marek Bryl

Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego w Poznaniu

prof. dr hab. Marek Degórski

Komitet Nauk Geograficznych PAN

Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN

prof. dr hab. Ryszard Domański

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

Grzegorz Ganowicz

Rada Miasta Poznania

Elżbieta Janus

Miejska Pracownia Urbanistyczna w Poznaniu

prof. UAM dr hab. Leszek Kasprzak

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

prof. dr hab. Tadeusz Kudłacz

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

prof. UAM dr hab. Andrzej Lesicki

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

prof. dr hab. inż. arch. Piotr Lorens

Towarzystwo Urbanistów Polskich

Politechnika Gdańska

prof. dr hab. Bronisław Marciniak

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

prof. dr hab. Tadeusz Markowski

Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN

Uniwersytet Łódzki

prof. dr hab. Jerzy J. Parysek

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Andrzej Porawski

Związek Miast Polskich

Grzegorz Potrzebowski

Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu

prof. dr hab. inż. arch. Tadeusz Zipser

Politechnika Wrocławska

KOMITET NAUKOWY

prof. dr hab. Teresa Czyż
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

prof. dr hab. Wanda Gaczek
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

prof. dr hab. Tomasz Kaczmarek
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

prof. dr hab. Alina Maciejewska
Politechnika Warszawska

prof. dr hab. Waldemar Ratajczak
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

prof. dr hab. Tadeusz Stryjakiewicz
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

prof. dr hab. Lucyna Wojtasiewicz
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

KOMITET ORGANIZACYJNY

prof. UAM dr hab. Paweł Churski
przewodniczący

mgr inż. Monika Wieczorek
sekretarz

mgr Natalia Chromińska

dr inż. Wojciech Dyba

prof. UAM dr hab. Jan Hauke

mgr Tomasz Herodowicz

prof. UAM dr hab. Eliza Kalbarczyk

prof. UAM dr hab. Anna Kołodziejczak

prof. UAM dr hab. Jacek Kotus

prof. UAM dr hab. Roman Matykowski

prof. UAM dr hab. Lidia Mierzejewska

dr Paweł Motek

dr Robert Perdał

prof. UAM dr hab. inż. Sylwia Staszewska

mgr inż. Inga Szymanowska

mgr inż. Katarzyna Zapotoczna

Marta Cywińska – Rada Samorządu Studentów WNGiG UAM

Maciej Głowczyński – Koło Gospodarki Przestrzennej UAM

Joanna Piekarska – SKNG UAM – sekcja Gospodarka Przestrzenna

CHARAKTERYSTYKA INSTYTUTU GEOGRAFII SPOŁECZNO-EKONOMICZNEJ I GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ

Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej powstał w 1984 roku jako jednostka organizacyjna Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Instytut prowadzi działalność na dwóch polach: dydaktycznym oraz naukowo-badawczym. Działalność dydaktyczna obejmuje wykłady, ćwiczenia i seminaria dla studentów w ramach kierunków i specjalności:

- gospodarka przestrzenna (studia licencjackie i inżynierskie),
- geografia,
- geografia: geoanaliza społeczno-ekonomiczna,
- geologia,
- turystyka i rekreacja,
- geoinformacja,
- geodezja i kartografia,
- zarządzanie środowiskiem.

W ramach kierunku gospodarka przestrzenna Instytut prowadzi studia II stopnia na specjalnościach:

- planowanie przestrzenne,
- rewitalizacja miast i obszarów zdegradowanych,
- rozwój regionalny,
- zarządzanie przestrzenne,
- ochrona europejskich dóbr kultury (wspólnie z Uniwersytetem Europejskim Viadrina we Frankfurcie nad Odrą).

Instytut zatrudnia 70 pracowników, w tym 15 profesorów i 39 doktorów różnych specjalności. Pod opieką pracowników Instytutu badania naukowe prowadzi 22 doktorantów.

Instytut współpracuje z wieloma ośrodkami naukowymi w kraju i za granicą (m.in. w Amsterdamie, Barnaulu, Berlinie, Bratysławie, Dortmundzie, Irkucku, Moskwie, Kilonii, Lipsku, Portsmouth, Tbilisi, Usti nad Łabą i Wilnie). Jest członkiem Europejskiego Stowarzyszenia Szkół Planistycznych AESOP (Association of European Schools of Planning), Regional Studies Association, European Regional Science Association oraz Sieci Instytutów Badań Przestrzennych i Planowania w Europie Środkowej i Wschodniej (space.net).

Instytut bierze udział w realizacji wielu projektów badawczych krajowych i zagranicznych, m.in.:

- RURATION – Social entrepreneurship in structurally weak rural regions: Analysing innovative troubleshooters in action (w ramach programu UE Horyzont 2020);
- SIESTA – Spatial Indicators for a “Europe 2020 Strategy” Territorial Analysis (w ramach programu ESPON);
- CIRES – Cities Regrowing Smaller (w ramach programu COST);
- CREA.RE – Creative Regions – we współpracy z Urzędem Miasta w Poznaniu;
- EBEH – Przyjezdni w strukturze miasta – miasto wobec przyjezdnych (finansowany ze środków Narodowego Funduszu Nauki);
- Nowe wyzwania polityki regionalnej w kształtowaniu czynników rozwoju społeczno-ekonomicznego regionów mniej rozwiniętych (finansowany ze środków Narodowego Funduszu Nauki).

Pracownicy naukowcy i studenci uczestniczą również w programie międzynarodowej wymiany ERASMUS+.

Tematy badawcze

- Rozwój społeczno-gospodarczy i jego czynniki a kształtowanie się obszarów wzrostu i stagnacji gospodarczej
- Procesy konwergencji społeczno-ekonomicznej oraz modelowanie struktur i procesów przestrzennych
- Zmiany struktur społeczno-gospodarczych w Polsce i Europie w warunkach globalizacji i integracji międzynarodowej
- Zmiany w strukturze przestrzennej rolnictwa i obszarów wiejskich Wielkopolski, Polski i krajów Unii Europejskiej
- Planowanie, gospodarka przestrzenna i rozwój zrównoważony w wymiarze krajowym, regionalnym, lokalnym i transgranicznym
- Współczesne uwarunkowania, mechanizmy i tendencje rozwoju miast i regionów
- Miasta, metropolie i obszary metropolitalne w Polsce i Europie - struktura przestrzenna, funkcje, restrukturyzacja, zarządzanie i rewitalizacja
- Zachowania przestrzenne człowieka w środowisku miejskim

Czasopisma naukowe

Quaestiones Geographicae – Seria: Human Geography and Spatial Management

Biuletyn Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna

Badania Fizjograficzne – Seria: Gospodarka Przestrzenna

Działania dla praktyki

- Udział w opracowywaniu studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, strategii rozwoju gmin, projektów rewitalizacji, ekspertyz na potrzeby władz regionalnych i lokalnych oraz biur planistycznych
- Uczestnictwo w formułowaniu kierunków badań przydatnych dla praktyki w zakresie gospodarki przestrzennej oraz rozwoju regionalnego i lokalnego, w tym w ramach Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN
- Współpraca z podmiotami gospodarczymi w zakresie studiów lokalizacyjnych, badań ich przestrzennej organizacji i funkcjonowania oraz wpływu na rozwój

Władze Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej

Dyrektor

prof. UAM dr hab. Paweł Churski

Zastępca Dyrektora

prof. UAM dr hab. Jan Hauke

Zastępca Dyrektora ds. dydaktycznych

prof. UAM dr hab. Eliza Kalbarczyk

Struktura organizacyjna

Zakład Analizy Regionalnej

Kierownik: prof. UAM dr hab. Paweł Churski

Zakład Ekonometrii Przestrzennej

Kierownik: prof. zw. dr hab. Waldemar Ratajczak

Zakład Gospodarki Przestrzennej

Kierownik: prof. UAM dr hab. Roman Matykowski

Zakład Gospodarki Żywnościowej i Wsi

Kierownik: prof. UAM dr hab. Anna Kołodziejczak

Zakład Planowania Przestrzennego

Kierownik: prof. UAM dr hab. Lidia Mierzejewska

Zakład Polityki Regionalnej i Integracji Europejskiej

Kierownik: prof. zw. dr hab. Tadeusz Strykiewicz

Zakład Systemów Osadniczych i Organizacji Terytorialnej

Kierownik: prof. zw. dr hab. Tomasz Kaczmarek

Zakład Zachowań Przestrzennych Człowieka

Kierownik: prof. UAM dr hab. Jacek Kotus

Jednostki działające przy Instytucie

Centrum Analiz Przestrzennych i Społeczno-Ekonomicznych (CAPISE)

Dyrektor: dr Justyna Weltrowska

Centrum Badań Metropolitalnych (CBM)

Dyrektor: prof. zw. dr hab. Tomasz Kaczmarek

25 LAT
**GOSPODARKI
PRZESTRZENNEJ
NA UAM**

**Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu**

**Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej**

ul. Bogumiła Krygowskiego 10
61-680 Poznań

tel. 61 829 61 35, fax. 61 829 61 27
e-mail: igsegp@amu.edu.pl

<http://www.igsegp.amu.edu.pl/>